

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
Fakulta tělesné kultury

EXTENDED SCHOOL – ŠKOLA JAKO VOLNOČASOVÉ CENTRUM

Diplomová práce
(magisterská)

Autor: Jana Komárková, Rekreologie (management sportu a rekreace) – navazující prezenční
magisterské studium

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Tomáš DOHNAL, CSc.

Olomouc 2011

Bibliografická identifikace

Jméno a příjmení autora:	Jana Komárková
Název diplomové práce:	Extended school- škola jako volnočasové centrum
Pracoviště:	Katedra rekreologie
Vedoucí diplomové práce:	Tomáš Dohnal
Rok obhajoby diplomové práce:	2011

Abstrakt:

Magisterská diplomová práce je zaměřena na identifikaci programu Extended schools, který pojímá školu jako volnočasové a společenské centrum místní společnosti, a podmínek nutných pro zavedení a fungování tohoto programu ve vzdělávacím systému Anglie a jejich následnou komparaci a aplikaci v českém prostředí. Pro názornost a konkretizaci je využito příkladu sekundární školy The Hurst Community College – Leisure and Learning Centre (Baughurst - Tadley, Hampshire).

Pro identifikaci programu a základních podmínek byly využity informace z anglických vládních dokumentů, nařízení, doporučených webových stránek a z praktických zkušeností manažera The Hurst Community College Boba Horne.

Řízený rozhovor, analýza a komparace textů byly základními metodami.

Program Extended schools je v současné době praktikován na více než 80% anglických škol a z výsledků průzkumů vyplývá, že má pozitivní efekty jak na žáky daných škol, tak na celou místní komunitu, která služeb nabízených v rámci tohoto programu taktéž využívá. Do konce roku 2010 by měly být všechny anglické školy extended školami (školami s rozšiřujícími službami).

Klíčová slova: primární a sekundární školy, volnočasové aktivity, podpora dětí a rodin, pozitivní vlivy, volnočasové a společenské centrum, rozšiřující služby, příležitost všem

Souhlasím s půjčováním diplomové práce v rámci knihovních služeb.

Bibliographic identification

Author's first name and surname:	Jana Komárková
Title of degree work:	Extended school – school as a leisure centre
Department:	Recreology department
Supervisor:	Tomáš Dohnal
Year of presentation:	2011

Abstract:

The degree work is aimed at the identification of programme Extended schools, that considers school as a leisure and social centre of local community, and its necessary conditions to be launched and worked in English educational system and their comparison and its application in the Czech Republic. For clearness and concrete expression it is used one extended secondary school – The Hurst Community College – Leisure and Learning Centre (Baughurst - Tadley, Hampshire).

Information for identification of the programme and the basic conditions necessary for launching and working were taken from government documents and regulation, local area office documents and recommended website. Practical experiences of community manager Bob Horne were also essential.

The guided interview, analysis and comparison were primary methods.

The programme Extended schools has currently been established in over than 80% of English secondary schools. From lots of surveys it's proved that it has positive influence not only on children and students attending those schools, but also on inhabitants using that service from the programme. By the end of year 2010 all schools should be providing core services and activities (Extended schools).

Key words: primary and secondary schools, leisure time activities, support for children and families, leisure and social centre, core service, access to opportunities for all

I agree to lend this degree work within the library service.

Prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci zpracovala samostatně pod vedením doc. PaedDr. Tomáše Dohnala, CSc. a uvedla všechny použité literární a odborné zdroje a dodržovala zásady vědecké etiky.

V Olomouci dne 30.11.2010

.....

Děkuji doc. PaedDr. Tomášovi Dohnalovi, CSc. za vedení, pomoc a cenné rady, které mi poskytl při zpracování magisterské práce.

V Olomouci dne 30. 11. 2010

.....

OBSAH

1	ÚVOD	10
2	TEORETICKÁ VÝCHODISKA	12
2.1	Vzdělání/vzdělávání a výchova	12
2.2	Pedagogika	13
2.3	Anglické pojetí pedagogiky a vzdělávání	13
2.4	Škola a okolní prostředí	14
2.5	Komunitní vzdělávání a škola	15
2.6	Rodiče a škola	17
2.7	Pedagogika volného času	18
2.8	Volný čas, životní styl a životní způsob	19
2.9	Zdraví	22
3	VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM ČESKÉ REPUBLIKY A ANGLIE	25
3.1	Vzdělávací systém České republiky	25
3.2	Vzdělávací systém Anglie	29
3.3	Rozdíly vzdělávacího systému České Republiky a Anglie	32
4	EXTENDED SCHOOLS	38
4.1	Vysvětlení pojmu Extended schools	38
4.2	Počátek a rozvoj Extended schools	38
4.3	Základní nabídka služeb	40
4.4	Extended schools - příležitost pro všechny	41
4.5	Program Extended schools - extended service a jeho vztah k ostatním programům	41
4.6	Další problematiky obsažené v programu Extended schools	42
4.6.1	Rodičovská podpora	43
4.6.2	Učení pro dospělé a rodinné učení	43
4.6.3	Zdravotní a sociální péče	44
4.6.4	Dětská centra a prvotní péče	44
4.7	Programy související a navazující na program Extended schools	44
4.7.1	Program Every Child Matters – „Každá dětská záležitost“ a jeho cíle	44
4.7.2	Program Children’s Plan - „Dětský plán“	45

4.7.3	Program Children's Trust - „Dětská důvěra“	46
4.7.4	Program Choice for Parents, the best Start for Children – - „Výběr pro rodiče, nejlepší start pro děti“	47
4.8	Spolupráce školy s ostatními subjekty	48
4.9	Možnosti poskytování služeb	49
4.10	Náklady na poskytování služeb	51
4.11	Přínosy programu Extended schools	51
4.12	Možné problémy Extended schools	52
4.13	Průzkumy Extended schools	53
4.13.1	Základní informace	54
4.13.2	Zjištění	54
4.13.3	Doporučení	56
4.14	Konzultace	57
4.15	Finanční zdroje	59
4.15.1	Tři hlavní proudy	60
4.15.2	Povinnosti místních	61
4.15.3	Povinnosti škol	62
4.16	Klíč k úspěšnému poskytování rozšiřujících služeb na školách	62
4.17	Příklady strategií doplňující služby v Extended schools	64
4.18	Shrnutí, často kladené otázky a 10 základních typů	65
5	NÁRODNÍ PROGRAM ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICĚ A RÁMCOVÉ VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY	68
5.1	Národní program rozvoje vzdělávání v České republice	68
5.1.1	Obecné cíle výchovy a vzdělávání	68
5.1.2	Předškolní, základní a střední vzdělávání	70
5.1.3	Zájmové vzdělávání a využívání volného času	74
5.1.4	Vzdělávání žáků se speciálními potřebami a nadaných žáků	75
5.1.5	Závěr	76
5.2	Rámcové vzdělávací programy	82
5.2.1	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání	82
5.2.2	Rámcový vzdělávací program pro gymnázia	86
6	CÍLE A VÝSLEDKY	89
7	METODIKA	90

8	KOMPARACE NÁRODNÍHO PROGRAMU VZDĚLÁVÁNÍ	
	A PROGRAMU EXTENDED SCHOOLS	91
8.1	Definice cílů a strategií	92
8.2	Volnočasové aktivity a specializované služby	93
8.3	Monitorování a evaluace	94
8.4	Vnitřní proměna a otevřenost vzdělávacích institucí	95
8.5	Závěr	96
9	VÝSLEDKY A DISKUZE	97
10	ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ	101
11	SOUHRN	103
12	SUMMARY	104
13	REFERENČNÍ SEZNAM	105
14	PŘÍLOHY - PŘÍKLAD EXTENDED SCHOOLS - THE HURST	
	COMMUNITY COLLEGE	108
14.1	The Hurst Community College	108
14.2	The Hurst Leisure and Learning Centre	108
	14.2.1 Vedení a řízení	109
	14.2.2 Hlavní záměry, cíle a služby centra	110
14.3	Vybavení dostupné v centru	111
14.4	Tým vedení	112
14.5	Zajištění spolupráce a provozu centra	113
14.6	Hodnocení The Hurst Community College	113
14.7	Finance z Hampshire County Council	116
	14.7.1 Jednotlivé finanční proudy	117
	14.7.2 Využití financí v letech 2009/10 a 2010/11	119
14.8	Současný program v The Hurst Leisure Centre	119
14.9	Existující vazby The Hurst Leisure Centre	121
14.10	Současní finanční partneři podporující programy	122
14.11	Provozní doba The Hurst Leisure Centre	122
14.12	Tříletý výhledový plán	122
14.13	SWOT analýza	123

1 ÚVOD

Škola je sociální instituce účelově vytvořena k zajišťování řízené a systematické edukace. Tak jako jiné sociální instituce plní svá specifická poslání – realizace různých edukačních funkcí. Tyto specifické edukační funkce jí odlišují od ostatních institucí, v nichž také probíhá edukace (rodina, parta).

Základní funkce školy jsou:

- personalizační – formuje individua k samostatně jednajícím osobnostem,
- kvalifikační – vybavuje mladé lidi znalostmi a jinými vlastnostmi nutnými pro pracovní výkony,
- socializační – člověk získává ve škole určité způsoby chování a názory, vytváří si o sobě a ostatních určitý obraz,
- integrační – škola připravuje jedince pro jeho profesní život, ale i pro činnost politicko-veřejnou, který je tak uváděn do politického a právního pořádku své země, s orientací na akceptování, ale i na jeho kritiku (Průcha, 2005).

Pro současné školské systémy vyspělých zemí jsou charakteristické určité rysy, které nejčastěji vedou k prodlužování povinné školní docházky a zvyšování úlohy středního a vysokého školství. Dochází k masové profesionalizaci mladé generace a ke zkvalitňování pedagogického procesu uplatňováním prvků tvořivosti a problémového vyučování, aktivních forem a metod výuky a uplatňováním rovných šancí na vzdělávání (Sladká, 2009).

Školy umístěné v centru společnosti jsou ideálním místem k naplnění potenciálu dětí a mladých lidí. Mnoha průzkumy bylo zjištěno, že dobře organizované, bezpečné a stimulující aktivity mimo školní vyučování způsobují značný rozdíl v úspěšnosti dětí ve škole - dávají jim příležitost získávat nové dovednosti, navazovat na to, co se naučily během školních hodin, nebo se pouze bavit, hrát si a odpočinout si. Hra je nezbytnou součástí dětského života, a proto je rovněž důležité, že děti mají možnost a prostor hrát si, odpočívat, mít zdravou svačinu; to vše je počátek objevování světa, uvědomování si a učení se důležitým sociálním dovednostem. Na základě těchto poznatků byly koncipovány anglické vládní programy Extended schools („Rozšiřující školy“), Every Child Matters („Každá dětská záležitost“), Children’s Trust („Dětská důvěra“), Sure Start Children („Jistý začátek dětí“) a mnoho dalších, jejichž společným cílem je poskytnout kompletní péči dětem, mládeži a jejich rodinám bez ohledu na jejich ekonomickou situaci a další okolnosti. Vše musí být v souladu s přáním rodičů a s ujištěním, že děti jsou v bezpečí, zdravé, baví se a jsou z ekonomického hlediska zabezpečené (Extended schools: Access to opportunities and services for all, 2005).

Je všeobecně známé, že blahobyt dětí a vysoké vzdělávací standardy „jdou spolu jako ruka v ruce“ (hand by hand), a proto anglická vláda vydala nařízení - do konce roku 2010 budou mít všechny anglické děti přístup k rozmanitým aktivitám mimo školní vyučování.

Školy musí spolupracovat nejen s rodiči a žáky, ale s již existujícími sociálními službami a dobrovolnickým sektorem. Podstatou je, aby služby byly uzpůsobeny těm, kým budou využívány (Extended schools: Building on Experience, 2007).

Tato práce se zabývá anglickým programem Extended schools, který pojímá školu jako volnočasové, kulturní a společenské centrum lokální komunity, jeho popisem a souvislostmi v rámci anglického prostředí a možností jeho aplikace v českém vzdělávacím systému.

2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

Na úvod problematiky týkající se anglického programu Extended schools a poté i Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice, uvádím teoretická východiska, která jsou základem pro pochopení celé problematiky.

2.1 Vzdělání/vzdělávání a výchova

Podle Mareše, Průchy a Walterové (2003) je vzdělání/vzdělávání z osobnostního pojetí chápáno jako součást socializace jedince - jeho kognitivní složky osobnosti (osvojené vědomosti, dovednosti, postoje, hodnoty, normy), která se zformovala prostřednictvím vzdělávacích procesů. Z obsahového pojetí je chápáno jako systém informací a činností, které jsou součástí kurikula a výuky. Institucionální pojetí popisuje vzdělání jako společensky organizovanou činnost zabezpečovanou institucí školství. Rozlišuje dle úrovně vzdělání základní, středoškolské a vysokoškolské. Ze socioekonomického hlediska je vzdělání jednou z kategorií, která charakterizuje populaci, která je determinována sociálními a ekonomickými faktory. Vzdělání může být také chápáno jako proces, jímž se realizují stavy jedince a společnosti.

Tamtéž autoři uvádějí, že výchova je proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn. Různá pojetí výchovy jsou ovlivněna socio-kulturními podmínkami. Někteří autoři chápou výchovu jako plně řízený proces ovlivnění nehotového člověka pedagogem nebo institucí, naplněný snahou podřídit je normám společnosti, jiní ji chápou jako vlastní formování a zvýrazňují podíl osobnosti na vlastním utváření. Z moderního hlediska je výchova procesem záměrného a cílevědomého vytváření a ovlivňování podmínek umožňujících optimální rozvoj každého jedince v souladu s individuálními dispozicemi.

Dle Průchy (2006) termíny výchova a vzdělávání se používají v pedagogické teorii současně. Výchova je však v pedagogickém pojetí považována za záměrné působení na osobnost jedince s cílem dosáhnout změn v různých složkách osobnosti. Jde o utváření a formování osobnosti. Pedagogové rozlišují výchovu rozumovou, mravní, tělesnou, uměleckou atd. Záměrnost ať už uvědomovaná nebo neuvědomovaná je podstatným znakem výchovy. Vzdělávání a výchova jsou úzce propojené jevy, ale vzdělávání je něco specifického, co se nekryje s pojmem výchova. Pojem vzdělávání se obecně v pedagogice chápe jako proces záměrného a organizovaného osvojování poznatků, dovedností, postojů aj., typicky

realizovaný prostřednictvím školního vyučování. Pro účely teorie lze tyto dva pojmy jasně oddělit, ale v praxi je to nemyslitelné, každý učitel zároveň vyučuje a vychovává.

2.2 Pedagogika

Průcha uvádí, že existuje mnoho definic obecné pedagogiky. Dle Pařízka je předmětem obecné pedagogiky výchova ve všech formách a obsazích i vztazích, „...studuje společné rysy a souvislosti výchovy probíhající za různých podmínek“ (in Průcha, 2005, 25).

Dle Jůvy (2001) je předmětem pedagogiky výchova a tu chápe jako záměrné působení na rozvoj jedince, které začíná v rodině a postupně se stává záležitostí specifických institucí a profesionálních pedagogických pracovníků v protikladu k vlivům prostředí, které působí bezděčně a které si často ani neuvědomujeme.

Krejčí (in Průcha, 2005, 25) vymezuje předmět zkoumání pedagogických věd takto: „...jsou stavy, procesy a výsledky výchovného a vzdělávacího působení prostřednictvím cílevědomých (intencionálních) vlivů při formování osobnosti jedince, skupin i celé populace ve společenských podmínkách...“.

Tradiční pedagogika vytvářela teoretické konstrukce, jaká má edukace být, jak má být ve škole realizována. Stanovovala určité normy a cíle, kterých chtěla dosáhnout, ale většinou se jednalo o ideální teorie. V současné době se prosazuje moderní pedagogika, která zdůrazňuje explorativní a explanační funkce pedagogiky. Je založena na výzkumu a poznacích jím produkovaných a slouží k identifikaci a objasňování reálných jevů edukace. Je pro ni zásadní poznávání a vysvětlování edukační reality.

Moderní pedagogika (edukační věda) se zabývá edukačními procesy probíhajícími v různých edukačních prostředích. Tato edukační prostředí se vzájemně odlišují typem zúčastněných subjektů a obsahem, formami a intenzitou edukačních procesů. Odlišnost edukačních prostředí, zejména profesionálních, vyvolává vznik zvláštních pedagogik existujících vedle obecné pedagogiky (Průcha, 2005, 72).

2.3 Anglické pojetí pedagogiky a vzdělávání

Pojetí pedagogiky se výrazně odlišuje mezi některými evropskými zeměmi nebo skupinami zemí, a to v závislosti na historických, kulturních a intelektuálních tradicích. V anglosaském prostředí anglický výraz pedagogy má specifický význam, neodpovídá českému pedagogika.

Tomuto výrazu odpovídá edukační věda/vědy (educational science/sciencies). Tohoto výrazu se používá ve smyslu interdisciplinárních oborů, teoretických a výzkumných, pokrývajících různé stránky edukace. Výraz pedagogy má užší význam, označuje teoretické principy a umění vyučování. Koresponduje s českým výrazem obecná didaktika. Pedagogika je někdy také vysvětlována jako to, co dělají učitelé, aby naplnili cíle vzdělávání. Lze tedy říci, že pedagogika se v anglosaském prostředí (a odtud i v mezinárodních kodifikacích) chápe jako soubor věd o edukaci zahrnující teorii i výzkum, tradiční pojetí české pedagogiky (s důrazem na její normativní funkci) se tak jeví jako zúžené (Průcha, 2005).

Dle W. Feinbergera může vzdělávání být nejlépe pochopeno z uznání toho, že jednou z funkcí kterékoli společnosti je udržování mezigenerační kontinuity – to znamená udržování identity této společnosti v průběhu generací a v kontextu nejrozličnějších změn. Tuto funkci zajišťuje svými aktivitami a institucemi vzdělávání jak formálními, tak neformálními. Pedagogické bádání je tudíž studium vzorců a procesů, jimiž se udržuje identita společnosti (Průcha, 2005, 31).

2.4 Škola a veřejnost

Průcha (2005) uvádí, že je všeobecně uznáváno, že školy nemohou pracovat izolovaně a že musí kooperovat s prostředím, v němž působí. Uzavřenost školy vůči komunitě se považuje za negativum. Rodiče žáků, které škola vzdělává, se považují za hlavního a nejpočetnějšího partnera školy. „...česká pedagogická věda je pozadu za vývojem v zahraničí v tom, že se zkoumáním vztahů školy a rodiny, resp. veřejnosti, důkladněji nezabývala. Jsou známy pouze dva empirické výzkumy....“ (Průcha, 2005, 410). Naopak v zahraničí je téma kooperace školy s rodiči intenzivně analyzováno, pravidelně se o něm referuje na mezinárodních konferencích pedagogického výzkumu, jsou identifikovány i formy kooperace mezi školami a rodičovskou komunitou. Zejména v USA se spolupráce učitelů a rodičů a zangažovanost rodičů na práci školy považuje za determinantu úspěšnosti školní edukace.

Dále autor (Průcha, 2005) uvádí, že v České republice resp. Československu se do roku 1989 ukládala zodpovědnost za školní edukaci učitelům, vedení škol a funkcionářům stranických organizací na školách, ministerstvu školství, společenským organizacím, národnímu výboru a jeho orgánům, masovým sdělovacím prostředkům, ale o úloze rodičů a o jejich vztazích ke škole se nenajde jediné slovo. Po roce 1989 se situace výrazně změnila a rodiče a žáci začali být považováni za klienty, začaly být prováděny první výzkumy týkající se vztahu rodičů a škol jejich dětí. Z těchto výzkumů vyplývá, že většina rodičů je spokojená

se školou, kterou navštěvuje jejich dítě. Překvapivým zjištěním však bylo, že sami rodiče vidí svou významnou roli jakožto partnerů učitelů při ovlivňování školní edukace. Při průzkumu očekávání rodičů vztahujících se ke škole a učitelům však vyplynulo jakési „odcizení“ školy a veřejnosti, což není jen specifikem České republiky, ale základní a významný rozdíl je v tom, že v ostatních ekonomicky rozvinutých zemích je vyvíjena velká snaha o jeho překonání. Obecně jsou tvrzení „škola jen vzdělává“ a „rodina jen vychovává“ považovány za překonané, ale skutečnost o vzájemné spolupráci není tak příznivá.

Jak již bylo zmíněno (Průcha, 2006) role školy je českou veřejností posuzována jako významná a 62% české populace je přesvědčena o nutnosti společné zodpovědnosti rodiny a školy. To koresponduje s odpověďmi v rámci ostatních evropských zemích. Co se týče vlastností a schopností, které má škola v žácích rozvíjet, česká veřejnost má odlišné požadavky, (pokud jde o nekognitivní složku edukace), než veřejnost v jiných evropských zemích. Shodná odpověď panovala pouze v případě požadavků schopností důležitých pro další studium. Zatímco v jiných zemích veřejnost výrazně preferovala, aby škola vytvářela v mladých určité vlastnosti týkající se nejen znalostí, ale také způsobu života v současné společnosti, česká veřejnost zde vyjadřuje mnohem nižší preference. Česká veřejnost poměrně vysoko hodnotí důležitost znalosti mateřského a cizího jazyka, ale silně podceňuje důležitost např. občanské či tělesné výchovy, nepovažuje za důležité, aby žákům byly zadávány pravidelné domácí úkoly, aby škola nabízela velký výběr vyučovacích předmětů a aby rodiče byli školou pravidelně informováni.

2.5 Komunitní vzdělávání a škola

„Komunitní vzdělávání je sice široce pojímanou aktivitou, ale škola je pouze jednou z mnoha institucí, ve které se může realizovat“ (Kraus & Poláčková et al., 2001, 137). Kapitola komunitní vzdělávání a škola vychází z publikace Kraus & Poláčková et al. (2001).

Komunitní vzdělávání je možno chápat jako vzdělávání celé komunity, nebo jako vzdělávání určitých členů komunity, přípravu komunitních pracovníků či jako získávání znalostí, postojů, dovedností a zkušeností, které jsou spjaté s životem v komunitě, nebo jako procesy učení, které probíhají v rámci komunitních akcí, kampaní a projektů. Komunitní vzdělávání je jak prostředkem rozvoje celé komunity, tak i každého jejího jednotlivého člena. „Vlastním obsahem daného vzdělávání je přenos informací a zkušeností důležitých pro zvládnutí nejen běžných každodenních problémů života v komunitě, ale i pro dosažení větších

cílů a projektů či pro obranu před ohrožením oprávněných zájmů“ (Kraus & Poláčková et al., 2001, 138). Zahrnuje výchovu k občanství, aktivní participaci na řešení problémů a převzetí zodpovědnosti, výchovu k partnerství a toleranci. Klade také důraz na multikulturní výchovu.

Škola byla vždy komunitní záležitostí. Míra významnosti obce vzrůstala v minulosti s tím, zda obec měla vlastní školu. Pojem komunitní škola se používá zejména u škol nižšího stupně, které zřizují obce (komunální samospráva) nebo určitá komunita (náboženská či občanská sdružení), jsou napojeny na život lokální komunity a jsou školami založenými na myšlence školní pospolitosti. Není-li vztah školy a zřizovatele (obec) pouze formální, lze v součinnosti s místními úřady dosahovat úspěšněji cílů, které si škola klade, a na oplátku poskytovat služby místní komunitě. Komunitní škola je přirozeným společenským centrem a duchovním, kulturním i materiálním základem lokální komunity.

Činnosti a funkce komunitní školy:

1. vychází vstříc vzdělávací poptávce širší veřejnosti v místě své působnosti,
2. poskytuje žákům další možnosti osobnostního a sociálního rozvoje na bázi dobrovolnosti (organizuje volnočasové aktivity, spolupracuje s ostatními dětskými organizacemi),
3. vztahuje školní kurikulum k životě v komunitě,
4. úzce spolupracuje s rodiči svých žáků,
5. spolupracuje s místním zastupitelem a zřizovatelem,
6. otevírá se spolupráci se všemi významnými místními institucemi a jednotlivci,
7. dokáže spolupracovat s dalšími pracovníky pomáhajících profesích vládního i nevládního sektoru,
8. rozvíjí programy integrace handicapovaných, sociálně slabých a kulturně znevýhodněných žáků,
9. je centrem kulturního a veřejného života,
10. rozvíjí mezinárodní spolupráci škol,
11. poskytuje sociální služby komunitě.

Z uvedených možností vyplývá, co vše komunitní škola umožňuje a poskytuje, že se jedná o realizaci otevřeného vyučování, resp. otevřené školy. Škola není budovou, do které dříve žáci chodili a svůj sociální život nechávali venku za branami školy, ale stala se místem, kde se nejen její žáci, ale i celá místní komunita může učit sociálnímu styku, spolupráci, rozhodování a mnoho dalšího (Kraus & Poláčková, 2001).

2.6 Rodiče a škola

Mnozí pedagogové tvrdí, že bez dobrých vztahů mezi rodiči a školou nemůže úspěšně fungovat vzdělávání mládeže. Průcha (2006) konstatuje, že je to oprávněné tvrzení, jenomže pedagogika se k tomuto poznání dopracovala poměrně nedávno. Vztah rodičů a školy procházel v historickém vývoji mnoha kontrastními názory. Dříve převládal názor, že edukační role rodičů a edukační role školy produkují oddělené aktivity – úlohou školy je vzdělávat (tj. rozvíjet především kognitivní složku osobnosti dítěte a rodiče do této činnosti nemají zasahovat) a úlohou rodičů je vychovávat a k tomu má škola omezené možnosti. Od tohoto názoru se začalo upouštět a to zejména v těch zemích, kde se čelilo závažným problémům ve fungování a výsledcích školního vzdělávání (USA, UK). Postupně se začal prosazovat přístup, že škola a rodina musí komunikovat a kooperovat. Rodiče nemají být pouze pasivními pozorovateli toho, jak škola kultivuje jejich děti, ale mají se školou spolupracovat, pomáhat jí při edukaci. To se nejvíce týká dětí neúspěšných ve škole a nedokončujících povinné školní vzdělávání. Jsou to často děti ze socioekonomicky nižších vrstev populace a z rodin etnických a rasových minorit.

Dospělo se k široké oblasti teorie, výzkumu a praktických aktivit označovaných jako partnerství rodiny a školy (school-family partnership). Řeší se, jaká mají rodiče práva zasahovat a ovlivňovat školní vzdělávání. Realita však není pouze záležitostí práva, je ovlivněna mnoha dalšími vlivy – postoje, názory a předsudky rodičů a veřejnosti vůči konkrétní škole a učitelům, rozdílné výchovné styly uplatňované v rodinách žáků a školní vzdělávání v hodnotovém žebříčku dané rodiny. Za významnou determinantu se v kooperaci školy a rodiny považuje to, zda rodiče se školou vůbec komunikují, do jaké míry se angažují, aby navázali vztahy se školou (Průcha, 2006).

Z výsledků mezinárodního komparativního šetření vyplývá, že ve většině zemí se přisuzuje největší zodpovědnost za výchovu mladé generace společnému úsilí rodiny a školy. V České republice sdílí tento názor průměrně 62% občanů (33% dokonce přisuzuje větší zodpovědnost rodině), ve Velké Británii až 81%. Rodiče jsou významnými aktéry výchovy a vzdělávání mladých lidí, a proto je komunikace a kooperace s druhým nejvýznamnějším edukačním aktérem tj. školou, tolik důležitá. Realita v České republice je však taková, že vztahy mezi rodiči a školou stagnují, než aby se zintenzivňovaly. Úroveň komunikace a spolupráce mezi školou a rodičovskou veřejností není uspokojivá, neboť existuje bariéra v komunikaci mezi školou a rodinou zaviněná nedostatkem důvěry a respektu, ačkoliv je známé, že dobrý vztah mezi rodinou a školou je důležitým předpokladem úspěšnosti školní socializace dítěte a do

značné míry i úspěšnosti jeho socializace vůbec. Množství komunikačních aktivit však ještě nezaručuje spokojenost v rámci vztahů rodičů a školy, ta je zejména ovlivněna postojovým a názorovým klimatem školy, (zda považuje rodiče za partnery). V tomto směru nezáleží na tom, zda jde o školu malou nebo velkou, městskou nebo venkovskou (Průcha, 2006).

Závěrem lze konstatovat, že vztahy mezi školami a rodiči jsou proklamovány, ale poznávány a analyzovány jsou jen málo. Můžeme mluvit o rezervovanosti vztahů školy a rodiny a nedostatek důvěry a respektu jednoho k druhému (Průcha, 2005).

2.7 Pedagogika volného času

Pedagogika volného času, stručně řečeno, se zabývá tím, jak jednotlivé skupiny populace tráví svůj volný čas a snaží se je vést a ovlivňovat, aby jejich volný čas kultivoval a usměrňoval jejich individuální zájmy a přinášel jim pocit uspokojení a seberealizace.

Pedagogika volného času se tedy zabývá významnou součástí života dětí a mládeže – co dělají, když nejsou ve škole. Anglickým ekvivalentem je out of school education a přesněji bychom ji měli nazývat pedagogikou mimoškolní výchovy a vzdělávání. Zabývá se obsahem, formami a prostředky edukačních aktivit pro kultivaci individuálně a společensky prospěšného trávení volného času u dětí a mládeže, dále činností školských a jiných zařízení, která zabezpečují edukaci ve volném čase, a teorií a výzkumem toho, jak současná mládež tráví volný čas v podmínkách soudobé společnosti (Průcha, 2006).

Volnočasovými aktivitami dětí a mládeže je třeba se zabývat v rámci primární sociální prevence, neboť v období dospívání se utváří hodnotový systém jedince. Při osvojování společenských zásad je důležitý postoj rodičů k dítěti a způsob rodinné výchovy, negativně se projevuje lhostejnost a to platí i pro využívání volného času. Důležité je zmínit, že vzdělávání ve volném čase probíhá na bázi dobrovolnosti a zahrnuje zkušenosti mimo rodinu a školu. Volnočasové projekty zvyšují osobní potenciál žáků a zkvalitňují jejich osobnostní profil. V době obrovského multimediálního rozmachu je zaměření na emoční inteligenci nejen žádoucí, ale i nezbytné a napomoci mohou právě volnočasové aktivity na základě vlastní volby. Jedná se o tzv. otevřené vyučování, kde je důležitá nedirektivnost, partnerský vztah mezi žákem a učitelem, spontaneita, kreativnost a radost. Žák by se měl učit komunikovat, naslouchat druhému, vidět problémy, analyzovat je a vlastními cestami je řešit, flexibilně reagovat, prakticky myslet. Za velké pozitivum se považuje, že učení ve volném čase se odehrává bez strachu, s chutí a v klidu (Kraus & Poláčková, 2001).

„Učení ve volném čase a pro volný čas by nemělo být doménou jen hlavy, ale také srdce a vůbec celého těla“ (Kraus & Poláčková, 2001, 170).

K realizaci zájmových činností dětí a mládeže mimo vyučování slouží rozvětvený systém školských zařízení pro výchovu mimo vyučování a zájmové vzdělávání ve volném čase. Tento systém v České republice zahrnuje školní družiny a školní kluby pro žáky základních škol, základní umělecké školy, jazykové školy a střediska pro volný čas dětí a mládeže. Výzkumy však ukazují, že 47% českých dětí žijících v menších obcích nenachází dostatek příležitostí pro své zájmové činnosti. Dále bylo zjištěno, že děti průměrně tráví 2,5 hodiny denně u televize, což koresponduje s celoevropským průměrem, ale negativní je zejména to, že v komerčních televizích jsou vysílány takové programy, které ohrožují dětský morální, psychický a sociální vývoj. Proto součástí pedagogiky volného času je i výchova k rezistenci vůči negativním vlivům masmédií (Průcha, 2006).

Co se týče vlivu rodinného prostředí žáků, je prokázáno, že způsoby trávení volného času dětmi jsou závislé na výchovných stylech rodin a tyto styly či vzorce rodinné výchovy jsou v jednotlivých zemích a kulturách odlišné. Čeští žáci ve věku 14 let tráví sledováním televize velkou část dne (Průcha, 1999).

2.8 Volný čas, životní styl a životní způsob

Problematikou času, co je čas, jak ho lze definovat, se zabývali lidé již ve starověku. Společnost 70. let 20. století označujeme jako společnost volného času. Celá pasáž o volném čase, životním stylu a způsobu vychází především z publikace *Rekreologie* (Dohnal & Hodaň, 2005) a *Koncepce a metodika systému komunální rekreace na úrovni obce* (Dohnal, 2002).

Autoři (Dohnal & Hodaň) uvádějí různé definice a pojetí volného času, např. Joffre Dumazidier rozdělil čas na pracovní a mimopracovní a volný čas jako součást času mimopracovního. Určil vlastnosti volného času – volný čas (VČ) jako svobodná volba, VČ jako zainteresovaný a VČ uspokojující osobní požadavky.

Volný čas je komplex aktivit mimo pracovní, rodinné a společenské závazky, jimiž se jedinec zabývá ze své vůle, aby si odpočinul, pobavil anebo svobodně zdokonaloval svou tvůrčí kapacitu. Existuje mnoho definic volného času.

Vážanský (in Dohnal & Hodaň, 2005) rozlišuje 2 úrovně vnímání VČ – pozitivní (VČ je individuálně vnímán jako disponibilní časový prostor, tzv. „říše svobody“) a negativní (VČ je

mechanicky odečtený jako zbytkový čas po práci), Pávková zase chápe volný čas jako opak nutné práce a povinností, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybírat, děláme je dobrovolně a rádi. Volný čas tedy zahrnuje odpočinek, zábavu, rekreaci, zájmové a dobrovolné činnosti a vzdělání.

Autoři také zmiňují pohled Teplého, který definuje volný čas jako ten čas, kterým může člověk disponovat zcela svobodně, zůstává po vyplnění všech závazků, člověk realizuje své záliby, zájmy a potřeby.

Hodaň a Čihovský definují VČ takto:

VČ poskytuje z hlediska jedince prostor pro odpočinek, zábavu a rozvoj lidské osobnosti, z hlediska společnosti pak prostor pro regeneraci a rozvoj pracovní síly i pro univerzalizaci člověka. Za charakteristické rysy je považována svoboda rozhodnutí a úplná ekonomická nezávislost. Jsou uváděny individuální, společenské i politické aspekty volného času a specifikovány funkce – rozvíjející, regenerační a prožitkové (in Dohnal & Hodaň, 2005).

Čeština má pro volný čas pouze jeden výraz a nerozlišuje, zda jde o volný čas od povinností a naplněný zájmovými činnostmi nebo o volný čas nenaplněný, volný od čehokoliv. Angličtina rozlišuje dva pojmy – free time (prostý čas, ničím nenaplněný a svobodný od čehokoliv) a leisure time (volno od povinností, nezbytností, naplněný prožitkovými, zájmovými a chtěnými aktivitami). Leisure odráží subjektivní vnímání a prožívání času i činností, leisure pro jednoho nemusí být leisure pro druhého, je to individuální. V češtině nenalzáme ekvivalent. Volný čas ve smyslu free má vzestupnou tendenci a ve smyslu leisure hrál, hraje a bude hrát významnou roli v životě člověka, v oblasti zdraví, celkové kultivace a socializace.

Tendence vývoje volnočasových aktivit (leisure activity):

- od organizovaného k neorganizovanému,
- od výkonu k prožitku,
- od kolektivního k individuálnímu,
- od tradičního k netradičnímu,
- od dlouhodobých (stálých) vlivů ke krátkodobým trendům,
- od města k přírodě (Dohnal, 2002).

5 kategorií činností ve volném čase:

- fyzické (manuální),
- estetické,

- intelektuální,
- sociální,
- spotřební.

Volný čas lze chápat také jako komplex aktivit mimo pracovní, rodinné, společenské závazky, jimiž se jedinec zabývá ze své vůle, aby si buď odpočinul, pobavil nebo svobodně zdokonaloval svou tvůrčí kapacitu. Podmínkami volného času jsou individuální rozvoj a aktuální stav, úroveň kulturnosti, individuální filozofická a hodnotová orientace, rodinné tradice, podíl na výrobním procesu, příslušnost k socioprofesionální skupině a postavení v ní, životní úroveň a okolní životní i přírodní prostředí (Dohnal & Hodaň, 2005).

Volný čas byl chápán jako jediný čas pro osobní rozvoj, v současné době se prosazuje nové pojetí práce jako prostoru pro rozvoj a mizí tak rozpor mezi prací a neprací. Volný čas není výsledkem prostého odečtení času pracovního a mimopracovního. Není objektivní kategorií, ale subjektivitou. Vše co vyjadřuje volný čas, je obsaženo v pojmu životní styl, co je problémem volného času, je i problémem životního stylu. Pojem volný se jeví jako překonaný, do určité míry i zbytečný. Postačující je pojem životní styl.

Životní styl je složitý fenomén týkající se jednotlivce. Jedná se o uspořádání mnohotvárných činností, jimiž se dané individuum udržuje a obnovuje. Výběr, který jedinec provádí vzhledem k dané potřebě. Způsob, jak se člověk vyjadřuje a chová, jak se chápe úkolů v životě a jak se začleňuje do společenského dění. Každé etapě společenského vývoje odpovídá určitá charakteristika životního stylu jako výsledek historického procesu.

Dle Dohnala a Hodaň můžeme životní styl charakterizovat jako historicky určenou formu života, v které individuální společnost reprodukuje svoji existenci, vědomé hledání a utváření kvalitativně vyšších životních forem a hodnot, které co nejlépe odrážejí objektivní rysy individuálních společenských vztahů a jsou projevem ideových, etických a ostatních principů v činnostech lidí. Obsahem ŽS je relativně ustálená soustava konkrétních činností ve všech sférách života, způsob tvorby a uspokojování životních potřeb, relativně ustálená soustava všech sociálních a životních vztahů a ustálený systém životních hodnot a idejí. Nadřazeným pojmem životního stylu je životní způsob ve smyslu toho, že se týká určité skupiny lidí.

Životní způsob je termínem nadřazeným, který se týká skupiny. Vyjadřuje souhrn, strukturu a dynamiku všech životních činností členů skupiny. Odráží také specifikum vztahů a úrovně individuů žijících v určitém společenství. Životní způsob je vyjádřením kvality života dané skupiny, kvalitu společnosti určuje kvalita individuů. Je to obraz o převažujících aktivitách a

tendencích v uspořádání života většiny společnosti. Hovoří se dokonce o typickém životním způsobu jednotlivých národů, států a světadílů. Životní způsob bývá chápán jako soubor podstatných rysů charakterizujících činnosti národů, sociálních skupin v daných společenských podmínkách (Dohnal & Hodaň, 2005).

Ve spojitosti s výchovou je důležité se zmínit o závažné úloze rodiny. Tak jak rodina žije, klade základy celé osobnosti dítěte, včetně zásad a vzorů, podle kterých si bude vytvářet svůj životní styl. Autoři také uvádí, že životní styl zhruba z 53% ovlivňuje kvalitu života, dále 21% životní prostředí, 17% dědičnost a 9% zdravotnictví.

K zásadnímu rozmachu aktivit a tím i obohacení životního stylu dochází již ve věku mládeže. Období kolem 17. roku je neaktivnějším z hlediska množství a náplně volného času. Volný čas je nejvhodnější dobou pro formování zdravého životního stylu (Průcha, 2005).

2.9 Zdraví

Zdraví je u většiny populace chápáno jako nepřítomnost nemoci, ale zdraví ve skutečnosti se týká celé osobnosti. Světová zdravotnická organizace definuje zdraví jako stav kompletní fyzické, mentální a sociální pohody, a nesestává se jen z absence nemoci nebo vady. Podle této definice WHO se dá klasifikovat 70–95 % lidí jako nezdravých.

Zdraví tedy není stavem, ale nepřetržitým procesem, jehož cílem je dosažení optimálního souladu mezi vnitřními a vnějšími faktory, kterými je podmíněno. Vnitřními podmínkami jsou genetický potenciál a aktivní využívání genetického potenciálu, vnějšími podmínkami jsou především sociální a přírodní podmínky. Je podmíněno celkovou zdatností organismu. V hierarchii hodnot je stavěno na nejvyšší příčku (Stejskal, 2004).

Pohyb je základní potřebou člověka, důsledkem jeho nedostatku je nedostatečná stimulace základních fyziologických pochodů, což vyvolává poruchy a onemocnění. Nedostatečná tenze kosterního svalstva vyvolává poruchy a nemoci kloubních systémů a kostí (Stejskal, 2004).

Pohybová aktivita - jakákoliv svalová činnost, která zvyšuje energetickou spotřebu; suma skutečně realizovaných pohybových činností člověka.

Tělocvičná aktivita – suma skutečně realizovaných tělesných cvičení, zaměřena na člověka a na jeho záměrný vývoj, při správném provádění má jen kladný výsledek.

Motivace k pohybové aktivitě:

1. lidé cvičí proto, že jsou zdraví a díky přirozené zdatnosti jsou motivováni k tomu, aby nadbytek energie věnovali záměrnému pohybu,

2. lidé cvičí proto, že pocítují nedostatky ve zvládnání nároků běžného života.

Pohybová aktivita je součástí duševní hygieny, souvisí s celkovým rozvojem lidské osobnosti, trénuje člověka v odolnosti vůči stresu a adaptuje ho na stresové životní situace, má vliv na celkový psychický stav jedince. Tělesná cvičení jsou schopna působit zcela záměrně a soustředěně nejen na oblast fyzickou, ale stejně kvalitně i na oblast psychickou a sociální, působí tedy zcela komplexně (Stejskal, 2004).

Tamtéž autor definuje sedavý životní styl jako nedostatek tělesného pohybu jak v zaměstnání, ve škole, tak i ve volném čase. Lidé v současné době se pohybují méně, než tomu bylo před několika desítkami let a tato redukovaná pohybová aktivita se přenáší i do volného času, kdy únava způsobená psychickým vypětím a nedostatkem pohybu v zaměstnání a ve škole snižuje aktivitu člověka natolik, že je ochoten spíše konzumovat a než vydávat. Navíc část lidí řeší psychický stres zvýšeným příjmem jídla, který je obvykle kumulován do večerních hodin. Tak vzniká a stále se prohlubuje energetická nerovnováha, vznikají poruchy tělesného i duševního zdraví, které často vyústí v hromadná neinfekční onemocnění. Mezi nemoci, které souvisí s nesprávným životním stylem, počítáme především ischemickou chorobu srdce, cévní mozkovou příhodu a hypertenzi, která jsou i ve většině rozvinutých zemí nejčastější příčinou smrti.

Pravidelné cvičení i přirozená (obvyklá, habituální) pohybová aktivita jsou spolu s přiměřeným energetickým příjmem nejlepším, nejbezpečnějším a ekonomicky nejméně náročným preventivním prostředkem civilizačních (správně nazývaných hromadných neinfekčních) onemocnění. Dlouhodobá pohybová aktivita prodlužuje lidský život a snižuje úmrtnost na onemocnění spojená se sedavým životním stylem. Pohybová aktivita také ovlivňuje emocionální ladění člověka – pravidelné cvičení upravuje abnormální nálady a zmenšuje depresi. Pravidelná pohybová aktivita zvyšuje produktivitu práce, pracovní kapacitu člověka, snižuje pracovní neschopnost, náklady na léčení, počet pracovních úrazů i pracovní fluktuaci. Pohybová aktivita je zároveň i prevencí před řadou civilizačních onemocnění, které mají své zárodky již v období dětství, a proto by se s ní mělo začít již v období časného dětství. (Příkladem může být ateroskleróza. První ukládání aterosklerotických plátů ve

stěnách tepen se děje již v dětství, ale zřetelné známky se projevují většinou až později v období dospělosti.)

Správný životní styl – odpovídající pohybová aktivita, optimální energetický příjem, redukce stresu, eliminace zlovyků a odpovídající regenerace.

Pravidelná pohybová aktivita brání vzniku celé řady onemocnění, která jsou spojena s pasivním způsobem života. Zlepšuje kvalitu života a prodlužuje nezávislý styl života. „Tělesná a duševní pohoda a dobré zdraví, které získáme na základě pravidelného cvičení, se projeví jak ve spokojenosti nestárnoucí populace, tak i v jejím ekonomickém zabezpečení“ (Stejskal, 2004, 22).

Kvalita života je individuálním vnímáním vlastního postavení v životě v kontextu kultury a hodnotového systému, ve kterém člověk žije, a ve vztahu k osobním cílům, očekáváním, standardům a zájmům (Stejskal, 2004).

3 VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM ČESKÉ REPUBLIKY A ANGLIE

3.1 Vzdělávací systém České republiky

a) Preprimární vzdělávání

Preprimární vzdělávání v České republice je poskytováno mateřskými školami a je určeno dětem ve věku od tří do šesti let. Obec je povinna zajistit dítěti, které má v místě obce trvalé bydliště, rok před zahájením povinné školní docházky umístění v mateřské škole. Péči o děti mladších tří let zajišťují jesle, jejichž zřizovateli jsou zpravidla velké obce, které také zajišťují jejich financování. Tato péče spadá do působnosti Ministerstva zdravotnictví.

Vzdělávání v mateřské škole se řídí Školským zákonem, vyhláškou o předškolním vzdělávání a dalšími vyhláškami. Mateřské školy jsou většinou samostatné právní subjekty, zřizují je obce nebo svazky obcí a jejich financování zajišťuje zřizovatel s výjimkou nákladů na mzdy a pomůcky hrazených ze státního rozpočtu.

Předškolní vzdělávání podporuje zdravý citový, rozumový a tělesný rozvoj osobnosti dítěte a podílí se na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Vytváří základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávání.

b) Základní vzdělávání (primární a nižší sekundární)

Základní vzdělávání v ČR zahrnuje primární a nižší sekundární vzdělávání - účastí v základním vzdělávání žáci plní povinnou školní docházku. Základní vzdělávání navazuje na předškolní vzdělávání a na výchovu v rodině, má pomoci žákům utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělání.

Poskytování základního vzdělávání upravuje Školský zákon (2005). Délka povinné školní docházky i základního vzdělávání je 9 let. Děti ve věku povinné školní docházky (6-15 let) navštěvují převážně základní školu. Základní škola má dva stupně - první stupeň tvoří 1.-5. ročník (odpovídá Mezinárodní normě pro klasifikaci vzdělávání ISCED 1) a druhý stupeň 6.-9. ročník (odpovídá ISCED 2). Žáci, jejichž rodiče o to požádají a kteří vyhoví podmínkám přijímacího řízení, mohou počínaje 6. nebo 8. ročníkem plnit povinnou školní docházku na víceletém gymnáziu, popř. na osmileté konzervatoři. Úspěšným ukončením povinné školní docházky (vzdělávacího programu základní vzdělávání) dosahuje žák stupně ISCED 2A a dokladem toho je vysvědčení na konci 9. ročníku (podobně jako v předešlých letech).

Od roku 1990 jsou základní školy zřizovány převážně obcemi. Základní škola může být spojena se školou mateřskou. Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami mohou být integrováni v běžných třídách nebo v rámci školy navštěvují třídy s upravenými vzdělávacími programy. Vzdělávání ve veřejných a státních základních školách je bezplatné.

Školní rok začíná 1. září a končí 31. srpna následujícího roku. Letní dvouměsíční prázdniny jsou v červenci a v srpnu. Jarní prázdniny trvají jeden týden, krátké prázdniny jsou také na podzim, dále o Vánocích, Velikonocích a na konci prvního pololetí. Žáci navštěvují školu od pondělí do pátku. Kromě dopoledního vyučování mívají žáci jednou nebo dvakrát týdně také vyučování odpolední. Vyučovací hodina trvá 45 minut. V rámci učebního plánu může výuka probíhat v menších celcích než je vyučovací hodina nebo naopak v blocích. Školský zákon (2005) stanovuje dvoustupňovou strukturu vzdělávání – rámcové vzdělávací programy platící celostátně a školní vzdělávací programy, které si školy mohou přizpůsobovat. Povinná hodinová dotace jednotlivých předmětů je zakotvena v rámcovém vzdělávacím programu. Ve všech ročnících se vyučuje český jazyk a literatura, matematika, umění a kultura a tělesná výchova. Pro ostatní předměty je stanovena minimální časová dotace.

c) Vyšší sekundární vzdělávání

Cílem vyššího sekundárního (středního) vzdělávání je rozvíjet vědomosti, dovednosti a hodnoty získané ve vzdělávání základním. Střední školy navštěvují žáci ve věkovém rozmezí od 15 do 18 let. Počáteční věková hranice je dána ukončením povinné školní docházky. Část středních škol (víceletá gymnázia) však zasahuje svými vzdělávacími programy do povinného vzdělávání a navštěvují je i žáci mladší.

Vyšší sekundární vzdělávání se uskutečňuje převážně na středních školách, z nichž část poskytuje všeobecné vzdělávání a část vzdělávání odborné (profesní) vždy s podstatným podílem všeobecné vzdělávací složky. Většina žáků se připravuje ve všeobecných či profesně zaměřených čtyřletých maturitních oborech (ISCED 3A), které umožňují vstup na terciární úroveň vzdělávání, a další část v učebních oborech.

Střední školy poskytují i nižší sekundární vzdělávání ve všeobecných (gymnaziálních) oborech a některé naopak i postsekundární vzdělávání. Menšinovým druhem škol jsou konzervatoře. Už se nerozlišuje všeobecné (tzv. úplné střední) a úplné střední odborné vzdělání, ale oba typy jsou označovány shodně jako střední vzdělání s maturitní zkouškou.

Označování středních škol jako gymnázia, střední odborné školy a střední odborná učiliště však zůstalo zachováno. Střední školy jsou obvykle veřejné a výuka je bezplatná.

Všeobecné obory s maturitní zkouškou (ISCED 3A) se realizují obvykle na gymnáziích. Cílem studia je vybavit žáky klíčovými kompetencemi a všeobecným rozhledem, a tím je připravit především pro vysokoškolské vzdělávání a další typy terciárního vzdělávání. Odborné obory s maturitní zkouškou jsou zpravidla profesně orientovány a organizují je převážně střední odborné školy, v případě některých praktičtěji zaměřených oborů spíše střední odborná učiliště.

Novějším typem studia jsou obory lyceí (technické, ekonomické, pedagogické aj.), která poskytují odborné vzdělání na širším všeobecném základě a připravují především ke studiu vysokoškolských oborů odpovídajícího zaměření.

Obory poskytující střední vzdělání s výučním listem jsou výrazně profesně a prakticky zaměřeny (příprava však zahrnuje i všeobecné vzdělávání), vzdělání neumožňuje vstup na terciární úroveň vzdělávání. Střední vzdělávání je podobně jako základní vzdělávání upraveno rámcovými a školními vzdělávacími programy.

d) Postsekundární vzdělávání

Jako postsekundární vzdělávání (ISCED 4) se v České republice chápou některé programy a další druhy vzdělávání určené absolventům středních škol, které mají charakter doplňujícího, rekvalifikačního vzdělávání. Průběžné hodnocení, hodnocení na vysvědčení v pololetí a v závěru školního roku a podmínky pro postup do dalšího ročníku se v postsekundárních oborech středních škol neliší od hodnocení ve vyšším sekundárním vzdělávání. Stejně tak i organizace školního roku. Patří sem např. nástavbové studium určené absolventům tříletých oborů s výučním listem, kteří si chtějí doplnit střední vzdělávání maturitní zkouškou.

e) Terciární vzdělávání

Terciární vzdělávání poskytují tradičně vysoké školy (na úrovni ISCED 5A a 6). Mohou být univerzitní i neuniverzitní. Relativně novou součástí terciárního vzdělávání jsou vyšší odborné školy; poskytují spíše prakticky zaměřené vyšší odborné vzdělání, které má úroveň ISCED 5B, pokrývají segment kvalifikačních potřeb mezi středním a vysokoškolským

vzděláváním. Vznikaly zpravidla při středních odborných školách a většinou s nimi dosud tvoří jeden právní subjekt.

Vyšší odborné vzdělávání se řídí školským zákonem (2004), stejně jako vzdělávání nižších úrovní. Podrobnosti upravuje vyhláška o vyšším odborném vzdělávání. Vzdělávací program pro konkrétní obor si zpracovává každá jednotlivá škola. Stanoví cíle, formy, délku a obsah vzdělávání, jeho podmínky, organizaci, průběh, ukončování, profil absolventa a možnosti jeho uplatnění. Vzdělávací program vždy podléhá akreditaci, kterou uděluje MŠMT. Vyšší odborné školy mohou vybírat školné. Student postupuje do vyššího ročníku, pokud splní podmínky stanovené akreditovaným vzdělávacím programem pro příslušný ročník. Vzdělávání se ukončuje absolutoriem. Tato odborná zkouška se skládá ze zkoušky z odborných předmětů (nejvýše tří), ze zkoušky z cizího jazyka a z obhajoby absolventské práce. Klasifikace při absolutoriu je čtyřstupňová. Absolvent získává vyšší odborné vzdělání doložené vysvědčením o absolutoriu a diplomem absolventa vyšší odborné školy s označením diplomovaný specialista (zkratka DiS., uváděná za jménem).

Vysoké školy se řídí zákonem o vysokých školách. Zákon člení vysoké školy na dva typy – instituce univerzitní (univerzity), které poskytují všechny typy studijních programů (bakalářský, magisterský a doktorský), a neuniverzitní, které poskytují převážně programy bakalářské a programy doktorské neposkytují vůbec. Soukromé vysoké školy začaly vznikat jako neuniverzitní vysoké školy. Dvě z nich se po roce 2007 staly univerzitami. Statut veřejných vysokých škol má 26 vysokých škol, většina z nich jsou univerzity, dvě nově vzniklé jsou neuniverzitní. Mohou být zřizovány a rušeny pouze zákonem. Standardní vysokoškolské studium může trvat nejméně tři a nejvíce sedm let. Bakalářským absolventům se uděluje titul bakalář (Bc.) nebo bakalář umění (BcA.). Absolventi magisterského oboru získávají titul magistr (Mgr.), magistr umění (MgA.), inženýr (Ing.), inženýr architekt (Ing. arch.). Výjimku tvoří studenti lékařství a hygieny.

Podle vysokoškolského zákona je vzdělávání všech státních příslušníků na veřejných vysokých školách bezplatné s výjimkou některých poplatků - za úkony spojené s přijímacím řízením, za prodlužování studia nad stanovenou dobu, za studium dalšího programu a za studium v cizím jazyce. Dokladem o ukončení studia a o získání příslušného akademického titulu je vysokoškolský diplom a dodatek k diplomu.

Informace v této kapitole jsem čerpala z dokumentu Struktury systémů vzdělávání a odborné přípravy v Evropě – Česká republika z roku 2009.

3.2 Vzdělávací systém Anglie

a) Preprimární vzdělávání

Vzdělávání v mateřských školách označované jako předškolní výchova nebo také výchova v raném věku je výchova pro děti mladší, než je v Anglii zákonem stanovený školní věk (5 let). Místní školské úřady (LEA - Local Education Authorities) mají povinnost poskytovat kvalitní polodenní péči v mateřské škole všem tříletým a čtyřletým dětem, jejichž rodiče si to přejí. Dle zákona Education Act 2002 bylo ustanoveno základní stádium vzdělávání (Foundation Stage of Education), které se zaměřuje na děti od tří let až do konce přijímací třídy. Jedná se o specifické stádium vzdělávání, které hraje významnou roli v rozvoji dovedností a znalostí dětí a v jejich přípravě na povinnou školní docházku.

Preprimární vzdělávání je poskytováno veřejně financovanými mateřskými školami (nursery schools), přijímacími třídami primárních škol (reception classes of primary schools) i různými soukromými preprimárními zařízeními provozovaných na bázi příspěvků a státních dotací – nurseries day-care centres, pre-school groups a playgroups (předškolní skupiny a herní skupiny). Všechny organizace musí být v souladu s vládními nařízeními a se standardy zavedenými příslušnou legislativou.

Cílem učení v raném věku dítěte je osobnostní, emocionální a sociální rozvoj, komunikace, gramotnost, jazyk, rozvoj matematického chápání, znalosti a porozumění světu, tělesný rozvoj a tvořivost.

b) Povinné vzdělávání – primární a sekundární školy

„Povinné vzdělávání trvá od 5 do 16 let věku. Všem dětem musí být poskytnuto příslušné vzdělání formou plné pravidelné školní docházky nebo jinou formou a to od začátku školního roku, který následuje po jejich pátých narozeninách, až do posledního červnového pátku školního roku, v němž dítě dosáhne 16 let.“ (Struktury systémů vzdělávání, profesní přípravy a vzdělávání dospělých v Evropě - Spojené království, 2003, 23)

Zásadou je, aby vzdělání bylo účinné, musí odpovídat věku, schopnostem, nadání a všem speciálním potřebám dítěte. Všechny děti ve věku 5-16 let mají právo na bezplatné vzdělávání. Další vzdělávání je běžně bezplatné pro studenty do 19 let, ale vysokoškolští studenti stejně jako dospělí absolující kurzy v institucích dalšího vzdělávání musí platit školné.

Školská legislativa je zakotvena v řadě parlamentních (Act of Parliament) a školských zákonů (Education Act, School Standards and Framework Act, Learning and Skills Act).

Období povinného vzdělávání je rozděleno do 4 klíčových etap (key stage):

1. klíčová etapa – 5 - 7 let
2. klíčová etapa – 7- 11 let
3. klíčová etapa – 11-14 let
4. klíčová etapa – 14-16 let

1. a 2. klíčová etapa spadá do primární školy (ISCED 1) a 3., 4. etapa do školy sekundární (ISCED 2). Primární školy můžeme dále dělit na dětské (infant) zahrnující 1. etapu a juniorské (junior) zahrnující 2. etapu. V těchto školách setrvávají žáci do 11 let a poté přechází na sekundární školu. Některé primární školy také přijímají děti čtyřleté do tzv. přijímací třídy (reception class) nebo poskytují předškolní třídu (pre-school class) pro mladší děti. Sekundární školy jsou určeny především žákům do věku 16 let, tedy do konce povinného vzdělávání, ale většina z nich poskytuje i následné kurzy vzdělávání. V některých oblastech Anglie existují tzv. prostřední školy (middle schools) tvořící mezistupeň mezi primární a sekundární školou, pro děti ve věku 8,9 až 12,13 let.

Školní rok trvá od 1. září do 31. srpna následujícího roku a je rozdělen do tří semestrů (jarní, letní, podzimní) s delší asi šestitýdenní přestávkou v červenci a srpnu a dvou až třítýdenní přestávkou o Vánocích a Velikonocích. Vzdělávání je poskytováno na základě věku, schopností, vloh a talentu dítěte. Školní den je rozdělen na dopolední a odpolední blok. O době, kdy se škola každodenně otevírá a zavírá, rozhoduje řídicí orgán školy, ale zpravidla jsou otevřeny denně od 9:00 do 16:00.

Podle zákona o školních standardech a školské soustavě (School Standards and Framework Act 1998) jsou školy rozděleny do tří kategorií: obecní (community), dobrovolné (voluntary) a nadační (foundation). Do kategorie obecních spadají školy zřízené a financované místními školskými úřady (Local Education Authorities-LEA). Další dvě kategorie jsou také financovány LEA, ale jejich zakladatelé si udržují určitou kontrolu, nebo jsou nadací či řídicím orgánem školy přímo vlastněny. Dvě třetiny primárních a sekundárních škol jsou označovány jako školy obecní (community schools). Přestože školy se snaží o spolupráci a usnadnění přechodu žáků z jedné školy na druhou, docházka do určité předškolní třídy (nursery class) obvykle nezaručuje přijetí do přijímací třídy (reception class) dané školy. Primární a sekundární školy přijímají své žáky bez ohledu na jejich studijní schopnosti (comprehensive schools), výjimku tvoří pouze tzv. grammar schools, které své žáky přijímají

na základě jejich výkonu v přijímacích testech ve věku 11 let. Některé sekundární školy se mohou specializovat na určité předměty. Téměř všechny veřejně financované primární školy jsou koedukované stejně jako 90% sekundárních škol.

Učitelé a školy hodnotí pokrok svých žáků průběžně a dále jsou žáci hodnoceni v celostátně uznávaných testech a úkolech. Na konci 1. klíčové etapy vykonávají žáci písemné testy z angličtiny a matematiky, které jsou známkovány učitelem, ale zadávány a kontrolovány externí agenturou. Na konci 2. klíčové etapy žáci píší testy z angličtiny, matematiky a přírodních věd zadávané i známkovány externí agenturou. Po ukončení primárního vzdělání (1. a 2. klíčová etapa) nedostává žák žádné osvědčení, ale pokračuje sekundárním vzděláváním.

Učitelé na sekundárních školách také hodnotí své žáky průběžně, ale kromě toho jsou i hodnoceni podle národních standardů vždy na konci klíčové etapy. Na konci 4. klíčové etapy (ISCED 3) jsou žáci hodnoceni prostřednictvím zkoušek pro všeobecné osvědčení středoškolského vzdělání - General Certificate of Secondary Education (GCSE). Žáci jsou hodnoceni stupni A-G, přičemž A-C jsou považovány za úspěšné. Tímto končí povinné vzdělávání.

c) Postobligatorní vzdělávání

Postobligatorní vzdělávání (ISCED 4) poskytují také sekundární školy a instituce dalšího vzdělávání, mezi které patří „sixth-form“ koleje (sixth-form college), terciární koleje (tertiary college) a koleje dalšího vzdělávání (further-education college) - všeobecně vzdělávací (general) a odborné (specialist), které nabízí všeobecně vzdělávací (academic) a odborné (vocational) kurzy. Organizace rozhodují o přijímací politice samy.

a) Akademické všeobecné kurzy k získání A-level: Ti, kdo chtějí pokračovat dále s univerzitním vzděláváním, tradičně studují předměty k získání GCE A-level. Po prvním roku studia žáci získávají kvalifikaci General Certificate of Education Advanced Subsidiary Qualification a ti, kteří pokračují druhým rokem, skládají zkoušku ze tří vybraných předmětů k získání General Certificate of Education Advanced level (GCE A-level).

b) Profesní (odborné) kurzy: Advanced Vocational Certificate of Education (AVCE) je určeno především mladým lidem, kteří překročili hranici 16 let, ale dostupné je žákům jakéhokoliv věku. Nabízí komplexní přípravu pro zaměstnání i pro získání vysokoškolských

kvalifikací. Instituce dalšího vzdělávání nabízejí předměty AVCE většinou širšího rozsahu než školy.

Na přijetí do odborného vzdělávání a vzdělání směřujícího k A-level mají nárok všichni studenti, kteří mají GCSE s pěti nebo více ohodnocenými známkami A-G.

d) Terciární vzdělávání

Podmínkou pro přijetí na univerzitu je tradiční osvědčení GCE A-level a GCSE se známkami vyšší než C, některé neuniverzitní vysokoškolské instituce – koleje dalšího vzdělávání a univerzitní koleje (colleges of higher education, university colleges) akceptují i alternativní kvalifikace. Jsou nabízeny také přípravné kurzy (access courses). Tituly a kvalifikace jsou validovány externím orgánem - univerzitou nebo národním akreditačním orgánem.

Vysokoškolské studium (ISCED 5,6) má vyšší úroveň než GCE A-level a AVCE a vede k získání kvalifikací: certificates, diplomas, foundation degrees, ordinary (non-honours) degrees, honours degrees a higher (postgraduate) degrees např. masters, postgraduates. Studia vedoucí k získání nižší úrovně než jsou honours degrees trvají jeden nebo dva roky. Další studia trvají 3 roky a déle. Dále existuje mnoho dalších kurzů pro vzdělávání dospělých (Struktury systémů vzdělávání, profesní přípravy a vzdělávání dospělých v Evropě – Spojené království, 2003) .

3.3 Rozdíly ve vzdělávacím systému České republiky a Anglie

Abychom mohli porovnat odlišnosti struktury českého školství s ostatními evropskými, je třeba jednotné univerzální klasifikace, která je schopna zajistit, aby individuální odlišnosti školských systémů byly pokryty jednotnými srovnávacími kritérii. Tuto roli plní Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání - ISCED (International Standard Classification of Education), kterou organizace UNESCO zpracovalo již na počátku 70. let. V roce 1997 byla přepracována a doplněna a nyní slouží jako vhodný nástroj pro shromažďování, zpracovávání a srovnání různých ukazatelů v evropském i mezinárodním měřítku.

Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání - tato klasifikace zahrnuje sedm stupňů - ISCED 0 až ISCED 6:

ISCED 0 – předškolní (preprimární) vzdělávání - preprimary education,

ISCED 1 – primární školství (1-5. ročník základní školy) - primary education,
ISCED 2 – nižší sekundární školství (6.-9. ročník základní školy a nižší ročníky víceletých gymnázií) - lower secondary education,
ISCED 3 – vyšší sekundární vzdělávání (střední školy) - upper secondary education,
ISCED 4 – postsekundární vzdělávání (pomaturitní vzdělávání) - postsecondary education,
ISCED 5 – první stupeň terciárního vzdělávání (5A – magisterské studium, 5B – bakalářské studium a vyšší odborné studium) - first stage of tertiary education,
ISCED 6 – druhý stupeň terciárního vzdělávání (doktorské PhD. Studium) - second stage of tertiary education (Průcha, 2005, 398).

Při srovnání anglického a českého systému školství budu vycházet z informací z předcházejících kapitol informující o každém systému a z publikace Vzdělávání a školství ve světě od J. Průchy (1999).

a) Dvě základní odlišnosti mezi anglickým a českým vzdělávacím systémem

První odlišnost v rámci porovnávání struktury školství zjistíme již na úrovni ICED 2 – většina evropských zemí má zavedeno jednotné nižší střední školství, zatímco v českém systému je princip jednotného vzdělávání opuštěn. Řeč je o osmiletých gymnáziích, na která není jednotný pozitivní ani negativní názor. Spekuluje se, zda tato selekce je slučitelná s demokratickými principy spravedlivého přístupu ke vzdělávání pro všechny.

Druhou významnou zvláštností českého školství jsou vyšší odborné školy (ISCED 5B). Jedná se o terciární neuniverzitní vzdělání. V zahraničních systémech se tyto školy buď vůbec neobjevují, nebo jsou součástí prvního stupně vysoké školy (jako bakalářské studium). Naopak v některých zemích je tento typ vzdělávání stabilizován a absolventi těchto institucí získávají kvalifikaci pro odborné profese nevyžadující vysokoškolský diplom a získávají např. titul „asistent“ (Průcha, 2005).

b) Primární a základní vzdělávání

Podle Mezinárodní normy pro klasifikaci vzdělávání je primární vzdělávání (primary education) charakterizováno jako počátek systematického vzdělávání, resp. povinné školní docházky – úroveň ISCED 1. V zemích, kde je primární vzdělávání součástí základního vzdělávání, sem patří pouze první stupeň (first stage of basic education). Pokud jde o český systém, do ISCED 1 patří 1. stupeň základní školy a speciální školy, vzdělávání ve zvláštní a pomocné škole.

Primární vzdělávání je takové vzdělávání, které je realizováno na samém počátku povinné vzdělávací dráhy a často mu předchází nepovinné preprimární vzdělávání. Primární vzdělávání se zahajuje v jednotlivých zemích různě, nejčastěji ve věku 6 let, a také má různou délku. Je zaměřeno na vytváření základních složek gramotnosti. V České republice začíná povinná školní docházka v 6 letech.

Základní vzdělávání je složeno ze dvou částí – z primárního a nižšího sekundárního vzdělávání (lower secondary education) – úroveň ISCED 2. V České republice a např. ve skandinávských zemích je realizováno v jedné školské instituci – základní škola. Naopak v Anglii je primární vzdělávání realizováno v primární škole a nižší stupeň sekundárního (u nás 2. stupeň ZŠ) je součástí sekundární školy (secondary school). Nejčastější délka celého základního vzdělávání je 8-9 let, v Anglii dokonce 11 let. Ve většině zemí se základní vzdělávání chápe jako příprava pro vyšší sekundární a kryje se s etapou povinného vzdělávání (compulsory education) pro všechny členy společnosti.

V Anglii, Walesu a Skotsku se dospělo k závěrům, kdy se považuje za účelné, aby primární vzdělávání bylo poskytováno dětem již od 5. roku (Průcha, 1999).

V České republice je povinné vzdělávání tvořeno pěti ročníky primárního vzdělávání a čtyřmi ročníky nižšího sekundárního vzdělávání. V Anglii jsou obě etapy prodlouženy o jeden ročník, tzn. celková doba vzdělávání je prodloužena o 2 roky na 11 let.

Mezi jednotlivými zeměmi jsou významné rozdíly také v množství času, které je věnováno na školní vzdělávání v určitém věku žáků. Největší časovou dotaci u žáků ve věku 7 let má Skotsko (950 hodin/rok), Anglie a Wales má 840 hodin/rok a Česká republika 607 hodin/rok, nejméně má Polsko – 499 hodin. Ve věku 10 let vede v počtu hodin Nizozemsko 1000 hodin/rok, Anglie a Wales 893 hodin, Česká republika 662 hodin a nejméně opět Polsko 638 hodin/rok. Český vzdělávací systém se ocitá s těmito čísly pod průměrem evropských zemí, ale na druhou stranu výzkumy konstatují, že mezi časovými proporcemi a znalostmi žáků není přímo úměrný vztah (Průcha, 1999).

c) Mínění britských inspektorů o českých školách

Na jaře roku 1998 přicestovali do České republiky čtyři britští inspektoři a zajímali se o výuku matematiky. Po zhlédnutí několika hodin sdělili toto:

Školní docházku zahajují děti u nás později, protože v Británii jdou děti do školy už v pěti letech. Základ výuky je však velice podobný té vaší, zvláště pak v oblasti frontální výuky, tedy práce s celou třídou, kde má učitel přímý kontakt s žákem. Ve

většině našich tříd je také více než třicet žáků. Vaše třídy jsou velké a je v nich dostatek místa. Všechny děti, jak jsme viděli, seděly směrem k tabuli, což v Anglii, bohužel, běžné není. Váš učitel totiž velice dobře vidí, zda dítě věnuje výuce dostatečnou pozornost. Další věc, které jsme si všimli, je důraz na komunikaci se žáky a pečlivé strukturování vašeho pedagogického systému, Naopak důraz na písemné vyjadřování je poněkud menší, v britských školách je tomu naopak. Také jsme zaznamenali, že vaši učitelé jsou velice šikovní – umějí používat tabuli, jednak krásně vysvětlují základy matematiky žákům (Průcha, 1999, 88).

Dále bylo zjištěno, že v Anglii je vyučování méně formální a autoritativní, učitelé v anglických školách kladou větší důraz na individuální rozvoj dětí a na jejich sebekontrolu. Negativním rysem tohoto anglického stylu výuky je oslabení role učitele jakožto mediátora vzdělávání a obtížnější motivování anglických žáků k výkonu ve škole. Pro výuku v anglické škole je příznačné učit se zábavným způsobem (learning and having fun).

Obecně se soudí, že čím menší počet žáků připadajících na jednoho učitele, tím je vzdělávací systém kvalitnější. Je nutné však dodat, že v jednotlivých zemích je délka školního roku různá, žáci pobývají ve škole rozdílný počet hodin, jsou častěji nebo méně často rozdělování do skupin, a proto z jednoho ukazatele nelze vyvozovat obecně platné závěry.

Čeští žáci mají tendenci spíše pesimisticky vyjadřovat svůj postoj ke škole, ačkoliv např. v mezinárodním srovnání v matematice dosáhli vysoké úspěšnosti. Naopak žáci v Anglii či USA mají tendenci vyslovovat se o svém postoji ke školnímu vzdělávání optimisticky, i když nedosahují takových výsledků. Je to jednoduše otázka rozdílů ve vyjadřování životních postojů v závislosti na kulturních vzorcích národů (Průcha, 1999).

Ze srovnání francouzských a anglických škol K. Shareho (in Průcha, 1999) vyplývá, že francouzští učitelé většinou uplatňují hromadnou výuku, častěji klasifikují žáky známkami a uplatňují autoritativnější přístup v porovnání s anglickými učiteli, kteří častěji uplatňují práci ve skupinách, více žáky povzbuzují, méně často klasifikují známkami a uplatňují spíše neformální přístup k žákům. Dle mého názoru komparace českých a anglických učitelé by byla totožná, tedy v tomto ohledu se český systém podobá více francouzskému.

d) Vyšší sekundární vzdělávání

Vyšší sekundární vzdělávání (upper secondary education) je vymezeno úrovní ISCED 3. Můžeme je definovat jako vzdělávání, které následuje po ukončení nižšího sekundárního

vzdělávání. Délka se pohybuje od 2 do 5 let. Má buď charakter konečné fáze vzdělávání – jeho absolventi přecházejí přímo na trh práce nebo připravuje absolventy na vstup do postsekundárního, terciárního vzdělávání. Z hlediska obsahu se vyšší sekundární vzdělávání dělí na dva typy – všeobecné (general upper secondary education) a odborné profesní včetně přípravy učňů (vocational/technical education). V českém vzdělávacím systému se do této úrovně zahrnuje několik typů středních škol a rekvalifikační kurzy.

Pojem střední škola je sice u nás běžný, ale v mezinárodní teorii nemá tento termín významový ekvivalent. V Anglii a Walesu se můžeme setkat s pojmem middle school (prostřední škola) označující nižší typ střední školy. Namísto pojmu střední škola bychom měli používat pojmu vyšší sekundární škola (vyšší sekundární vzdělávání). V České republice se běžně používají pojmy odborné vzdělávání/odborné školství, kterými se označovaly vzdělávání, která nebyla deklarována jako všeobecná. Nyní však tato terminologie naráží na problém, protože střední odborná učiliště se označují v mezinárodním prostředí jako školy profesní (secondary vocational schools) a termínem technické (technical) se označují i ty školy, které technické nejsou např. zdravotnické, obchodní apod.

e) Anglické a české termíny

Vyšší sekundární vzdělávání = upper secondary education:

1. secondary general school – full secondary education = gymnázium – úplné střední vzdělávání
2. secondary technical school - full technical secondary education = střední odborná škola – úplné střední odborné vzdělávání
3. secondary vocational school, vocational courses - secondary vocational education = střední odborné učiliště – učební obory a střední odborné vzdělávání
4. integrated secondary technical/vocational schools = integrované střední školy

Mezinárodními trendy ve vyšším sekundárním vzdělávání jsou stále širší zpřístupňování vyššího sekundárního vzdělávání, postupné propojování všeobecného a odborného sekundárního vzdělávání a podobnosti až shody v kurikulech vyššího sekundárního vzdělávání. Mezinárodní komparace na úrovni vyššího sekundárního vzdělávání jsou komplikovanější vzhledem k velké variabilitě školských institucí v jednotlivých zemích zabezpečujících tento typ vzdělávání. Lze říci, že co jednotlivá země, to specifická struktura

školství. Česká republika patří společně s Německem, Rakouskem a Nizozemskem k zemím s vysokým podílem osob s vyučením a nejnižším podílem osob, které získávají všeobecné střední vzdělávání s maturitou. Tyto ukazatele někdy bývají interpretovány jako výraz „zaostávání“ českého vzdělávacího systému. Je však třeba zmínit, že některé země téměř vůbec nerealizují vzdělávání typu českých středních odborných škol. A důležité také zmínit uplatnění na trhu práce, protože např. Španělsko má jeden z nejvyšších podílů studentů s všeobecným vzděláváním, ale také jednu z nejvyšších nezaměstnaností (Průcha, 1999).

4 EXTENDED SCHOOLS

4.1 Vysvětlení pojmu „extended school“

Department for Children, Schools and Families („Ministerstvo pro děti, školy a rodiny“) definuje „extended school“, v přesném překladu „rozšiřující školu“, ve volnějším překladu „školu s rozšiřujícími službami“, jako „školu, která rozeznává, že nemůže pracovat sama, co se týče pomoci dětem a mládeži dosáhnout jejich potenciálu, a proto se rozhodla spolupracovat s ostatními organizacemi mající zájem o děti (pracujícími s dětmi). Nejedná se pouze o potřeby školy, ale také o potřeby a přání širší společnosti.“

Dále dodává, že tyto školy „poskytují řadu služeb a aktivit, často mimo školní dny, a pomáhají tak uspokojovat potřeby dětí, jejich rodin a širší společnosti“ (Extended schools: Access to opportunities and services for all (A prospectus), 2005,7).

Jelikož se mi nepodařilo najít přesný a výstižný překlad, který by vystihoval podstatu slovního spojení „extended schools, extended service“ a byl zároveň snadno použitelný v textu, budu i nadále používat slovní spojení v anglickém originále „extended school“, které se mi zdá přesné, výstižné a jednoduše použitelné v textu a také přesně víme dle definice, co si máme pod tímto pojmem představit. Pokud budu hovořit přímo o daných službách a aktivitách, které „extended“ školy nabízí, budu využívat překladu „rozšiřující služby, servis“.

4.2 Počátek a rozvoj extended schools

Idea extended schools má své původní kořeny v USA, kde byla běžnou součástí praxe. V roce 1999 byla ve Skotsku založena New community school („Nová obecní škola“), čímž byl poprvé zaveden daný přístup ve Velké Británii. Myšlenka soustředit různé služby do škol není zdaleka nová. Již od 19. stol. zde existovaly školy, které vedle tradičních aktivit nabízely i lékařské a sociální služby. V Anglii se oficiální počátek koncepce extended schools datuje do roku 1998, kdy byla zveřejněna zpráva Social Exclusion Unit – SEU (problém sociálního vyloučení). Tato zpráva ukazovala na výrazně nižší docházku a úspěšnost žáků ve znevýhodněných obcích (komunitách), a proto Department for Education and Skills (DfES) – „ministerstvo pro vzdělání a vědomosti“ začalo aktivně od roku 2002 podporovat koncept Extended schools. Zpočátku byly s pomocí sponzorství 25 lokálních vzdělávacích úřadů (LEA – local education authority) uskutečněny demonstrativní projekty (Smith, 2004).

V roce 2004 hodnocení prvotních projektů ukázalo, že většina z nich byla postavena na předešlé práci v dané oblasti a pokračovala v ní i po formálním ukončení s využitím jiných zdrojů financí. Mnoho aktivit bylo zaměřeno na žáky a soustředěno přímo i nepřímo na učení. Nejčastějšími aktivitami byly snídaňový klub, mimoškolní a prázdninové aktivity pro děti, rodinné učení, vzdělávání pro dospělé, péče o děti. Plně servisní školy, ve kterých společenské služby byly nabízeny přímo v místě školy, byly méně časté. Nebyl identifikován přesný model extended škol, ale všichni porozuměli, jaký je jejich úkol a cíl – extended school maximalizuje studijní plány žáků podporou jejich celkového vývoje a ujištěním, že rodiny a obec, ve kterých žijí, je podporují, jak je to jen možné (Smith, 2004).

Hodnocení prvotních projektů vedlo k několika závěrům a na základě těch byl odstartován celý program Extended schools – první vládní publikace Extended schools: Access to opportunities and services for all (A prospectus) vydaná v roce 2005.

Z hodnocení vyplynulo, že extended školy mají pozitivní efekt a představují určitou návratnost relativně nízkých dodatečných investic pod podmínkou existující dlouhodobé strategie. Je nutné vybudovat přesnou strukturu vedení – role koordinátora je důležitá a to ne pouze z finančního důvodu, ale také z důvodu snížení zatížení již existujícího týmu vedení. Extended školy přispívají k posílení spolupráce mezi vzdělávacími a dalšími úřady (kanceláři) - klíč k rozvoji partnerství je v pochopení cílů, priorit a pracovních metod. V poskytování aktivit sehrávají klíčovou roli školy, ale místní úřady mají důležitou roli umožňující školám rozvinout tyto služby – mohou podporovat školy, plánovat místní strategie, vytvářet sítě škol a úřadů, propojovat školy a společnost, poskytovat specialisty a rady, řídit finance a asistovat školám při hodnocení jejich práce. Některé úřady jmenovaly koordinátory, aby vedly tuto práci, a jiné požádaly úředníky, aby převzaly tuto práci, důležitou roli zde hrají místní vzdělávací úřady (LEA), (Evaluation of extended schools pathfinder projects, 2004).

Je zvláště žádoucí, aby školy nereprezentovaly pouze profesionální pohledy, co je třeba udělat. Opravdová konzultace a participace je nutná, protože dosažení cílů je obtížné, mnoho škol shledává užitečné a výhodné pracovat ve spolupráci s partnery, kteří jsou v této oblasti již zkušení.

Tyto průzkumné projekty v některých případech navrhují určitý čas na zavedení a to především v těch případech, kdy škola nemá předešlé zkušenosti nebo většina aktivit je nově plánována a zaváděna. Rozšiřující služby musí být viděny jako centrální vzhledem k roli každé školy a musí být nalezen vícezdrojový model financování (Smith, 2004).

4.3 Základní nabídka služeb

Dle druhé části definice extended school tyto školy nabízí škálu aktivit a služeb mimo školní výuku. Na základě zkušeností škol, které již nabízí rozšiřující služby, byla stanovena základní nabídka služeb, která zajišťuje, že každý rodič, každé dítě má přístup k základním službám bez ohledu na ostatní okolnosti. Tuto základní nabídku musí splňovat každá škola:

1. vysoce kvalitní péče o děti poskytovaná přímo školou nebo jinou agenturou prostřednictvím školy od 8:00 do 18:00 po celý rok,
2. pestrá škála aktivit – např. příprava domácích úkolů, studijní podpora (aktivity podporující žáky ve škole a v učení), sport (nejméně dvě hodiny týdně mimo školní vyučování), muzika, divadlo, umění a řemesla, speciální kluby např. šachy, první pomoc, návštěva muzeí a galerií, studium cizích jazyků, obchodní aktivity atd.,
3. rychlý a bezprostřední přístup ke specializovaným službám – např. logopedie, duševní hygiena dětí a dospívajících, rodinná podpora, intenzivní podpora chování a sexuální výchova pro mladé lidi,
4. širší a snadnější přístup společnosti ke sportovním a uměleckým aktivitám (učení, vzdělávání pro dospělé),
5. rodičovská podpora - informativní schůzky, rodinné vědomostní aktivity; školy chtějí spolupracovat s rodiči a přizpůsobit aktivity jejich potřebám nebo potřebám jejich dětí (Extended schools: Access to opportunities and services for all (A prospectus), 2005).

Stanovená základní nabídka zajišťuje, že všechny rodiče a děti mají přístup k danému minimu služeb a aktivit. Je důležité zmínit, že škola s rozšiřujícími službami (extended school) není statutem, o který zažádá, není zde ani žádný konkrétní plán aktivit, které by měla nabízet, ale všechny nabízené služby a aktivity by měly odpovídat potřebám žáků a širší společnosti. Měly by být stanoveny na základě konzultace s žáky, jejich rodiči a ostatními členy společnosti a jejich zahrnutím do plánování služeb (Extended schools: Access to opportunities and services for all (A prospectus), 2005).

Nabídka aktivit jednotlivých škol se liší podle potřeb a požadavků v dané oblasti a měla by být přístupna i dětem s postižením a se speciálními vzdělávacími potřebami. Školy chtějí získávat zpětnou vazbu od rodičů a uživatelů z řad veřejnosti, aby mohly stávající služby hodnotit a popř. zlepšit. Některé služby např. zdravotní a sociální služby jsou poskytovány bezplatně, proto tyto služby musí být financovány místními úřady, ostatní služby jako péče o

děti jsou zpoplatněny (škola či daný poskytovatel musí stanovit výši poplatků a to tak, aby byly dostupné pro pracující rodiče; rodiny s nižšími příjmy mohou zažádat o podporu - příspěvek od Working Tax Credit). Nabízené služby nejsou další povinností učitelů. Škola by tímto měla pověřit vhodnou osobu a spolupracovat s ostatními poskytovateli, aby zkompletovala a podpořila přístup k již existujícím aktivitám ve společnosti, které mohou být poskytovány dobrovolníky, soukromými osobami, spolupracujícími školami nebo specializovanými složkami (Extended Schools - Building on Experience, 2007).

4.4 Extended schools - příležitost pro všechny

Extended schools - rozšiřující školy poskytují (nabízí) škálu aktivit a služeb, často mimo školní vyučování, pomáhají uspokojit potřeby a požadavky dětí, jejich rodin a širší společnosti (obce).

Rozšiřující služby mohou zahrnovat péči o děti, vzdělávání pro dospělé, rodičovskou podporu, zdravotní a sociální služby v rámci obce, aktivity po školním vyučování.

Pro primární školy to znamená pracovat s ostatními poskytovateli a umožnit dětem a rodinám přístup k rozmanitým aktivitám kombinovaných s péčí od 8:00 do 18:00 pět dní v týdnu a 48 týdnů v roce. Není očekáváno, že všechny primární školy budou nabízet rozšiřující služby v místě školy.

U sekundárních škol je očekávání odlišné – budou otevřeny denně po celý rok od 8:00 do 18:00 a nabízet širokou škálu aktivit pro mládež, jejich rodiny a občany a to i během čtvrtletních prázdnin a více flexibilně během letních prázdnin (nemusí zajišťovat přímo přístup k dětské péči). Druhy aktivit jsou závislé na požadavcích dětí a na tom, které jsou potřebné a žádoucí (Extended schools: Access to opportunities and services for all (A prospectus), 2005).

4.5 Program Extended schools - extended service a jeho vztah k ostatním programům

Program Extended schools se nezabývá pouze službami a aktivitami na školách pro jejich žáky, ale dotýká se také problematiky rodičovské podpory, učení pro dospělé, dostupnosti sociální a zdravotní péče. Nejedná se o izolovaný program, ale o program navazující a doplňující mnoho dalších, taktéž týkajících se těchto témat - Every Child Matters („Každá

dětská záležitost“); Choice for Parents, the Best Start for Children („Výběr pro rodiče, nejlepší start pro děti“); Children and Young People’s Plan („Dětský a mládežnický plán“).

Extended školy (školy s rozšiřujícími službami) jsou naopak jádrem, základem plnění cílů programu Every Child Matters zaměřeného na zvýšení úspěšnosti dětí a mládeže. V současné době v Anglii nabízí rozšiřující služby zhruba 5000 škol.

Jsou prokázány pozitivní vlivy extended škol na motivaci dětí, jejich chování a učení a taktéž rodiny a širší společnost profitují ze snadného přístupu k daným službám. Spolupráce v rámci programů Extended Schools a Sure Start Children’s („Jistý start dětí“) přináší nabídku služeb pro děti 0 - 19 let a celé jejich rodiny, čímž velmi pomáhá rodičům při návratu do práce a celé rodině dostat se z chudoby a zlepšit jejich sociální mobilitu. (Mateřská dovolená trvá v Anglii 6 měsíců, možno prodloužit na 9 měsíců. V České republice může žena na mateřské dovolené zůstat 3-4 roky. Proto se zde klade důraz na zajištění služeb pro děti již od narození, resp. 6 měsíců.) Existuje jasná evidence vlivu dětských zkušeností na jejich výsledky a životní změny v pozdějším věku, proto klíčovou prioritou škol by mělo být zaměření se na znevýhodněné rodiny (Extended schools – overview, 2009).

Dalšími souvisejícími dokumenty jsou Children’s Plan (prosinec 2007), 21st Century Schools White Paper (červen 2009), které popisují školy jako centra místní společnosti (komunity) a vysvětlují jejich klíčovou roli při naplňování cílů dokumentu Every Child Matters prostřednictvím rozšiřujících služeb, zdůrazňují také místní spolupráci mezi jednotlivými školami a místními úřady. Zákonem je nařízeno, aby daná nabídka služeb byla dostupná i postiženým dětem (Every Special School Matters, 2007).

4.6 Další problematiky obsažené v programu Extended schools

Jak již bylo zmíněno program Extended schools se nezabývá pouze problematikou poskytování služeb na školách, ale dotýká se také jiných s touto úzce souvisejících, a proto bych je nyní ráda stručně nastínila, aby bylo jasné, že se nejedná pouze o izolovaný program řešící rozšiřující služby na školách, ale o program s širším kontextem, souvisejícím, navazujícím a doplňujícím již vydané a fungující programy (Extended schools: Access to opportunities and services for all (A prospectus), 2005).

4.6.1 Rodičovská podpora

Největší vliv na své děti mají rodiče, jsou jejich primárními vychovateli. Z různých výzkumů je známo, že dobré rodičovství a výchova způsobují obrovský rozdíl ve výsledcích, kterých děti dosahují ve škole, a proto anglická vláda chce podpořit rodiče v jejich klíčové roli. Z výzkumů DfES (Department for Education and Skills - ministerstvo pro vzdělávání a dovednosti) vyplývá, že školy spolupracující s rodiči mají lepší akademické výsledky dětí, zjišťují pozitivnější přístup a chování žáků, zvýšenou aktivitu a zapojení jejich rodičů, podporu práce školy a větší ochotu rodičů a škol sdílet informace, spolupracovat a řešit nedorozumění a problémy v počátečních stádiích.

Školy by měly v rámci podpory rodičů:

- poskytovat informativní schůzky pro rodiče zvláště v období nástupu dítěte do školy a v období přestupu ze školy primární na sekundární (tyto schůzky jsou často zajišťovány specializovanými organizacemi zabývající se touto problematikou)
- utvářet rodičovské skupiny
- poskytovat více specializovanou podporu rodičům, kteří ji potřebují, např., jejichž děti mají problémy s docházkou nebo s chováním ve škole
- nabídnout informace, kde mohou najít potřebné rady (webové stránky apod.)
- programy pro rodiče - neformální příležitosti rodičů se seznámit se školou
- rodinné učení umožňující dětem učit se společně s jejich rodiči
- informace o národně a lokálně dostupných zdrojích informací

Sekundární školy tedy fungují i jako centrum služeb pro rodiče. Je zásadní, aby nabízené služby byly atraktivní a užitečné rodičům patřícím také do minoritních etnických skupin.

Místní úřady by měly rozvinout strategii pro podporu rodičů a zvolit komisaře pro rodičovskou podporu. Tam, kde zpočátku není tento požadavek, školy by se měly ujistit, že rodiče se nebojí požádat o radu, jestliže ji potřebují.

4.6.2 Učení pro dospělé a rodinné učení

Extended školy by mimo aktivit pro děti měly také nabízet jazykové, gramatické a početní kurzy pro dospělé, dále kurzy umění, řemesel a aktivity pro celé rodiny.

4.6.3 Zdravotní a sociální péče – rychlý a snadný přístup ke specializovaným službám

Mezi tyto služby patří např. logopedie, duševní hygiena, rodinná podpora, intenzivní podpora chování a sexuální výchova pro mládež. Součástí této péče je také možnost získání statusu zdravé školy v rámci programu Healthy Schools Programme (program Zdravé školy) týkající se pohybové aktivity, zdravých stravovacích návyků, emocionálního zdraví a blahobytu.

Školy by se také měly zaměřit na včasné identifikování speciálních potřeb dětí a mládeže a těch, kteří jsou v riziku nedostatečných výsledků (tím jsou míněni žáci s emocionálními nebo zdravotními problémy). Children's Trust Partners („Partneři dětské důvěry“) s kterými školy od roku 2008 spolupracují, jsou zavázány podporovat tento servis. Spolupráce je taktéž rozvíjena s CAF – Common Assessment Framework a ContactPoint („za účelem rychlého a snadného přístupu ke specializovaným službám).

4.6.4 Dětské centra a prvotní péče

Anglická vláda vyžaduje propojení extended škol s dětskými centry. Dětská centra poskytují celkový servis pro děti mladší 5 let a jejich rodiny. Jsou zakládány v každé komunitě, primární školy proto mohou nabízet služby ve spolupráci s nimi a zajistit tak služby pro děti 0-11 let v jednom místě (z toho budou zejména profitovat rodiče s předškolními dětmi a dětmi v primární škole).

Financování center může být zajištěno ze zdrojů určených pro extended školy. Plán vlády propojení programů dětských center, primárních a sekundárních škol společně se sociálními službami umožní flexibilně odpovídat místním potřebám. Mnoho škol v současné době nabízí 12,5 hodin bezplatné péče pro tříleté a čtyřleté děti po 33 týdnů v roce, vláda však nařizuje zvýšení na 15 hodin a 38 týdnů a možnost připlacení za další hodiny (Extended schools: Access to opportunities and services for all (A prospectus), 2005; Extended Schools, Building on Experience, 2007).

4.7 Programy související s problematikou Extended schools

4.7.1 Program Every Child Matters – „Každá dětská záležitost“ a jeho cíle

Jedná se o nový přístup zajištění blahobytu všech dětí a mládeže od narození do devatenácti let, který předcházela programu Extended Schools. První dokument byl publikován v roce

2003 pod názvem Every Child Matters – Green Paper, na který rok poté navázal stěžejní Every Child Matters Change for Life. Jeho základním cílem je maximalizovat příležitosti a minimalizovat rizika dětí a mládeže, čehož lze dosáhnout pouze silnou spoluprací mezi místními úřady a ostatními místními organizacemi.

Vládním cílem je tedy zajistit každému dítěti, bez ohledu na jeho zázemí a ostatní okolnosti, podporu, kterou potřebuje. Je stanoveno pět dílčích cílů:

1. být zdravý
2. být v bezpečí
3. pozitivně přispívat (společnosti)
4. zábava a úspěch
5. dosáhnout ekonomického blahobytu

Z toho vyplývá, že všechny organizace poskytující služby dětem (školy, dobrovolnické skupiny, policie, nemocnice) musí spolupracovat novým způsobem a to - sdílet informace, pracovat společně s cílem chránit děti a mladé lidi a pomáhat jim k dosažení jejich životních cílů; děti a mládež budou mít mnohem víc co říci k problémům a otázkám, které se jich týkají individuálně i kolektivně. Místní úřady by měly spolupracovat s ostatními partnery prostřednictvím Children's Trust a zjistit, co nejlépe funguje a podle toho jednat. Do tohoto procesu musí zapojit samotné děti i mládež, aby zjistily, jaké jsou jejich požadavky a potřeby.

Cílem celého programu je identifikovat děti v raném věku, které jsou ohroženy sociálním vyloučením a ujistit se, že těmto dětem se dostane podpory a pomoci potřebné k dosažení plného potenciálu.

V březnu roku 2005 byl ustanoven první dětský komisař, který reprezentuje děti a má hlas ve vládě. Komisař shromažďuje názory nejvíce zranitelných dětí a mladých ve společnosti a podporuje jejich zahrnutí do organizací, jejichž rozhodnutí a akce na ně mají vliv (Every Child Matters: Change for Life, 2004).

4.7.2 Children's Plan - „Dětský plán“

V prosinci 2007 vydalo DCSF (Department for Children, Schools and Families – „ministerstvo pro děti, školy a rodiny“) desetiletou strategii s cílem udělat z Anglie nejlepší místo na světě pro výchovu dětí a mládeže, což znamená ujistit se, že všechny děti bez ohledu na to, kde bydlí, jaké je jejich zázemí a jaký je jejich věk, jsou zdravé, užívají si života,

prospívají ve škole a pozitivně přispívají společnosti a jsou z ekonomické stránky zajištěné (dosahují ekonomického blahobytu).

Centrem zájmu je rodina a vše je zajišťováno prostřednictvím konzultace veřejnosti a odborníků. Součástí Children's Plan je vize škol 21. století – školy, které dosahují vysokých standardů, podporují rozvoj dětí. Tohoto školy nemohou dosáhnout samostatně, a proto musí spolupracovat s ostatními organizacemi a měly by být součástí Children's Trust. Na program bylo vyčleněno 850 miliónů liber (Children's Plan, 2007).

Plán je založen na tom, že děti stráví pouze 1/5 dětství ve škole a nejlépe se učí, když mají podporu rodiny a když zažívají pozitivní zkušenosti (aktivity) zvláště mimo školní dny.

Má několik konkrétnějších cílů:

1. ve věku 5 let – 90% dětí bude úspěšně pracovat v základním stádiu vzdělávání (foundation stage of education),
2. ve věku 11 let – 95% žáků dosáhne očekávanou úroveň gramotnosti a znalosti počtů,
3. ve věku 19 let - 90% žáků získá pět dobrých (úspěšných) hodnocení v GCSE,
4. ve věku 19 let – většina žáků bude připravena na vyšší vzdělávání a nejméně šest z deseti žáků získá A-level či jiné ekvivalentní hodnocení,
5. dětská chudoba bude snížena na polovinu do (konce) roku 2010 a vymýcena do roku 2020,
6. bude zde jasné zlepšení ve zdraví dětí, počet dětí s nadváhou bude redukován na 2000,
7. počet mladých delikventů bude snížen do roku 2020, počet odsouzených a napomínaných bude snížen o čtvrtinu.

Tyto cíle budou splněny pouze s pomocí speciálně ustanovené politiky, mnoho z nich bude mít také dopad na cíle Every Child Matters (The Children's Plan – Two Years On, updated 2010; The Children's Plan, 2010).

4.7.3 Children's Trust - „Dětská důvěra“

Jak již bylo výše zmíněno, v prosinci roku 2007 byla vydána desetiletá strategie Children's Plan s cílem vytvořit z Anglie nejlepší místo na světě pro výchovu dětí a mládeže. Úkolem Children's Trust je tyto plány změnit v realitu, a proto hraje klíčovou roli v seskupení a spolupráci všech služeb, a zajistit, že všechny děti jsou v bezpečí.

Co je tedy Children's Trust? Jedná se o místní partnerství (společenství), které spojuje všechny místní organizace pracující s dětmi, mládeží a jejich rodinami se závazkem zlepšit životy těchto dětí. Jsou vedeny řediteli místních služeb nebo vedoucími členy daných organizací a úzce spolupracují s ostatními agenturami se zákonnou povinností být součástí Trust (zdravotní úřady, primární péče, The Learning and Skills Council a okresní, policejní, sociální úřady). Zahrnuje důležité místní partnery – školy, koleje a třetí sektor apod.

Termín Children's Trust se týká celého systému služeb pro děti pokrývajících práci partnerů na každé úrovni. V centru stojí místní úřady a primární péče. Nejedná se o izolované organizace s vlastními právy, ale o partnery s vlastní zodpovědností pracující dohromady. Jsou v různých oblastech různé – v čele některých stojí zástupci všech partnerských organizací, v jiných, zvláště těch větších, pouze vybraní zástupci (Children's Trusts, updated 2010).

Children's Trust rozvíjí místní strategii pro zlepšení života dětí prostřednictvím lepších služeb, v každé oblasti pracují odlišně v závislosti na okolnostech. Zaměřují se na snížení neprospěchu ve školách, zlepšení přístupu k službám pro postižené děti, umístění služeb kolem dítěte a klíčovými prioritami, které by měly být popsány v Children and Young People's Plan, jsou identifikace dětí a mládeže, které jsou v riziku selhání (zakročit a zajistit, že jsou v bezpečí a prospívají), zmenšení rozdílů (především ve vzdělání) mezi zranitelnými a ostatními dětmi a snížení dětské chudoby. Children's Trust určuje cíl a Children and Young People's Plan stanovuje strategii, jak jich dosáhnout se zodpovědností každého partnera za určitou oblast.

Children's Trust napomáhá naplňovat cíle Every Child Matters a naopak, vzniká zde vzájemná podpora a spolupráce. Do budoucna je plánováno ustanovit Children's Trust statutárním orgánem, dát mu zodpovědnost za zabezpečení a splnění Children and Young People's Plan, dále je také plánováno rozšířit počet partnerů (Children's Plan, 2007).

4.7.4 Dokument Choice for Parents, the best Start for Children - „Výběr pro rodiče, nejlepší start pro děti“

Problematiky extended škol se dotýká také vládní dokument Choice for Parents, the best Start for Children (přeloženo jako „Výběr pro rodiče, nejlepší start pro děti“), kterým vláda ustanovila školu klíčovým subjektem zajišťujícím vysoce kvalitní péči o děti, zvýšení standardů na školách a pomoc rodičům s vyvážeností jejich pracovního a rodinného života.

Byly stanoveny konkrétní cíle:

- do konce roku 2010 všichni rodiče dětí navštěvujících primární školu budou mít přístup k péči o děti od 8:00 do 18:00 po celý rok; tato péče může být poskytována přímo v místě jejich primární školy nebo ve vedlejší škole nebo jiným poskytovatelem se zajištěním přepravy do místa poskytnutí,
- do konce roku 2010 všechny sekundární školy budou otevřeny od 8:00 do 18:00 po celý rok a budou nabízet širokou škálu aktivit pro mladé lidi (např. hudební, sportovní a prázdninové aktivity),
- do konce roku 2010 se všem tříletým a čtyřletým dětem dostane 15 hodin bezplatného prvotního učení a péče po 38 týdnů v roce (zvýšení ze současných 12,5 hodin), rodiče budou moci uplatnit právo na 3 dny bezplatné péče a připlatit si za dny další (Choice for Parents, the Best Start for Children: A Ten Year Strategy for Childcare, 2004).

4.8 Spolupráce školy s ostatními subjekty

Školy hrály, hrají a budou hrát důležitou roli v rámci obce (komunity) a prostřednictvím rozšiřujících služeb jsou schopny dále rozvíjet a prohlubovat vztahy s dětmi, jejich rodinami a celou místní komunitou, a proto nejen pro fungování a plnění programu Extended schools – extended service, ale i pro celkové fungování společnosti je nutná spolupráce školy s ostatními subjekty.

Anglický školský zákon Education Act („Školský akt“) z roku 2002 doporučuje školám rozsáhle konzultovat před zavedením rozšiřujících služeb, minimálně musí konzultovat s dětmi přihlášenými v dané škole, s jejich rodiči, personálem a místními úřady. Tento proces také často pomáhá identifikovat další zdroje (peníze, lidé, čas) nezbytné k zavedení a poskytování daných služeb. Konzultace je záležitostí řídicího sboru (představenstva). Nejedná se o jednorázovou záležitost, ale o pravidelné získávání informací, zpětné vazby a ujištění, že to, co je nabízeno, je stále potřebováno. Děje se tak prostřednictvím zasedání žáků, shromáždění rodičů, webových stránek nebo informačních přehledů - zpráv (Education Act [Abstract], 2002).

Žáci nemusí nutně navštěvovat všechny aktivity, ale jen ty, které je zajímají, proto školy musí aktivně podporovat mládež v rozvoji své nabídky. Dopady daných služeb mohou být obrovské – rozvoj nových zájmů, sociálních schopností a dovedností v bezpečném prostředí, možný rozvoj zdravého životního stylu a redukce obezity prostřednictvím hodin vaření či

sportu apod. (Extended schools: Access to opportunities and services for all (A prospectus), 2005).

Je obecně známo, že lidé jsou více nadšeni do věcí, kterým pomohli a mohou se podílet na jejich rozvoji, proto je důležité zapojit žáky i jejich rodiče. Rodiče by měli být zahrnuti do plánování aktivit pro děti a mládež, měli by se podílet na identifikaci aktivit, které by byly vhodné pro ně samotné (např. počítačové dovednosti, gramatika, rodičovská podpora) a pomáhat při zavádění aktivit a poskytování zpětné vazby. Rodiče sehrávají klíčovou roli v úspěšnosti dětí a školy spolupracující s rodiči mohou očekávat viditelné a trvající úspěchy.

Kromě samotných škol, rodičů a žáků by měly být do programu také zapojeny místní úřady. Dle zákona Children Act („Dětský akt“) z roku 2004 již klíčoví partneři Children's Trust Arrangement („Dětské úmluvy důvěry“) mohou mít plány týkající se rozšíření služeb, mohou pomoci školám dosáhnout na finanční zdroje potřebné k rozvoji rozšiřujících služeb – mají přístup k financím, které mohou být použity k podpoře služeb a pomoci vytvořit spojení s potencionálními partnery. Rozličná škála aktivit musí odpovídat potřebám a požadavkům společnosti. Z hlediska strategického plánování sehrávají místní úřady důležitou roli (Extended Schools – A Guide for Governors I, 2006).

Je také nezbytné znát názor a pohled školního personálu, jelikož někteří členové se mohou zajímat o práci v rámci těchto služeb (např. doprovodný personál může pracovat v oblasti péče o děti v době školních prázdnin nebo mimo školní dny). Z uvedeného vyplývá, že základem fungování daného programu je spolupráce mezi školou, jejím personálem, žáky, rodiči a místními úřady (Publicing your Extended Services – A toolkit for schools, local authorities and their partners, 2008).

4.9 Možnosti poskytování služeb

Škola nemusí poskytovat a rozvíjet služby pouze sama. Mnoho škol nabízí základní služby ve spolupráci s dobrovolnickým a soukromým sektorem a se školami, které danou službu již poskytují, nebo prostřednictvím „cluster“- „seskupení škol“, např. školy se střídají v poskytování služeb během školních prázdnin. Klíčem k řešení je myslet široce v rámci společnosti, kdo by byl ochoten poskytnout danou službu (Education Improvement Partnership; School Sport Partnership).

Podle toho, zda jsou služby poskytovány danou školou nebo jiným poskytovatelem v místě školy nebo na jiném místě, je rozlišeno několik základních přístupů poskytnutí daných služeb:

1. přímé poskytnutí – školy přímo poskytují danou službu, zaměstnávají speciální pracovníky a vybírají poplatky,
2. poskytnutí prostřednictvím třetí strany – školy spolupracují s třetí stranou z řad dobrovolníků nebo soukromého sektoru, ta je zodpovědná za provoz a stanovuje také výši poplatků, apod.,
3. práce ve skupině s dalšími školami – školy spolupracují s ostatními skupinami škol („cluster“) a sdílejí služby, střídají se v zabezpečení služeb během prázdnin,
4. poskytnutí péče pro nejmladší děti – tato služba může být zajištěna např. prostřednictvím spolupráce s dětskými centry, které se starají o děti od narození a poskytují tak větší podporu rodinám (Extended schools: Access to opportunities and services for all (A prospectus), 2005).

Co se týče vedení a zodpovědnosti za vedení a provozování daných služeb, tak musí být důrazně řečeno, že zodpovědnost není na řediteli školy, ale je jedním z guvernérů, kteří jsou odpovědní za provozování služeb a kteří ovlivňují směr vývoje a ujistiťují se, že nabídka odpovídá požadavkům. Není tedy přímo zodpovědnou osobou, ale jednou z osob podílejících se na rozvoji. Každá škola se vždy může obrátit na National Remodelling Team („Národní tým přeměny“), který je vždy k dispozici jako konzultační orgán a podporuje místní úřady v daném programu (Publicing your Extended Services – A toolkit for schools, local authorities and their partners, 2008).

Pokud provozování služeb zajišťuje třetí strana, škola musí uzavřít psané smlouvy, ve kterých je stanovena zodpovědnost, minimální standardy a kritéria kvality (Workforce Agreement Monitoring Group – „dohoda o kontrole pracovní síly“). Musí být vždy jasné, kdo je přímo zodpovědný za poskytování služeb. (Neznamenají rozšiřující hodiny pro učitele a ředitele.) Je vhodné, aby někdo ze školního sboru převzal roli koordinátora. Podpůrný personál a asistenti učitelů mají odpovídající zkušenosti a dovednosti a mohou mít zájem podílet se na této nové příležitosti, také další personál např. zdravotní pracovníci nebo místní umělecké organizace a sportovní instruktoři mohou být ve vedení. Základní podmínkou jsou odpovídající znalosti a zkušenosti (Extended Schools: Building on experiences, 2007).

Zda je všechno dodržováno tak, jak má být, kontroluje organizace Ofsted (The Office for Standards in Education, Children's Services and Skills – „Kancelář pro standardy ve vzdělávání, dětských službách a dovednostech“) v tříletých cyklech. Řídící sbor sehrává klíčovou roli v řízení a rozvoji rozšiřujících služeb. Spolupracuje s National Governors‘

Council a The National Association for School Governors („Národní guvernerský úřad“ a „Národní asociace školních guvernérů“), (Extended services – Extra support for you and your children, 2008).

4.10 Náklady na poskytování služeb

Rozvoj rozšiřujících služeb je většinou o lepším využití již existujícího kapitálu (prostory, pozemky). V souvislosti se zavedením a poskytováním daných služeb se však často objevuje několik problémů - finance, prostory, řízení a organizace, které musí být pečlivě zváženy.

Jedním ze zmíněných problémů, kterému čelí zejména primární školy, je prostor, kam umístit péči o malé děti. Řešení může spočívat ve využití stávajících prostor školy před a po vyučování. Pokud ani toto není možné, bude snadnější spolupracovat s partnery, které tuto péči již nabízí (ne všechny služby musí být nabízeny přímo v místě školy), protože vytvoření vhodného prostředí a atmosféry je základem.

Počáteční finance jsou poskytovány vládou, nicméně služby musí být dostupné a udržitelné. Některé jsou poskytovány bezplatně a jiné za poplatek. V případě rodin s nízkými příjmy je možné se obrátit na Working Tax Credit – „daňový kredit“. Za poplatky je vždy zodpovědná ta strana, která danou službu poskytuje (A Guide for Governors, 2006).

Mimo náklady vzniklé přímo zaváděním služeb vznikají další extra-náklady mezi něž patří – údržba budov (náklady spojené s dodatečným poskytováním bezpečnosti, správe, využití prostoru), energie (elektřina, plyn, telefon), vybavení (speciální vybavení), personál (dodatečný personál, dobrovolníci), řízení (s další zodpovědností se zvyšuje hodnocení) a pojištění (spojené s různými aktivitami), (Extended schools: Access to opportunities and services for all (A prospectus), 2005).

4.11 Přínosy programu Extended schools

Vysoce kvalitní péče o děti v kombinaci s poskytovanými aktivitami zvyšuje vzdělávací úspěšnost a šance dětí. Umožňuje také vrátit se rodičům zpět do práce, což má významný dopad na sociální život celé rodiny a díky tomu se mnoho z nich dostává z chudoby a nouze. Rodiče nemohou spoléhat na neformální péči o děti, ale musí mít přístup k formální péči, která je flexibilní, poskytována celoročně a odpovídá pracovním hodinám (pracovnímu

schéma). Mnoho škol je umístěno v bezpečném prostředí, v centru společenského dění a je schopno nabídnout potřebnou péči.

Ze zkušeností extended škol vyplývá, že tyto školy mají pozitivní vliv na děti, jejich rodiny a celou společnost. Mezi tyto přínosy a následné pozitivní vlivy patří:

- zlepšení standardů na školách,
- možnost dětí bavit se, rozvíjet své zájmy a získávat nové dovednosti v bezpečném prostředí,
- posílení a zlepšení podpory zranitelných dětí a dětí, které jsou v nebezpečí,
- podpora účasti rodičů,
- zlepšení využití školních prostor a vybavenosti otevřením kurzů pro veřejnost,
- pomoc rodičům dětí se speciálními potřebami,
- příležitost pro školní personál (může se zabývat o další práci v oblasti těchto služeb),
- návrat rodičů do práce přinášející redukci počtu dětí žijících v chudobě,
- redukování zdravotní nerovnosti prostřednictvím sociální a zdravotní péče např. zanechání kouření, porodnické služby apod. (Extended Schools: Building on Experience, 2007).

4.12 Možné problémy Extended schools

V souvislosti s extended schools se často vyskytnou určité problémy. Mezi ně patří např. problém řízení – zda školní management zvládne nabízené služby a to jaké služby se dají zahrnout do základní nabídky. Nebezpečí spočívá v tom, že školy mohou být považovány za školy pro problémové rodiny, protože dříve školy byly zaměřeny pouze na výsledky svých žáků a nezajímaly se o vzdělanost a znalosti místní komunity. Nyní je však jejich zájmem také rodinná a společenská podpora dětí v učení a jejich spolupráce, protože v důsledku vládního nařízení a vzniku různých specializovaných škol došlo k odloučení a ztrátě vzájemných kontaktů.

Dle Smithe (2004) je problémem také to, co veřejné je vhodné, aby to bylo řešeno na individuální, soukromé úrovni. Je důležité zjistit, jaké jsou obecné důsledky chudoby, rozdíly mezi chudými a bohatými, problémy rasismu a společenského vyloučení v rámci určité společnosti.

Školní personál se bude muset naučit uvažovat trochu odlišně a přizpůsobit se požadavkům dalších profesionálů. Školy byly zvyklé kontrolovat, co přesně se odehrává v jejich

prostorách, a udržovaly si odstup od ostatních profesionálů mimo školu. Nyní však potřebují spolupracovat s ostatními, aby dosáhly standardů a služeb, které jsou hodnoceny; s rozvojem rozšiřujících služeb se učitelé mohou více soustředit na plánování a přípravu osnov a za služby jsou zodpovědní jiní ustanovení pracovníci (Publicing your Extended Services - A toolkit for schools, local authorities and their partners, 2008).

Úspěšnost versus blahobyt - je zde určitá tenze mezi dvěma vládními cíli, tedy mezi cílem Children's Trust (blahobyt) a extended škol (úspěšnost je měřena pomocí úspěchu u zkoušek). Během posledních let převládala především úspěšnost, která je nyní na ústupu a do popředí v souvislosti s důrazem na neformální učení se dostává blahobyt, taktéž přispívající ke zvýšení úspěšnosti žáků – rozšiřující školy mohou být důležitým milníkem (mezníkem) v tomto směru (Smith, 2004).

Co se týče financí, školy mají právo a musí vybírat poplatky za poskytování péče o děti a dalších aktivit. Rodiče s nízkými příjmy mohou využít Working Tax Credit.

4.13 Průzkumy extended schools

Nezávislé průzkumy univerzity v Manchesteru a Newcastlu a organizace Ofsted ukazují na významné přínosy extended schools – zlepšení motivace a chování žáků a zvýšení jejich úspěšnosti v závěrečných zkouškách. Mimo školních přínosů tyto školy často vedou ke zlepšení mentálního a fyzického zdraví žáků a následně také zdraví sociálního. Dle výzkumů organizace Ofsted většina navštívených škol poskytující rozšiřující servis uspokojovala potřeby dětí, mládeže, rodin a dospělých a byla zaměřena na pět základních cílů programu Every Child Matters. Školy také nabízely možnost spolupráce různých úřadů a institucí zaměřených na zranitelné a ohrožené děti. Důkazy viditelné ve školních výsledcích - před 7 lety pouze 22% žáků získalo ve zkouškách GCSE známky od A do C (A-nejlepší, F-neprospěl), minulý rok to bylo celých 70%. Výzkum probíhal v oblasti Bath a North East Somerset (Extended schools - Building on Experience, 2007).

V letech 2008/2009 byl proveden průzkum na malém vzorku škol, nacházejících se a sloužících znevýhodněným komunitám, zkoumající efektivní praxi na „extended“ školách. Bylo zjištěno, že školy způsobují významný a znatelný pokrok týkajících se učebních výsledků a osobního blahobytu žáků a mají také podíl na zlepšení života rodičů a pečovatelů (ekonomický efekt) a kompenzují učební nedostatky z minulých let. Tento výzkum byl proveden za účelem zjištění, zda „extended“ školy mají nebo měly významný podíl na

zlepšení školních výsledků žáků a úspěchů v daných školách. Do výzkumu bylo zahrnuto 13 primárních a 10 sekundárních škol poskytující plný program služeb a další 4 školy s podobnou charakteristikou, které byly spíše zkoumány z hlediska přestupu dětí z primárních do sekundárních škol. Všechny školy byly v oblastech socio-ekonomicky znevýhodněných a bylo zjištěno, že téměř všechny školy významně a znatelně přispěly ke zlepšení výsledků žáků ve škole a jejich rodinného blahobytu (Good practice in Extended schools, 2009).

4.13.1 Základní informace

- všechny školy v tomto výzkumu byly z oblastí s vyšším podílem znevýhodněných žáků než národní průměr, mající nárok na jídlo zdarma, všechny byly v předešlém výzkumu hodnoceny jako školy s dobrou či vynikající efektivitou,
- jednalo se o oblasti se slabými sociálními podmínkami doprovázenými chudobou pramenící z nezaměstnanosti; péče o děti byla většinou neadekvátní a nezdravá, vandalismus byl běžný a kriminalita vysoká,
- do výzkumu bylo zařazeno 23 škol (13 primárních a 10 sekundárních), byly navštíveny dvakrát - první návštěva byla zaměřena na dostupné služby, inspektoři mluvili s žáky, personálem školy a rodiči; druhá návštěva byla zaměřena více na setkání s rodiči a členy místní společnosti a na návštěvu některých mimoškolních aktivit; během první návštěvy primární školy byla nalezena možná slabost - přechod z primární na sekundární školu (Good practice in Extended schools, 2009).

4.13.2 Zjištění

- zkoumané školy akceptují, že mají zodpovědnost zmenšovat sociální nevýhody a překonávat bariéry učení; přístup by měl individualizovaný,
- důvody, proč se dané školy rozhodly poskytovat rozšiřující služby, jsou různé, ale většinou se zaměřují na zvýšení šancí žáků v budoucím životě, což je založeno na hlubokém poznání potřeb žáků; většina škol začala poskytováním snídaní a tím se ujistily, že děti budou najezené a mohou řádně začít den,
- jakmile byla zakotvena základní nabídka služeb, lepší docházka, zlepšená realizace, osobnostní rozvoj blahobyt byly evidentní,

- obvyklými aktivitami byly aktivity sportovní a umělecké, jež jsou důležité v životě studentů a napomáhající jim zvládat každodenní život, např. hry, šachy, čtení v knihovně,
- společným znakem zkoumaných škol a dobrým příkladem bylo blízké monitorování vývoje jednotlivých žáků týkající se jak jejich personálních vlastností, tak i akademického rozvoje, což umožňuje následné zaměření aktivit a individualizované programy,
- flexibilita a vynalézavost školního personálu při zakládání aktivit je základním znakem úspěšných služeb,
- jedna ze škol shledávala nedostatek v úspěšnosti žáků a tak prodloužila otevírací hodiny a zřídila kroužek, kde žáci mohli pracovat na svých úkolech s přístupem do knihovny a k informacím, protože většina žáků shledávala studium doma obtížné, následné zlepšení výsledků bylo znatelné,
- školy mohou ukázat zlepšení známek u žáků v GCSE zkouškách,
- školy s rozšiřujícími službami jsou excelentním příkladem pochopení potřeb, výzev a tradic komunity,
- školy se snaží podporovat dospělé, zejména rodiče ve vzdělávání – to většinou začíná neformálními schůzkami personálu školy s rodiči, které většinou vedou k formálním programům – rodičovské kluby (How well are we doing?, 2008).

Dané školy se chopily příležitosti a překonaly nevýhody a bariéry učení v dané oblasti, čímž umožnily žákům zůstat ve škole a dosáhnout národních požadavků. Detailně porozuměly požadavkům a potřebám žáků a zavedly, co bylo nutné, aby byly tyto požadavky splněny, čímž dosáhly zvýšení docházky žáků, snížení výmluv a nárůstu úspěšnosti.

Přesné monitorování a sledování průběhu a pokroku umožnilo, aby podpora přímo odpovídala daným potřebám. Někteří z rodičů měli původně negativní pohled na vzdělání. Malý počet rodičů z odlišných kultur byl neznalý a neobeznámený s anglickými vzdělávacími tradicemi, což bylo příčinou opatrného a podezřívavého kontaktu se školou. Školy musely začít opatrně pracovat s rodiči, protože si byly vědomy, že by bylo obtížné uspět s žáky, jestliže nebudou podporováni rodiči. Služby na daných školách byly velmi dobře řízeny, zvláště po finanční stránce, zajišťovaly udržitelnost a podstatná byla především spolupráce s externími službami a ostatními úřady (kanceláři). Navštívené primární školy často poukazyvaly na

nedostatek informací o žácích a rodinách při přestupu na sekundární školu. Většina sekundárních škol nevěděla nic o práci primárních škol, ze kterých byli žáci přijati. Zkoumané školy neměly žádné propojení s Children's Trust a věděly velmi málo o strategii tohoto projektu a v jedné oblasti nově zavedený Parent support Adviser nebyl jednotný s již existující sítí školy podporující rodiny. Úspěchy žáků ve škole nebyly většinou přeneseny do života mimo školu a změny v chování žáků byly působeny více prostředím mimo školu než chováním učeným ve škole (How well are we doing?, 2008).

4.13.3 Doporučení

Na základě těchto zjištění byla formulována doporučení, kterými by se DCSF, školy a místní úřady měly řídit formulována v dokumentu Good practice in extended schools (2009):

Department for Children, Schools and Families (DCSF) by mělo pokračovat ve financování rozvoje služeb na školách. Mělo by také integrovat úspěchy škol v dané společnosti, čímž by docházelo k celkovému zlepšení prostředí pro děti a rodiny.

Místní úřady by měly kontrolovat služby v dané oblasti a ujistit se, že školy se učí z místních i národních úspěchů a zkušeností. Měly by pomáhat školám koordinovat práci učebních poradců a ostatního personálu, takže sekundární školy budou pokračovat v efektivní práci započaté primárními školami, které žáci navštěvovali. Ujistit se, že práce Children's Trust je sdílena i školami, takže služby provozované školou odpovídají těm nejnáročnějším (nejpodstatnějším) potřebám. Měly by se také ujistit, že současné i budoucí programy se plně zaměřují na společnost a provozování i mimo školní výuku a to zejména v primárním sektoru. Ztotožnit a koordinovat nové rodinné podpůrné služby s těmi stávajícími.

Školy by se měly ujistit, že jejich partneři pokračují v podpoře zranitelných dětí a jejich rodin. A školy, které dosud neposkytují rozšiřující služby, by měly zvážit dobrou praxi škol nabízející rozšiřující služby a zamyslet se nad tím, jak mohou zaujmout zdražavé a zranitelné žáky (Good practice in extended schools, 2009).

V rámci podpory škol sehrávají klíčovou roli místní úřady. Extended školy musí být rozvíjeny v souladu s National Agreement on Raising Standards a Tackling Workload (ředitelé škol delegují pravomoci na manažery a koordinátory extended škol).

4.14 Konzultace

Při zavádění nových služeb a aktivit i v průběhu jejich poskytování je nutné, aby skupiny, pro které jsou aktivity a služby určeny - žáci, rodiče, rodiny, školní personál, občané - byly zahrnuty do plánování a rozvoje. Mimo nich musí být do plánování také zahrnuti zástupci poskytovatelů služeb a organizátoři zodpovídající za fungování služeb. Zvolené řídicí sbory škol mají přímo danou zákonnou povinnost konzultovat, a proto byl v roce 2006 vydán dokument Consultation, který má řídicím v této problematice pomoci. Dle zákona Education Act 2002 mají konzultovat s místními úřady, personálem školy, rodiči registrovaných žáků, přímo s žáky, pokud je to vhodné a nosné i s dalšími občany a investory. Celá tato kapitola týkající se konzultace vychází ze zmíněného dokumentu Consultation (2006).

Existuje mnoho důvodů, proč je pro školu nutné konzultovat a získávat zpětnou vazbu:

1. zjištění poptávky po určitých službách a aktivitách; jaké služby a aktivity již v dané oblasti existují, aby nedocházelo ke zbytečnému zdvojování – každá škola musí přesně definovat společnost, komunitu, které bude služby nabízet,
2. zjištění potenciálu školy, zda může nabízet základní služby, prostřednictvím jakých zdrojů (lidské i finanční), aby očekávání nebylo příliš vysoké a nesplnitelné,
3. upozornění a zahrnutí partnerů do školních plánů – cílem je podpořit záměr a zakomponovat tento záměr do širší místní jednotné strategie,
4. otevření se a zahrnutí širší společnosti, komunity do daných aktivit,
5. publikování a zveřejňování záměrů, aby byly sdíleny i širší komunitou, která není běžně zahrnuta do dění školy,
6. podpora a rozvoj partnerství školy, obce a ostatních partnerů a ujistit se, že nabízené služby jsou v souladu s poptávkou a potřebami.

Nejedná se o jednorázový a jednostranný proces, ale o kontinuálně probíhající aktivitu zajišťující informovanost a možnost zlepšení služeb. Škola sama by si měla vymyslet plán konzultace obsahující časový rámec, zdroje, investory, komunikační plán, hodnocení výsledků získaných konzultací, zpětnou vazbu. První část konzultace bude zaměřena na zjištění již existujících služeb a zjištění potenciálu školy poskytovat zvolené služby, dále je nutné vymezit skupiny, jimž je (bude) nabídka určena.

Skupiny (subjekty), které by měly být zahrnuty do konzultace:

1. místní úřady,
2. školní personál (manažeri, učitelé, pomocný stav),
3. rodiče registrovaných žáků,

4. registrovaní žáci,
5. občané místní společnosti, komunity,
6. ostatní školy,
7. zákonné, soukromé, dobrovolnické a občanské organizace,
8. a další.

Možné metody konzultace:

Vybrané skupiny – 6-8 účastníků diskutují o předurčeném tématu, jedná se o způsob získání informací, sdílení a porovnání různých pohledů.

Obecní průzkumy (obvykle prostřednictvím dotazníků) – obsahují většinou otázky typu – jaké aktivity by lidé rádi měli k dispozici a rádi by se do nich zapojili, jaké aktivity provozují a kolik by byli ochotni za danou službu platit apod., dotazníky mohou být určeny rodičům, personálu, občanům; (jsou však často považovány za jednu z nejhorších metod zjišťování názorů společnosti a to vzhledem k jejich nízké návratnosti, důležité je také zvolit správnou distribuci a sběr, aby bylo získáno maximální množství odpovědí a názorů (např. distribuce v místním nákupním středisku, u brány školy v čase ukončení výuky,...).

Obecní setkání (shromáždění) – konání schůze ve škole s cílem zjistit potřeby komunity na základě osobního kontaktu.

Hodnocení – hodnocení nejen stávajících služeb, ale také přidání návrhu, podnětu pro aktivity budoucí.

Neustálé naslouchání – dlouhodobější způsob získávání informací – naslouchání ve formálních i neformálních situacích, jde o cenné informace pro budoucí plánované aktivity, př. mluvení s rodiči u vchodu školy při vyzvedávání dítěte ze školy.

Vytvoření sítě s dalšími organizacemi – zjištění potřeb komunity a sdílení těchto informací s ostatními, což posiluje strategický postup a zabraňuje zdvojování služeb, členy dané sítě mohou být: místní úřady, Learning and Skills Council, Children's Trust (vytvářející a zodpovědné za danou spolupráci a další organizace zabývající se touto problematikou).

Konzultace musí mít vždy stanoveny jasné cíle. Po proběhlé konzultaci by měla následovat analýza získaných informací umožňující rozvinout stanovené záměry a udělat potřebná rozhodnutí. Dále budou probíhat i diskuze zaměřené na zdroje, koordinaci, zodpovědnost a datum dostupnosti služeb. Tyto diskuze by měly vyústit v projektový/ rozvojový plán, který

by měl být flexibilní a odpovídající místním potřebám. Měl by také přímo navazovat na školní plán a ostatní místní strategické plány. Dobrá konzultace vede k získání hodnotné zpětné vazby (Consultation, 2006).

4.15 Finanční zdroje

Anglická vláda se zavázala poskytnout finance k vytvoření a zakotvení rozšiřujících služeb. Tyto finance jsou dostupné prostřednictvím místních úřadů. Jejich výše v jednotlivých obdobích byla následující - 2003/05 – 58 miliónů liber, 2005/06 - 110 mil. liber, 2006/07 – 194 mil. liber, 2007/08 – 238 mil. liber. Další finance bylo možné v letech 2006 - 2008 čerpat z programu School Standards Grant (SSG) – „dotace na školní standardy“ (2006/07 - 100 miliónů liber, 2007/08 - 150 miliónů liber). Tyto finance mohly být využity podle uvážení a potřeb dané školy, např. na pokrytí platu manažera nebo na start nové aktivity. Výše investic se odvíjí od služeb, které jsou již poskytovány, od nouze v dané oblasti a od toho, zda služby jsou zajištěny přímo školou, prostřednictvím třetí strany nebo shromážděním škol, proto umístění financí je nutné strategicky plánovat. Vláda kontroluje, zda jsou finance umísťovány přímočaře bez zbytečné byrokracie (Planning and Funding Extended Schools: A Guide for Schools, Local Authorities and Their Partner Organisations, 2006).

V letech 2006/08 bylo poskytnuto 500 miliónů liber na podporu tělesné výchovy v rámci programů National PE – „Národní tělesná výchova“ a School Sport and Club Links Strategy – „Školní sport a klubová strategie“, jejichž cílem je do konce roku 2010 nabízet všem dětem 4 hodiny tělesné výchovy týdně - minimálně 2 hodiny týdně vysoce kvalitní pohybové aktivity během školní výuky a další 2-3 hodiny týdně mimo školní vyučování. Do září 2006 měla mít každá škola sportovního koordinátora, který je zodpovědný za rozvoj sportovních příležitostí na sekundárních školách. Mimo uvedených investic byl vládou v období 2006/08 poskytnut 1 bilión liber na podporu individualizovaného učení.

Některé služby mohou být financovány přímo z rozpočtů škol. Dalšími možnými finančními zdroji jsou Children's Funds - „Dětské fondy“, the European Social Fund - „Evropský Sociální Fond“ a Learning and Skill Council - „úřad pro studium a dovednosti“. Finance mohou být čerpány ze zdrojů Children's Trust Arrangement - „Úmluva dětské důvěry“ prostřednictvím místních úřadů (Planning and Funding Extended Schools: A Guide for Schools, Local Authorities and Their Partner Organisations, 2006).

Na období 2008/10 byly schváleny další finance na podporu koordinace služeb; jde tedy o finance, které mají vytvořit udržitelné služby. Služby by měly být také udržitelné a získávat finance z vybíraných poplatků. V tomto období poskytuje vláda přes 1 bilión liber v návaznosti na již poskytnutých 840 miliónů liber v roce 2003, tato investice způsobuje velký rozdíl ve schopnosti úřadů a škol (včetně akademií) poskytovat dané služby odpovídající místním potřebám a prioritám. Počáteční finance se snižují v období 2010/11 v důsledku závazku škol, že budou nabízet fungující rozšiřující služby do konce roku 2010. Dále na období 2010/11 bylo schváleno dodatečných 217 miliónů liber umožňující školám nabídnout nejméně 2 hodiny aktivit týdně bez poplatku těm nejvíce znevýhodněným dětem (Tabulka 1). Školy mohou získat finance i z odlišných zdrojů – např. charita, soukromí sponzoři, Národní loterie (Funding Extended Services - DCSF guidance for local Authorities and schools, including academies 2008-2011, updated 2009).

Tabulka 1. Dostupné finance

Extended schools - dostupné finance	2008/2009 (mil. liber)	2009/2010 (mil. liber)	2010/2011 (mil. liber)	Celkem za období
Počáteční	165	172	71	408
Udržující	40	100	155	295
Podporující	8,5	40	167	215,5
Akademicky zaměřené	0	84	83	167
Celkový příjem	213,5	396	476	1085,5
Kapitál	84	89	46	219
Celkový příjem a kapitál	297,5	485	522	1304,5

(Funding Extended Services - DCSF guidance for local Authorities and schools, including academies 2008-2011, updated 2009).

4.15.1 Tři hlavní proudy vládních financí

Počáteční - tyto finance byly dostupné především přes místní úřady, nyní jsou součástí spíše Area Based Grant (ABG). Akademie dostávají tyto finance od DCSF (Department for Children, Schools and Families).

Udržující (pro udržitelnost) - jsou dostupné místním úřadům, které podporují školy s rozšiřujícími službami, stejným způsobem je získávají i akademie. Pomáhají školám vytvořit a zavést nutnou infrastrukturu v udržitelném směru zahrnující koordinaci, navázání kontaktů s místními kanceláři, podnikateli a dalšími vzdělávacími institucemi, na kterých výběr aktivit a služeb závisí. Prostřednictvím těchto financí je také dostupný Parent Support

Advisers pracující s rodiči v souvislosti se školními problémy dětí (např. docházka, chování, bariéry učení).

Podpora pro znevýhodněné děti a mladé lidi - program Children's Plan řeší také nedostatky a nevýhody rozšiřujících služeb a sepsala závazek s vládou o vysoce kvalitních a zajímavých aktivitách dostupných znevýhodněným dětem a mladým lidem. V období 2008/11 je školám poskytovány služby dětem a mladým lidem, kteří by se jich jinak nemohli účastnit z ekonomických důvodů, dostupná finanční podpora 215,5 miliónů liber. V návaznosti na úspěšné projekty v 18 místních oblastech, které obdržely tyto finance v období 2009/10, jsou další finance k dispozici i v období 2010/11 (byly vypočítány DCFS podle míry deprivace), tyto finance jsou vyhrazeny na úrovni místní a místní úřady jsou očekávány je předat dále školám nebo shromáždění škol (Funding Extended Services - DCSF guidance for local Authorities and schools, including academies 2008-2011, updated 2009).

4.15.2 Povinnosti místních úřadů

Místní úřady mají základní přehled o alokaci financí. DCSF (Department for Children, Schools and Families) očekává, že většina financí bude využita na úrovni škol a jejich shromáždění (cluster) než na úrovni místních úřadů. Měly by ujasnit, kolik financí je určeno na podporu škol v dané oblasti, měly by vytvořit a rozpracovat strategický plán financování a přenést na školy tolik financí, kolik je jen možné a zároveň se ujistit, že rozvoj plánů je přímočarý a co nejméně časově náročný. Plány umístění financí by měly být většinou na tříleté období. Místní úřady mají zodpovědnost pracovat se školami a plánovat, rozvíjet, podporovat služby a partnerství s klíčovými úřady a investory (Funding Extended Services - DCSF guidance for local Authorities and schools, including academies 2008-2011, updated 2009).

Místní úřady mají zodpovědnost pracovat se školami a plánovat, rozvíjet, podporovat služby a partnerství s klíčovými úřady a investory. Ve spolupráci se školami by měly vyhledávat i možnosti dalšího financování, které jim umožní doplnit stávající zdroje (např. Children Trust, Local Area Agreements,...). Nabízené služby by měly odrážet priority identifikované místními úřady a Children's Trust a popisované v Children and Young People's Plan.

Úřady by měly poskytovat školám rady, jak využít dané finance a dále by jim měly nabídnout:

- informace o existujících místních poskytovatelích a mezerách v dané oblasti,

- školení, rady, podporu ve všech aspektech,
- informace o místních požadavcích,
- informace o potencionálních partnerech ochotných spolupracovat se školou,
- model poplatků,
- rady týkající se práce se třetí stranou,
- vedení bezpečnosti a zdraví,
- rady týkající se efektivní konzultace a možnosti zdrojů financování,
- podporu rozvoje efektivní spolupráce mezi okolními školami (Funding Extended Services - DCSF guidance for local Authorities and schools, including academie 2008-2011, updated 2009).

4.15.3 Povinnosti škol

Měly by být jasně informovány o financích, které jsou dostupné a využitelné a měly by se radit o alokaci a jejich distribuci. Ve spolupráci s místními úřady by měly rozvinout strategii nebo akční plány a také viditelně demonstrovat, že pracují směrem k dosažení stanovených cílů.

Finance mohou využívat flexibilně, zásadní pouze je, aby byly k podpoře a udržitelnosti rozšiřujících služeb. Školy mohou kdykoli bezplatně kontaktovat a zeptat se Schools Remodeling Advisor nebo Academy Project Lead (Funding Extended Services - DCSF guidance for local Authorities and schools, including academie 2008-2011, updated 2009).

Co se týče investičních financí, jsou součástí vládního stavebního programu škol určeného pouze k podpoře primárních škol; sekundární školy využívají program Building Schools for the Future (BSF). Tyto finance musí být využity na výstavbu, vybavení a příslušenství. Tam, kde je potřeba větších projektů, investice pro sekundární školy mohou být napojeny na primární školy a místní úřady a tento celostní přístup zajistí, že služby budou kompletní, flexibilní a odpovídající místním potřebám (Planning and Funding Extended Schools: A Guide for Schools, Local Authorities and Their Partner Organisations, 2006).

4.16 Klíč k úspěšnému poskytování rozšiřujících služeb

Existuje několik faktorů, které školy a úřady označily za klíčové ve vztahu k rozvoji a poskytování rozšiřujících služeb. Tyto faktory byly publikovány v dokumentu Extended

schools: Building on Experience (2007) a z té jsou čerpány informace obsažené v této kapitole.

Úspěch závisí na efektivním plánování s partnery (Children's Trust – „dětská důvěra“, Children and Young People's Plans – „dětský a mládežnický plán“ a Local Area Agreements – místní dohody. Místní úřady sehrávají ústřední roli v rozvoji služeb a celkové podpoře škol.

Efektivně pracující úřady mají:

1. zmapované poskytovatele služeb vztahující se k potřebám místní společnosti,
2. popsanou strategii pro rozvoj udržitelných služeb s návaznou konzultací s investory,
3. propojenou strategii rozšiřujících služeb se strategií dětských center,
4. propojenou strategii s ostatními kanceláři pro mládež,
5. podchycenou spolupráci v rámci shromáždění škol – sdílení služeb a vzájemné doplňování,
6. úmluvu mezi dobrovolnickým a privátním sektorem k podpoře daných služeb, např. sdílení informací a pomoc při budování kapacity,
7. připravenou podporu a rady pro školy a jejich partnery umožňující jim překonávat bariéry a nacházet řešení.

Řízení na všech úrovních a zodpovědný personál je zásadní pro rozvoj služeb a zvyšování standardů. Ředitelé často pracují prostřednictvím koordinátorů a manažerů za účelem každodenního rozvoje. Praktické informace týkající se uzavření smluv a dohod mezi jednotlivými stranami můžeme najít v těchto dokumentech – The Extended services toolkit for governors – Extended školy – „nástroj pro guvernéry“, Governance of Sure Start Children's centres and extended schools – „řízení a vedení dětských center a extended schools.

Rozšiřující služby sehrávají ústřední roli v udržitelném školním zlepšování a zdokonalování, a proto by měly být zahrnuty ve všech školních plánech.

Některé školy mohou potřebovat další podporu, aby pomohly některým dětem a rodinám získat přístup k jednotlivým aktivitám. Jedná se o skupiny ve znevýhodněných oblastech, děti s nízkou úspěšností a nízkou školní docházkou nebo špatným chováním. Nejde vždy o skupiny, které jsou hlasité. Je třeba přemýšlet o správném načasování, umístění a způsobu poskytnutí a poplatcích s cílem podpořit tyto skupiny v daných aktivitách.

Některé skupiny mohou potřebovat více specializovanou podporu, např. postižené děti potřebují speciální přístup (vchod) k aktivitám - východiskem v takovém případě může být spolupráce se speciálními školami poskytujícími takovýto servis.

Úspěch služeb je závislý především na konzultaci a z toho vyplývající shodě s místními potřebami a požadavky. Není potřeba, aby školy poskytovaly služby, které nejsou požadovány a nebo ty, které jsou již dostupné a jejich zavedení by je zdvojovalo. V některých případech je však žádoucí, aby škola stimulovala požadavek pomocí demonstrace možných přínosů a užiteků.

Aby byly všechny služby pracující s dětmi podpořeny a pracovaly v jednotném směru, musí být provedena celková kulturní změna. Všechny organizace (např. Children and Young People's Plan, Children's Trust, Children and Young People's Strategic Partnership) a místní úřady budou muset zahrnout do svých plánů podporu rozšiřujících služeb na školách.

Co se týče podpory při zavádění a rozvíjení služeb, vláda požádala „National Remodelling Team“ a jeho místní a regionální partnery, aby se ujaly vedoucí role a pomohly školám rozvinout dané služby. Tento program bude rozvinut na základě dobrého tréninku, vzdělání a spolupráce s profesionály. Další praktické rady ohledně rozšiřujících služeb poskytuje také dobrovolnická organizace „The Extended Schools Support Service“ (TESSS).

Je třeba připomenout, že vybavení škol by mělo být otevřeno potřebám širší společnosti a nejen žáků a jejich rodičům. Místní úřady by měly mít na vědomí a v evidenci, jaké zařízení a vybavení je dostupné v dané oblasti a měly by se školami plánovat jejich doplnění a vyhýbat se zbytečnému zdvojení. Školy by měly poskytnout přístup dospělým ke vzdělávání. Místní úřady, místní Learning and Skills Council (úřady zabývající se studiem a dovednostmi) a místní akademie jsou nápomocné při uzpůsobování těchto služeb (Extended schools: Building on Experience, 2007).

4.17 Příklady strategií doplňující služby v extended schools

1. Health Initiatives („zdravotní podněty“) – Department of Health („ministerstvo zdravotnictví“) iniciovalo zlepšení prostředí z hlediska zdravotního a poskytnutí jednotného zásahu k podpoře dětí a mládeže a to především ve znevýhodněných oblastech,
2. Skills for Life („dovednosti pro život“) – národní strategie pro zlepšení gramotnosti a početních znalostí dospělých,

3. Play Strategies („strategie na podporu hry“) – Big Lottery poskytla 155 miliónů liber na výstavbu a podporu volných hřišť s otevřeným přístupem v oblastech největší potřeby,
4. Teenage Pregnancy Strategy („strategie zabývající se těhotenstvím mladých dívek“) – koordinovaný přístup zabývající se příčinami i důsledky těhotenství mladých dívek,
5. Childcare Act 2006 („zákon zabývající se péčí o dítě“) – ukládá nové povinnosti místním úřadům zabezpečující potřebnou péči o děti v dané oblasti,
6. Parenting Support Services („služby na podporu rodičů“) – místní úřady rozvíjí novou strategii na podporu rodičů, zaměřenou především na rodiny v rizikových situacích,
7. Local Network Fund for Children and Young People („místní finance pro děti a mládež“) – podpora malých dobrovolnických skupin poskytující příležitosti pro mladé od 0 do 19 let,
8. Positive Activities for Young People („pozitivní aktivity pro mladé“) – nová povinnost úřadů zabezpečit přístup mládeži k odpovídajícím aktivitám, uzpůsobeným aktivitám na školách,
9. Integrated Youth Support Services – IYSS („integrovaná podpora služeb pro mladé“) – jednotné informace, rady a vedení, podpora a rozvoj příležitostí a pozitivních aktivit,
10. Targeted Youth Support („záměrná podpora mladých“) – podpora zranitelné mládeže – brzký zásah a integrovaná podpora uzpůsobená mladými lidmi (Extended schools: Building on Experience, 2007).

4.18 Shrnutí, často kladené otázky a 10 základních typů

Na závěr obecné části o programu extended schools stručně shrnu na základě informací ze zdroje Setting up extended service (2007), jak se stát extended školou, a uvedu 10 základních typů

1. kontaktujte místní poskytovatele služeb a zjistěte, zda je zde možnost spolupráce,
2. poznejte místní komunitu (společnost) – prověřte existující služby a zkonzultujte to s žáky, jejich rodinami, učiteli, školním personálem a místními občany (uživateli),
3. reálně se rozhodněte, co škola může nabídnout,
4. zapojte školní personál, který jeví zájem, hned od začátku,
5. práce by neměla spadat jen na učitele – zvažte zaměstnat koordinátora nebo projektového manažera služeb,
6. ustanovte řídicí skupinu/výbor dohlížející a zodpovědnou za rozvoj rozšiřujících služeb

7. promluvte s ostatními školami ve vaší oblasti, zda můžete spolupracovat a nabízet dané služby společně,
8. rozšiřující služby nejsou nutně o zabezpečení dalších dodatečných financí – přemýšlejte o tom, co už máte a co lze dále využít,
9. zvažte, co může místní komunita (společnost) nabídnout,
10. na závěr odsouhlaste vizi (představu) – naplánujte a zaměřte služby na to, co přispěje k podpoře školy, rodiny a společnosti (Setting up extended service, 2007).

Celoroční péče o děti – od 8:00 do 18:00 po celý rok - může být nabízena přímo ve škole, prostřednictvím dětských center, jeslí, registrovaných chův, uznávaných pečovatelek. Rodiče jsou povinni za tuto službu platit. Rodiny s nízkými příjmy mohou zažádat o Working Tax Credit (poskytuje až 80% nákladů). Pokud škola nechce přímo poskytovat péči o děti, je očekávána zajistit spojení s vedlejší školou, dobrovolnickým nebo soukromým sektorem, který dané služby nabízí.

Není očekáváno, že učitelé a ředitelé rozšíří své dosavadní povinnosti a budou provozovat rozšiřující služby, ačkoliv pomocný personál může mít zájem se tohoto účastnit a pomáhat. Cílem je naopak snížit břemeno a zátěž kladené na učitele, např. prostřednictvím ranních klubů, které mohou vést k lepší koncentraci a chování dětí.

Všechny děti nemusí zůstat ve škole po celou dobu od 8:00 do 18:00. Tyto hodiny jsou provozní hodiny poskytující pracujícím rodičům více pohodlí a snadnější přístup, odpovídají pracovním hodinám většiny zaměstnanců. Tyto služby neruší hlavní náplň škol - vzdělání dětí, ale doplňují a podporují hlavní aktivity a zvyšují standard škol, povzbuzují rodiče, aby byli více zapojeni do škol a učení dětí. Všechny aktivity neposkytuje přímo škola, ale zajišťuje jejich provoz prostřednictvím jiných organizací (Extended Schools: Building on Experience, 2007).

Rozšiřující služby jsou zvláště důležité na venkově a ve znevýhodněných oblastech, např. děti budou vyzvednuty a zase dovezeny domů.

Finanční zdroje k založení a zavedení daných služeb jsou vyčleněny vládou, jejich výše se liší podle úrovně poskytovaných služeb a podle potřeb dané oblasti. Školy účtují poplatky za poskytované služby. Existuje mnoho různých programů financování, o které školy mohou zažádat. Rodiny s nižšími příjmy mohou zažádat o příspěvky, které činí 70% až 80% nákladů, tedy zhruba 200 až 300 liber týdně.

Školy a místní úřady mají volnost v tom, jak využijí finance, zda služby budou poskytovat samy nebo po domluvě s vedlejší školou, pro mladší děti je samozřejmě výhodnější, pokud jsou služby poskytovány přímo v místě školy a mělo by tomu tak být všude, kde to je jen trochu možné. Školy mohou spolupracovat s Children's Trust Partners (partnery „dětské důvěry“) – the Learning and Skills Council, Primary Care Trust, the Children's Fund, the Neighbourhood Renewal Unit, Youth Offending Teams a dalšími uskupeními a organizacemi. Místní úřady jsou hlavním partnerem škol při zajišťování a poskytování služeb, je potřeba plánovat společně se školami a ujistit se, že zde neexistuje rivalita např. při velkém počtu poskytovatelů služeb (Extended Schools: Building on Experience, 2007).

Myšlenka rozšiřujících služeb na školách umožňuje využívat vybavení školy nejen žáky a jejich rodiči, ale celou společností. Je známo a uznáváno, že školy jsou dobře umístěnými organizacemi, které mohou nabídnout podporu dětem, rodinám a jsou také místem umožňujícím rychlý přístup k ostatním specializovaným službám. K poskytnutí všech požadovaných služeb je třeba spolupracovat s ostatními místními organizacemi.

5 NÁRODNÍ PROGRAM ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ A RÁMCOVÉ VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY

5.1 Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (Bílá kniha)

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice neboli Bílá kniha je dokument, který po schválení vládou vydalo v roce 2001 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Jedná se o dokument strategického charakteru, pojatý jako „...systémový projekt, formulující myšlenková východiska, obecné záměry a rozvojové programy, které mají být směrodatné pro rozvoj vzdělávací soustavy ve střednědobém horizontu“ (Bílá kniha, 2001, 7). Je závazným dokumentem, z kterého vycházejí konkrétní realizační plány. Vznikl na základě analýz a hodnocení vývoje českého školství po roce 1989 a jako výsledek veřejné diskuze.

Bílá kniha zdůrazňuje nezbytnost změn a stanovuje cíle vzdělávací politiky střednědobého charakteru (na 5 až 10 let). Podrobně analyzuje a hodnotí jednotlivé oblasti, sektory a stupně české vzdělávací soustavy a formuluje hlavní koncepční linie.

Bílou knihu a školský zákon lze považovat za základní vzájemně se doplňující nástroje proměn českého vzdělávání. Bílá kniha se zabývá vzdělávací soustavou v její sociální, kulturní, politické, hospodářské a environmentální souvislosti, dotýká se jak východisek a předpokladů rozvoje české vzdělávací soustavy, tak specifických otázek jednotlivých vzdělávacích sektorů a stupňů.

Je rozdělena do základních pěti částí – východiska a předpoklady rozvoje vzdělávací soustavy; předškolní, základní a střední vzdělávání; terciární vzdělávání; vzdělávání dospělých a závěr obsahující hlavní strategické linie vzdělávací politiky České republiky.

5.1.1 Obecné cíle výchovy a vzdělávání

V úvodních kapitolách jsou vyjádřeny obecné cíle výchovy a vzdělávání. Vychází ze skutečnosti, že Česká republika se ztotožňuje s pojetím, které považuje vzdělání za jedno ze základních lidských práv poskytovaných všem lidským bytostem bez rozdílu a vyhlašuje je za nezcizitelnou a univerzální lidskou hodnotu. Cíle vzdělávání musí vycházet z individuálních, tak i společenských potřeb. Vzdělání se nevztahuje pouze k vědění a poznávání, tedy k rozvíjení rozumových schopností, ale i k osvojování sociálních a dalších dovedností, duchovních, morálních a estetických hodnot a žádoucích vztahů k ostatním lidem i ke

společnosti a v neposlední řadě ke schopnosti se uplatnit v měnících se podmínkách zaměstnanosti a trhu práce.

Vzdělávací soustava se zaměřuje na tyto cíle:

1. rozvoj lidské individuality,
2. zprostředkování historicky vzniklé kultury společnosti,
3. výchova k životnímu prostředí ve smyslu zajištění udržitelného rozvoje společnosti,
4. posilování soudržnosti společnosti a zajištění rovného přístupu ke vzdělávání, výchova k lidským právům a multikulturalitě,
5. podpora demokracie a občanské společnosti,
6. výchova k partnerství, práci a solidaritě,
7. zvyšování konkurenceschopnosti ekonomiky a prosperity společnosti,
8. zvyšování zaměstnatelnosti - schopnost nalézat zaměstnání a uplatnit se na trhu práce (Bílá kniha, 2001, 13-15).

V úvodní kapitole jsou také nastíněny proměny společnosti a s nimi související nutné proměny vzdělávací politiky, která na stále složitější společnost musí reagovat, aby odpovídala skutečné realitě. Je zde také zdůrazněna integrace České republiky do euroatlantických a evropských struktur s hlavním cílem, aby český občan byl schopen plně využít svého práva studovat a připravovat se na budoucí povolání v kterémkoliv z členských států EU.

Školy se stávají samostatnými při řešení hospodářsko-finančních otázek a administrativně-správních úkolů. Financování školství je založeno na principu vícezdrojového financování (prostředky ze státního rozpočtu, rozpočtů obcí a krajů a ostatních zřizovatelů, ale i prostředky ze Strukturálních fondů EU). Přímé náklady (mzdy) jsou hrazeny státem a ostatní (provozní a investiční) výdaje jsou hrazené zřizovateli.

Bílá kniha zdůrazňuje nový koncept celoživotního učení pro všechny, jehož postupná realizace se stává cílem usilování jak mezinárodních vládních organizací (Evropské unie, OECD, UNESCO), tak všech vyspělých i rozvojových zemí. Realizace tohoto nového konceptu vyžaduje užší propojení existujícího školského systému se sektorem dalšího vzdělávání, s politikou zaměstnanosti a se sociální politikou s cílem maximální integrace občana do společnosti. Prvním krokem je vytvoření nezbytné základny pro celoživotní učení zvýšením účasti na předškolním vzdělávání, zkvalitněním a modernizací základního vzdělávání, rozšířením programu středního vzdělávání a účasti na něm a nakonec vytvořením

efektivních podpůrných a evaluačních systémů. Druhým krokem je vytvoření promyšlených vazeb mezi učením a prací, třetím vymezení úlohy a odpovědnosti všech partnerů na místní, regionální a celostátní úrovni. A posledním čtvrtým krokem je vytvářet stimuly pro investování do lidského kapitálu.

Ministru školství, mládeže a tělovýchovy se ukládá realizovat tento program prostřednictvím dlouhodobých záměrů, informovat o průběhu ve výročních zprávách a zapracovat Národní program do finančních požadavků střednědobého výhledu. Jde o základní strategický dokument pro celou vzdělávací soustavu České republiky.

Po úvodní kapitole následují tři části odpovídající třem hlavním sektorům vzdělávání – předškolní, základní a střední vzdělávání dětí a mládeže od 3 do 19 let, terciární vzdělávání a vzdělávání dospělých. První část lze souhrnně označit jako regionální školství. Do terciárního sektoru spadají vysoké školy univerzitního i neuniverzitního typu a vyšší odborné školy.

U každého ze tří sektorů jsou formulovány společné otázky týkající se celého sektoru a specifické problémy různých částí a doporučení, která by se měla stát směrodatnými pro budoucí politiky, řídicí pracovníky a učitele. Jelikož anglický program Extended school se týká především sekundárních škol zahrnujících 2. stupeň základních škol a střední školy, popíši zde podrobněji tu část Bílé knihy související s danou problematikou.

5.1.2 Předškolní, základní a střední vzdělávání

Předškolní, základní a střední vzdělávání můžeme tedy označovat jako regionální školství. Celý systém je založen na principu subsidiarity - školy mají více pravomocí, ale také povinností. Úlohou státu je definovat pravidla hry, založit hlavní mechanismy nepřímého řízení a vyvíjet stálý tlak na dosažení společných cílů. Úlohou samosprávy je uplatňovat ve společném rámci lokální zájmy a zodpovídat za zřízení, efektivitu a provoz sítě škol. Úlohou školy – nejnižší úrovně systému – je co nejlépe realizovat na základě své profesionální zodpovědnosti ty vzdělávací cíle, které si v rámci stanovených pravidel státem stanoví. Na každé úrovni se však vyžaduje spolupráce státní správy a samosprávy i účast okolní společnosti, sociálních partnerů a rodičů. Jak ve vertikálním, tak i v horizontálním směru se jednotlivé úrovně musí navzájem doplňovat a úzce spolupracovat. Pro zajištění úzké spolupráce je důležité zajištění průřezových funkcí, které zůstávají v kompetenci centra (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a Česká školní inspekce).

Nejvyšší úroveň vzdělávání je státní program vzdělávání, který definuje obecné cíle, klíčové kompetence zaměřené na rozvoj osobnosti a výchovu občana i na přípravu na další vzdělávání či vstup do praxe. Další úroveň kurikulárních dokumentů tvoří rámcové vzdělávací programy, které jsou také zpracovávány centrálně a které specifikují obecně závazné požadavky na jednotlivé stupně a obory vzdělávání, vymezují rámce pro návrh učebních plánů a formulují pravidla pro tvorbu školních vzdělávacích programů, které představují nejnižší úroveň. Tyto programy si školy zpracovávají samy pro své konkrétní podmínky. Otevírá se zde tedy prostor pro uplatnění potenciálu a tvůrčích schopností učitelů, pro větší flexibilitu a efektivitu vzdělávacího systému.

V současné době kurikulum již není založeno na co největším množství osvojených faktů, ale na získání informací v plném kontextu vědění a životní praxe. Jedná se o vyváženost poznatkového kurikula, rozvoje kompetencí a osvojování postojů a hodnot. V popředí stojí nová orientace vzdělávání – naučit se poznávat - informace zpracovávat, měnit je ve znalosti, umět kriticky myslet a hodnotit a naučit se jednat a žít společně, umět pracovat v týmech i samostatně, otevřeně komunikovat s ostatními, respektovat odlišné názory atd. Zdůrazňuje se výuka cizích jazyků s cílem domluvit se postupně jedním a poté dvěma cizími jazyky. Toto nové pojetí kurikula klade důraz na klíčové kompetence i osvojení postojů a hodnot, posílení integrace výuky a mezipředmětových vztahů, čímž dochází ke změně dosavadních cílů i obsahu celého vzdělávání.

Klíčovou oblastí pro správné fungování decentralizovaného systému je evaluace žáků i jednotlivých škol včetně průběžného monitorování a examinace. Autonomie školy by měla být vyvážena systematickým hodnocením dosažených výsledků, aby byla zajištěna kvalita a efektivita její práce. Nový školský zákon již požaduje propojení vnitřní evaluace s evaluací vnější zajišťovanou Českou Školní Inspekcí. V současné době však stále chybí mechanismy, jak z evaluací vyvozovat závěry vedoucí ke zlepšení kvality vzdělávání. Česká Školní Inspekce jako garant vnější evaluace bude plnit i poradenskou a konzultační činnost pomáhající školám s evaluací vnitřní. Cílem je rozšířit dosavadní stupeň poradenství a doplnit je postupným zaváděním psychologů do škol, protože v současné době se zvyšuje počet dětí ohrožených ve vývoji znevýhodňujícím socioekonomickým prostředím, žáků s problémy v učení, osobnostním vývoji či sociální adaptací, žáků zneužívajících návykové látky, šikanujících i šikanovaných. Základem pro výběr dalšího vzdělávání by měl být dosavadní vývoj žáka a posouzení předpokladů pro různé formy vzdělávání a ne jak je tomu doteď – výběr dalšího vzdělávání se děje dle kritérií formulovaných vyšším stupněm školy.

Mimo změny vnějšího postavení škol dochází i ke změně vnitřní – změna její funkce, prostředí a klimatu. Vyrůstá význam výchovné a socializační role školy, která je nyní chápána jako rovnoprávné společenství vzájemně se učících partnerů - učitelů, žáků a jejich rodičů. Základem je dobrovolná iniciativa školy, která však vyžaduje systematickou a cílevědomou podporu a jasné vedení centrem. Nezbytné jsou i těsné vzájemné kontakty škol, které vedou k postupnému šíření a zapojení dalších škol. Je žádoucí využívat tvůrčí potenciál škol, které se budou postupně stávat ohnisky dalšího vývoje vzdělávacího systému. Za prvé je navrhováno vytvořit systém nástrojů, které realizují autonomii školy - základním dokumentem pro změnu je dlouhodobý záměr školy. Za druhé zřídit Program rozvoje škol podporující dobrovolnou iniciativu škol při zvyšování kvality vzdělávání, rozšiřování vzdělávací nabídky a zavádění inovací. Dlouhodobým cílem programu je, aby síť velmi kvalitních škol motivovala ty ostatní, aby se všechny školy snažily dostat na úroveň těch nejlepších. Za třetí je navrhováno, aby síť pedagogických center sloužila jako společná infrastruktura a tvořily základ pro regionální spolupráci. A za čtvrté je navrhováno ustanovení rady odborníků – zabývající se přenosem či transformací poznatků relevantních věd do praktické sféry výchovy a vzdělávání.

Další otázkou řešenou v rámci Národního programu v sekci předškolního, základního a středního vzdělávání je kvalita pedagogických pracovníků, na něž vzrůstají nároky a povinnosti, a proto je důležité, aby byli dostatečně kvalitně připraveni a své vzdělání si mohli kdykoli doplňovat. Jedná se také o zlepšení postavení pedagogických pracovníků jako socioprofesionální skupiny.

Po společných otázkách jsou řešeny specifické problémy stupňů a oblastí vzdělávání. V rámci předškolního vzdělávání je doporučováno zajistit každému dítěti předškolního věku zákonný nárok na předškolní vzdělávání, které však není povinné, a vypracovat rámcový program pro předškolní vzdělávání. Za výchovu a vzdělávání dětí odpovídají především rodiče, oni jsou jejich prvními učiteli. Institucionální předškolní vzdělávání podporuje jejich výchovné působení a dává dětem první podněty pro pokračující vzdělávání a celoživotní učení. Předností institucionálního vzdělávání je odborné vedení dětí a cílevědomé vytváření vhodných podmínek pro jejich rozvoj a vzdělávání. Toto vzdělávání je organizováno v mateřských školách a zahrnuje zpravidla děti od tří do šesti let. Má pozitivní vliv na pozdější úspěšnost dětí.

Základní vzdělávání je povinnou vzdělávací etapou vytvářející základ pro celoživotní učení u celé populace. Děti ze všech úrovní a vrstev obyvatelstva získávají ve škole zkušenost

ze sociálních vztahů v přirozeně heterogenním prostředí svých vrstevníků. První stupeň základního vzdělávání zajišťuje přechod z režimově volnějšího a příznivějšího rodinného života a předškolního vzdělávání do systematického povinného vzdělávání, proto by 1. stupeň měl více než dosud respektovat přirozené potřeby žáků, individuální úroveň jejich zrání a učení. Základem je co nejkomplexnější poznání individuálních potřeb a možností každého žáka a jejich respektování jak při společném vzdělávání, tak v životě školy. Cílem 1. stupně je vytvoření předpokladů pro celoživotní učení – získávání základních návyků a dovedností pro školní i mimoškolní práci, vytváření motivace k učení a osvojování základní gramotnosti. Cílem je minimalizovat vyčleňování talentovaných žáků do výběrových tříd po celou dobu výuky a minimalizovat trvalé vyčleňování žáků se sociálními, zdravotními a učebními problémy. Změny v pojetí vyučování znamenají změnu myšlení učitelů i rodičů.

2. stupeň ukončuje základní povinné vzdělávání. Jeho cílem je poskytnout žákům co nejkvalitnější základ všeobecného vzdělávání – vybavit je všeobecnými vědomostmi, praktickými dovednostmi a jasnými vztahy k základním lidským hodnotám, které jim dovolí pokračovat v dalším specializovanějším vzdělávání. Důraz je kladen na motivaci, na osvojení základních strategií učení, rozvíjení vlastních schopností a zájmů, tvořivost a tvořivé řešení problémů, spolupráci a respekt k druhým atd. V tomto problematickém období je důležitý vztah učitele s žáky. Staví se zejména na prolínání života školy a života mimo školu, tím se stírají rozdíly mezi naučeným ve škole a naučeným jinde.

Střední vzdělávání je poskytováno na třech oddělených školách: na gymnáziích, na středních odborných školách a středních odborných učilištích, což nevyhovuje novým potřebám otevřeného, koherentního a transparentního systému středoškolského vzdělávání. Cílem středního vzdělávání je vytvořit základ pro celoživotní učení a pro občanské i pracovní uplatnění ve společnosti, z nichž vyplývají tyto úkoly: zajišťovat připravenost mladých lidí pro celoživotní učení, podporovat zaměstnatelnost mladých lidí v průběhu celého života (dostatečně širokým všeobecným a obecně odborným základem vzdělávání a klíčovými kompetencemi), rozvíjet široký všeobecný a odborný základ vzdělávání (zahrnující podporu cizích jazyků a multikulturního vzdělávání), uplatnit všeobecně použitelné, tzv. klíčové kompetence (kompetence jsou založeny na aktivitách, nikoli pouze na vědomostech). Závěrečné hodnocení žáků vzdělávacích programů ukončených maturitní zkouškou neumožňuje v současné době obecnější srovnání výsledků, což snižuje informativní hodnotu pro potřeby vysoké školy i zaměstnavatele. Mezi jednotlivými školami přetrvávají bariéry, které neumožňují prostupnost a variabilitu vzdělávací nabídky. Významným problémem

středoškolského vzdělávání je přechod absolventů ze školy do praxe. K nezbytným opatřením patří podpora profesního a kariérového poradenství, profesní orientace a úvod do světa práce jako povinné součásti kurikula středních škol, rozvoj informačního systému o požadavcích zaměstnavatelů, o situaci na trhu práce a kompenzační vzdělávací programy pro skupiny mladých lidí bez kvalifikace (Bílá kniha, 2001).

5.1.3 Zájmové vzdělávání a využívání volného času

Jedna z podkapitol předškolního, základního a středního vzdělávání se zabývá otázkou zájmového vzdělávání a využívání volného času. Zájmové vzdělávání definuje jako „...souhrn výchovně vzdělávacích, poznávacích, rekreačních a dalších systematických, ale i jednorázových činností a aktivit, směřujících k účelnému a efektivnímu naplnění volného času a umožňují získat vědomosti a dovednosti mimo organizovanou školní výuku“ (Bílá kniha, 2001, 54).

Současnou síť zájmového vzdělávání tvoří specializovaná zařízení – střediska pro volný čas dětí a mládeže, domy dětí a mládeže a stanice zájmových činností. Patří sem i mimovyučovací činnost školních družin, klubů a zájmových kroužků ve škole. Síť zařízení pro volný čas však již nestačí a přestává být pro většinu dětí přímo dostupná (z důvodu sociálních, dopravních). Základní tendencí se proto stává rozšíření funkce školy i do oblastí naplňování volného času pro všechny věkové kategorie. Škola existuje téměř v každé obci, a je tedy zvláště pro děti i jejich rodiče nejpřirozenějším a nejdostupnějším místem. Školy musí poskytovat co největší množství příležitostí, podnětů a lákadel v nejrozmanitějších oborech činností a poznávání. S individualizací a diferenciací výuky se ostré hranice mezi povinnou výukou, volitelnými a nepovinnými předměty a zájmovou činností ve škole a volným časem stírají, vytváří se tzv. kontinuum činností na škole. Škola se stává otevřenou institucí, otevřenou pro rodiče i obec. Musíme zaručit vytvoření nových podmínek na každé škole, kde by bohatá nabídka rozumných, pozitivních příležitostí lákala děti jinam než na ulici. Dalším důvodem je důvod ekonomický, protože provoz škol je nyní už velmi drahý a bude stále nákladnější, proto musíme co nejvíce využívat materiálního, prostorového i lidského potenciálu skrytého ve školách i v odpoledních hodinách mimo výuku.

Některé základní i střední školy fungují již dnes jako vzdělávací a kulturně výchovná centra obce pro děti, mládež i další občany. Poskytují jim podle jejich potřeb nabídku vzdělávacích služeb ve volném čase, slouží jako centra poradenské činnosti či přirozená zájmového života obyvatel v místě. Systém komunitních škol umožňuje

využití širších lidských zdrojů obce pro vzdělávání i zájmovou činnost. Základ financování této rozšířené činnosti škol by měl položit stát účelovými nárokovými prostředky, vymezenými v rozpočtu, doplněnými vícezdrojovým financováním za účasti obce, místních firem a sponzorů, případně nadací. Tato činnost je významná zvláště v oblastech s vysokou nezaměstnaností, na sídlištích a v malých obcích. Nezbytnou podmínkou je ovšem zřízení funkce koordinátora - sociálního pedagoga (Bílá kniha, 2001, 55).

Významnou roli mají také jazykové a základní umělecké školy. Školy, domy dětí mládeže doplňují občanská sdružení, sportovní kluby, církevní aktivity a zájmové činnosti nadací. Zapojení potencionálních mladých klientů do rozhodování o obsahu činnosti se osvědčuje. Současné tendence a specifické nároky na pedagogy i dobrovolné pracovníky v zájmovém vzdělávání předpokládají kvalitní a specializovanou profesní přípravu (pedagogové volného času nebo sociální pedagogové).

Na závěr této problematiky jsou formulována doporučení – umožnit přístup ke kvalitnímu zájmovému vzdělávání všem dětem, zvláště těm ze sociálně znevýhodněného prostředí jako prevenci sociálně-patologických jevů i podchycení nadaných a talentovaných jedinců, dále finančně zabezpečit rozšíření činnosti škol jako vzdělávacích a kulturně výchovných center obcí a zřídit na těchto školách funkci koordinátora a na fakultách připravujících učitele zřídit nebo posílit specializovaný obor Pedagogika volného času nebo Sociální pedagogika.

Kapitoly terciární vzdělávání a vzdělávání dospělých jsou zpracovány podobným způsobem – jsou formulovány společné otázky a poté definovány specifické problémy týkající se dané oblasti vzdělávání.

5.1.4 Vzdělávání žáků se speciálními potřebami a mimořádně nadaných žáků

Dále se Bílá kniha zabývá vzděláváním nadaných jedinců. Péče o nadané jedince a rozvoj jejich talentu je v centru zájmu všech vyspělých států, protože schopní a nadaní jedinci přinášejí do společnosti kvality, kterými je možné se prosadit v konkurenci jiných států. Je tedy v zájmu společnosti vytvářet potřebné podmínky pro rozvoj a uplatnění nadaných talentů. U nás ucelený systém péče o nadané studenty zatím chybí. Základní strategií je nabídnout dětem a mládeži co nejširší paletu činností, aby se mohli v nějaké činnosti projevit. „Tedy co nejširší nabídka činností na různé úrovni jako předpoklad pro projev nadání a jeho objevení v nejvhodnějším čase.“ V tomto okamžiku se stýká nabídka aktivit s nabídkou

různých vzdělávacích programů škol a se systémem zabezpečení volného času. Nabídka činností a péče o nadané by měla být zajišťována a podporována z úrovně rodiny, ze státní úrovně a veřejné správy a z úrovně nestátních subjektů. Základ péče o nadané v oblasti školství ovšem spočívá v povinném školním vzdělávání a jeho diferenciaci a individualizaci zejména na 2. stupni základní školy. V této oblasti je nutná zejména spolupráce všech rezortů. Doporučení jsou následující: zájmová činnost co nejširších vrstev obyvatelstva (především dětí a mládeže), realizovat ucelený systém péče o nadané jedince v ČR, vytvářet programy péče o mimořádně nadané jedince a zajišťovat její dostupnost.

Neopomíjí ani vzdělávání jedinců se speciálními vzdělávacími potřebami. „Stěžejním bodem je odstraňování segregovaného vzdělávání dětí se speciálními potřebami a jejich integrace do běžného vzdělávacího proudu se zachováním alternativní volby vzdělávací cesty těchto dětí a úkolu zabezpečení rovného přístupu ke vzdělávání pro všechny děti“ (Bílá kniha, 2001, 57).

V současné době se zvyšují počty žáků s problémem v učení – žáci s poruchami v učení, soustředění, děti s hyperaktivitou a z ní vyplývajícími poruchami učení. Přibývá taktéž počet dětí ohrožených ve vývoji v důsledku znevýhodňujícího socio-ekonomického prostředí. Úkolem státu je zajistit maximální autonomii rodičů o formě vzdělávání jejich dětí, nutná je však provázanost speciálního vzdělávání s běžným vzdělávacím proudem.

Dítě se učí v rámci třídního kolektivu ty věci, které zvládá a ostatní individuálně nebo v malé skupině. Zvláštní školy budou transformovány na školy se speciálními vzdělávacími potřebami. Výraznější roli než doposud musí sehrávat poradenský systém zejména v oblasti prevence sociální patologie ve školách, podpory integrace dětí se zdravotním postižením do běžných typů škol a tvorby inkluzivního prostředí ve třídách a školách. Stále více se jeví potřebný věkový posun péče o děti z původních 3 let na dobu limitovanou jeho narozením, protože už během tohoto období se mohou objevit hluboké antisociální struktury, které se v pozdějších letech jen obtížně eliminují. Lze očekávat narůstající potřebu vzniku nových typů školských zařízení s rozdílnými výchovnými přístupy specifikovanými podle druhu postižení svěřenců.

5.1.5 Závěr

Na závěr celého dokumentu jsou stanoveny strategické linie vzdělávací politiky obsahující hlavní opatření představující základní východiska pro tvorbu konkrétních rozvojových plánů

na různých úrovních a v různých vzdělávacích institucích. Jedná se o program dlouhodobého charakteru postupné přeměny českého vzdělávání.

Předpokladem úspěšnosti navrženého programu pro oblast vzdělávání je jeho začlenění do celkové strategie sociálně-ekonomického rozvoje české společnosti spolu s důsledným přizpůsobováním se principům vzdělávací politiky demokratických zemí. Národní program se ztotožňuje se stanoviskem, že vzdělávání musí být prioritou sociálně-ekonomického rozvoje České republiky, protože rozhodujícím způsobem ovlivňuje lidský a sociální kapitál společnosti, hodnotovou orientaci lidí i kvalitu jejich každodenního života.

Hlavní strategické linie rozvoje vzdělávání v České republice:

1. realizace celoživotního učení pro všechny,
2. přizpůsobování vzdělávacích a studijních programů potřebám života ve společnosti znalostí,
3. monitorování a hodnocení kvality a efektivity vzdělávání,
4. podpora vnitřní proměny a otevřenosti vzdělávacích institucí,
5. proměna role a profesní perspektivy pedagogických a akademických pracovníků,
6. přechod od centralizovaného řízení k odpovědnému spolurozhodování (Bílá kniha, 2001, 87).

K těmto liniím je však nutné dodat, že se projeví až v delším časovém horizontu, jsou založeny na propojení záměru státu s iniciativou učitelů, změny budou postupné a dlouhodobé.

Každá z uvedených linií strategie je dále rozvedena do několika základních kroků, které jsou nutné k jejímu naplnění.

Ad 1. Realizace celoživotního učení pro všechny

Jedním ze základních předpokladů realizace celoživotního učení pro všechny je vytvoření široké škály nabídky vzdělávacích příležitostí a zajištění spravedlivého přístupu k nim. To platí pro jedince mimořádně nadané i pro jedince sociálně či zdravotně znevýhodněné.

Hlavními opatření vedoucí k naplnění daného cíle:

- zajistit dostupnost vzdělávání a prostupnost vzdělávací soustavy na všech stupních (vytvořit chybějící a využít již existující legislativní, finanční a organizační podmínky

k zajištění otevřenosti a prostupnosti, podpora pomocí specifických rozvojových programů),

- podporovat individualizaci a diferenciaci vzdělávacího procesu na všech stupních (vedle hromadné výuky vytvářet vzdělávací proces na individualizovaném a skupinovém základě, rozvoj talentů a integrace znevýhodněných),
- realizovat systém péče o talentované a mimořádně nadané (podporovat výukové a zájmové činnosti a soutěže, regionální koordinátoři budou informovat o těchto možnostech),
- podporovat vzdělávání znevýhodněných jedinců (zavádění specifických rozvojových programů pro tělesně, mentálně i sociálně znevýhodněné a také pro národnostní menšiny a cizince),
- zvyšovat podíl středoškolské mládeže dosahující maturity na 75% (zajistit dostupnost maturitního vzdělávání ve většině středních škol),
- umožnit přístup k terciárnímu vzdělávání 50 % příslušného populačního ročníku,
- podporovat rozvoj distančního vzdělávání,
- vypracovat a zavést soustavu finančních a nefinančních pobídek pro rozvoj vzdělávání dospělých.

Ad 2. Přizpůsobování vzdělávacích a studijních programů potřebám života ve společnosti znalostí

Školy by měly žákům poskytnout jednak všeobecný vzdělanostní základ a motivovat je a připravit pro celoživotní učení, protože vzdělávání na škole je pouze první etapou celoživotního vzdělávání. Cílem je přizpůsobit cíle a obsah vzdělávání potřebám osobního, pracovního a občanského života. Byly stanoveny tzv. klíčové kompetence, kterými by žáci po ukončení dané etapy měli disponovat - dovednosti komunikovat, pracovat s informacemi, pracovat v týmu, učit se a naučené tvořivým způsobem využívat.

Hlavními opatřeními jsou:

- vypracovat státní program vzdělávání pro děti a mládež od 3 do 19 let,
- podporovat implementaci nového pojetí státního programu vzdělávání v následujících oblastech (cizí jazyk, informační a komunikační technologie, environmentální vzdělávání a výchova, klíčové kompetence, fond učebnic, podpurných materiálů a vzdělávacího softwaru),

- propojit studijní programy terciárního sektoru s vědeckou, výzkumnou a vývojovou nebo jinou tvůrčí činností ve školách i mimo školy,
- využívat mezinárodní spolupráce při tvorbě studijních programů a rozvíjení mobility pedagogických a akademických pracovníků a studentů.

Ad 3. Monitorování a hodnocení kvality a efektivity vzdělávání

Systém jednotné evaluace nabývá v decentralizovaném systému na významu. Jedná se nejen o hodnocení jednotlivých žáků, ale i celé školy a sektoru. Současná existující vnější hodnocení České Školní Inspekce budou doplněna vnitřní evaluací škol a sebereflexí. Pro usnadnění přechodu mezi jednotlivými stupni vzdělávání a pro vhodnou volbu dalšího je nutné zavést výstupní hodnocení na konci každého stupně povinného vzdělávání. Díky jednotnému systému bude možné sledovat kvalitu vzdělávání a reagovat na ni. Hlavní opatření jsou:

- dobudovat evaluační a informační systémy regionálního školství,
- zřídit centrum pro evaluaci a monitorování,
- vytvořit systém diagnostického hodnocení žáků a rozšířit existující systém poradenství,
- realizovat nové pojetí maturitní zkoušky,
- dobudovat systém hodnocení terciárního vzdělávání a později zapojit do evropské sítě organizací,
- vypracovat a zavést mechanismy zajišťování kvality dalšího vzdělávání.

Ad 4. Podpora vnitřní proměny a otevřenosti vzdělávacích institucí

Cílem je rozvíjet autonomii, inovativní potenciál, vybavenost škol, jejich otevřenost ke společnosti a vazby k sociálnímu prostředí prostřednictvím rozvojových programů a vytvořením sítí spolupracujících škol. To vše znamená větší a náročnější požadavky na učitele, ředitele a spolupráci celého pedagogického sboru. Těchto změn nelze dosáhnout samostatně, jsou podmíněny iniciativou všech pracovníků a podporou z centra. Škola musí získat také aktivní spoluúčast rodičů, žáků a studentů a nezbytné jsou také úzké kontakty mezi školami.

Hlavní opatření jsou:

- vytvořit ucelený systém nástrojů pro rozvoj autonomie školy,
- založit program rozvoje škol (školy by byly motivovány ke zvyšování kvality vzdělávání i rozšiřování vzdělávací nabídky škol, dlouhodobým cílem je vytvořit síť velmi kvalitních škol a motivovat školy, aby se do ní chtěly a mohly zapojit),
- vybudovat infrastrukturu pro podporu práce škol a učitelů (propojení činnosti pedagogických center s činnostmi České Školní Inspekce, krajské samosprávy a vysokých škol, čímž by byla vytvořena základna regionální spolupráce),
- rozšířit funkce základních a středních škol (rozvojovými programy podporovat rozšíření zájmové činnosti a aktivit ve volném čase i vytváření nabídky dalšího vzdělávání pro dospělé, školy by se měly stávat vzdělávacími středisky obce),
- zvýšit úlohu kulturně (výchovných institucí a občanských sdružení ve vzdělávání a výchově – rozvojové programy budou určeny i pro ostatní instituce podílející se na vzdělávání dětí a mládeže (divadla, muzea,..),
- posílit úlohu institucí terciárního vzdělávání v regionálním rozvoji (podpora spolupráce se zaměstnavateli a orgány veřejné správy).

Ad 5. Proměna role a profesní perspektivy pedagogických a akademických pracovníků

Rozhodujícím faktorem pro rozvoj české vzdělávací soustavy je kvalita práce všech pedagogických a akademických pracovníků, na které jsou v současnosti kladeny mnohem vyšší nároky než dříve. „Proměna školy a rozšiřování její funkce zvyšuje pracovní zatížení pedagogických pracovníků a vyžaduje jak jejich osobní odpovědnost a pedagogickou profesionalitu, tak týmovou spolupráci při vytváření profilu a klimatu školy“ (Bílá kniha, 2001, 94). Cílem je vytvořit provázaný systém vzdělávání pedagogů včetně jejich platového a kariérního postupu.

Hlavní opatření:

- vymezit a zvýšit kvalifikační úroveň všech kategorií pedagogických pracovníků (legislativní opatření stanoví minimální úroveň vzdělání),
- zvyšovat kvalitu přípravného vzdělávání pedagogických pracovníků (důraz je kladen na pedagogicko-psychologickou složku),
- dobudovat systém dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků,

- založit systém kariérového a platového postupu pedagogických pracovníků (tento systém bude založen na diferenciaci a kategorizaci pedagogických činností a na definování kvalifikačních předpokladů pro jejich vykonávání),
- zvyšovat vědeckou a pedagogickou úroveň pedagog. a akademických pracovníků v terciárním sektoru vzdělávací soustavy,
- rehabilitovat platovou úroveň pedagogických a akademických pracovníků.

Ad 6. Přejchod od centralizovaného řízení k odpovědnému spolurozhodování

Cílem je uvést decentralizované řízení vzdělávací sféry prostřednictvím státních a samosprávných orgánů, s účinnou participací sociálních partnerů a dalších představitelů občanské společnosti, jako procesu plánování, organizování a hodnocení, založených na strategických cílech a realizovaného zejména pomocí nepřímých nástrojů. Ve vysokém školství dosáhnout rovnováhy mezi autonomií a samosprávou vzdělávacích institucí a jejich odpovědnosti za uskutečňovanou činnost (Bílá kniha, 2001, 96).

Základními principy jsou demokratizace a participace. Cílem je efektivní řízení a to vyžaduje, aby se rozhodovalo a případné problémy se řešily na té úrovni, kde vznikají a těmi, koho se týkají.

Hlavní opatření:

- restrukturalizovat MŠMT v souladu s novým pojetím řízení a funkcemi centra,
- vytvořit novou strukturu komunikace se sociálními partnery na všech úrovních řízení a správy (založit mezirezortní Národní radu pro vzdělávání a rozvoj lidských zdrojů), využívat nepřímých nástrojů řízení, zejména inovačních a rozvojových programů,
- rozvíjet informační a poznatkovou základnu pro řídicí sféru a vzdělávací praxi (program podpory výzkumu a vývoje),
- pečovat o lidské zdroje v systému řízení vzdělávací soustavy (zřízení Center pro přípravu a doškolování řídicích pracovníků),
- vytvořit právní rámec pro rozvoj vzdělávání dospělých.

Pokud nebudeme ochotni podstoupit dané změny, naše společnost nebude více schopna odolávat negativním vlivům, nebude reflektovat proměny vývoje společnosti a reagovat na její požadavky a tím se uzavře naše jediná cesta, a to jak v globalizovaném světě obstát jako rovnocenný a plnoprávný člen.

Úroveň vzdělání, kvalita i výkonnost vzdělávacího systému a míra využití tvůrčího potenciálu členů společnosti se staly rozhodujícím činitelem dalšího vývoje společnosti a její ekonomiky. Celoživotní učení pro všechny se stává cílem mezinárodních vládních organizací i všech vyspělých a rozvojových zemí. To vyžaduje užší propojení existujícího školského systému se sektorem dalšího vzdělávání, s politikou zaměstnanosti a se sociální politikou s cílem maximální integrace občana do společnosti. Realizace celoživotního vzdělávání vyžaduje vytvoření nezbytné základny v rámci předškolního, základního a středního vzdělávání, vytvoření promyšlených vazeb mezi učením a prací a nakonec vymezení úlohy a odpovědnosti všech partnerů na místní, regionální či celostátní úrovni.

V návaznosti na Bílou knihu vznikly rámcové vzdělávací programy zakotvující klíčové kompetence, vzdělávací oblasti a průřezová témata (Bílá kniha, 2001).

5.2 Rámcové vzdělávací programy

5.2.1 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání byl přijat Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v roce 2005. Zatímco Národní program rozvoje vzdělávání (Bílá kniha) vymezuje vzdělávání jako celek, rámcové vzdělávací programy (RVP) vymezují závazné rámce vzdělávání pro jednotlivé etapy vzdělávání – předškolní, základní a střední vzdělávání. Školní úroveň představují školní vzdělávací programy (ŠVP), podle nichž se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách, a škola si je stanovuje sama v rámci vymezených pravidel.

Všechny rámcové vzdělávací programy vycházejí z nové strategie vzdělávání, která zdůrazňuje klíčové kompetence, jejich provázanost se vzdělávacím obsahem a uplatnění získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě. Vycházejí z koncepce celoživotního učení, jehož základem je učení ve škole, a formulují očekávanou úroveň vzdělání stanovenou pro všechny absolventy jednotlivých etap vzdělávání. Podporují autonomii škol a profesní odpovědnost učitelů za výsledky vzdělávání.

Tento rámcový vzdělávací program (RVP) navazuje svým pojetím na RVP předškolní výchovy a je východiskem pro koncepci RVP pro střední vzdělávání. Vymezuje vše, co je společné a nezbytné v povinném základním vzdělávání žáků, a specifikuje úroveň klíčových kompetencí, které by měli žáci dosáhnout na konci základního vzdělávání. Vymezuje vzdělávací obsah – očekávané výstupy a učivo. Podporuje komplexní přístup k realizaci

vzdělávacího obsahu a umožňuje přizpůsobování vzdělávacího obsahu pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

RVP pro základní vzdělávání je otevřený dokument, který je závazný pro všechny střední školy při stanovování požadavků přijímacího řízení pro vstup do středního vzdělávání.

Existují určité tendence ve vzdělávání dle RVP pro základní vzdělávání:

- zohledňovat při dosahování cílů základního vzdělávání potřeby a možnosti žáků,
- uplatňovat variabilnější organizaci a individualizaci výuky,
- vytvářet širší nabídku povinně volitelných předmětů pro rozvoj zájmů a individuálních předpokladů žáků,
- vytvářet příznivé sociální, emocionální i pracovní klima založené na účinné motivaci, spolupráci a aktivizujících metodách výuky,
- prosadit změny v hodnocení žáků směrem k průběžné diagnostice, individuálnímu hodnocení jejich výkonů a širšímu využívání slovního hodnocení,
- zachovávat ve vzdělávání co nejdéle přirozené heterogenní skupiny žáků a oslabit důvody k vyčleňování žáků do specializovaných tříd a škol,
- zvýraznit účinnou spolupráci s rodiči žáků.

RVP stanovuje cíle a klíčové kompetence, kterých by žáci měli dosáhnout. Tyto kompetence jsou charakterizovány jako souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. V etapě základního vzdělávání jsou za klíčové považovány - kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské a kompetence pracovní.

Základní vzdělávání má žákům pomoci utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělání orientovaného zejména na situace blízké životu a na praktické jednání.

V základním vzdělávání se usiluje o naplňování těchto cílů:

- umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení,
- podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů,
- vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci,
- rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých,

- připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti,
- vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě,
- učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný,
- vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi,
- pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci.

Základní vzdělávání na 1. stupni usnadňuje přechod žáků z předškolního vzdělávání a rodinné péče do povinného, pravidelného a systematického vzdělávání. Je založeno na poznávání, respektování a rozvíjení individuálních potřeb, možností a zájmů každého žáka (včetně žáků se speciálními vzdělávacími potřebami). Vzdělávání svým činnostním a praktickým charakterem a uplatněním odpovídajících metod motivuje žáky k dalšímu učení, vede je k učební aktivitě a k poznání, že je možné hledat, objevovat, tvořit a nalézat vhodnou cestu řešení problémů.

Základní vzdělávání na 2. stupni pomáhá žákům získat vědomosti, dovednosti a návyky, které jim umožní samostatné učení a utváření takových hodnot a postojů, které vedou k uvážlivému a kultivovanému chování, k zodpovědnému rozhodování a respektování práv a povinností občana našeho státu i Evropské unie. Pojetí základního vzdělávání na 2. stupni je budováno na širokém rozvoji zájmů žáků, na vyšších učebních možnostech žáků a na provázanosti vzdělávání a života školy se životem mimo školu. To umožňuje využít náročnější metody práce i nové zdroje a způsoby poznávání, zadávat komplexnější a dlouhodobější úkoly či projekty a přenášet na žáky větší odpovědnost ve vzdělávání i v organizaci života školy (RVP ZV, 2005).

Vzdělávací obsah RVP ZV je rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí:

1. Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura, Cizí jazyk),
2. Matematika a její aplikace (Matematika a její aplikace),
3. Informační a komunikační technologie (Informační a komunikační technologie),
4. Člověk a jeho svět (Člověk a jeho svět),

5. Člověk a společnost (Dějepis, Výchova k občanství),
6. Člověk a příroda (Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis),
7. Umění a kultura (Hudební výchova, Výtvarná výchova),
8. Člověk a zdraví (Výchova ke zdraví, Tělesná výchova),
9. Člověk a svět práce (Člověk a svět práce).

Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více vzdělávacími obory. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou v úvodu vymezeny charakteristikou vzdělávací oblasti, která vyjadřuje postavení a význam dané oblasti v základním vzdělávání a charakterizuje vzdělávací obsah jednotlivých vzdělávacích oborů. Dále je v této části naznačena návaznost mezi vzdělávacím obsahem 1. a 2. stupně. Na charakteristiku navazuje cílové zaměření vzdělávací oblasti. Tato část vymezuje, k čemu je žák veden, aby postupně dosahoval klíčových kompetencí. Praktické propojení vzdělávacího obsahu s klíčovými kompetencemi je dáno tím, že si škola na základě cílového zaměření vzdělávací oblasti stanovuje ve ŠVP výchovné a vzdělávací strategie vyučovacích předmětů.

Vzdělávací obsah jednotlivých vzdělávacích oborů (včetně doplňujících vzdělávacích oborů) je definován pomocí očekávaných výstupů a učivem. V rámci 1. stupně je vzdělávací obsah dále členěn na 1. období (1. až 3. ročník) a 2. období (4. až 5. ročník). Toto rozdělení má školám usnadnit distribuci vzdělávacího obsahu do jednotlivých ročníků. Očekávané výstupy jsou prakticky zaměřené, aby byly využitelné v běžném životě. RVP ZV stanovuje očekávané výstupy na konci 3. ročníku (1. období) jako orientační (nezávazné) a na konci 5. ročníku (2. období) a 9. ročníku jako závazné. Učivo je v RVP ZV strukturováno do jednotlivých tematických okruhů (témat, činností) a je chápáno jako prostředek k dosažení očekávaných výstupů. Učivo je doporučeno školám k distribuci a na úrovni ŠVP se stává závazné.

Vzdělávací obsah jednotlivých vzdělávacích oborů škola rozčlení do vyučovacích předmětů a rozpracuje, případně doplní v učebních osnovách podle potřeb, zájmů, zaměření a nadání žáků tak, aby bylo zaručené směřování k rozvoji klíčových kompetencí. Z jednoho vzdělávacího oboru může být vytvořen jeden vyučovací předmět nebo více vyučovacích předmětů, případně vyučovací předmět může vzniknout integrací vzdělávacího obsahu více vzdělávacích oborů (integrováný vyučovací předmět). RVP ZV umožňuje propojení (integraci) vzdělávacího obsahu na úrovni témat, tematických okruhů, případně vzdělávacích oborů.

Záměrem je, aby učitelé při tvorbě školních vzdělávacích programů vzájemně spolupracovali, propojovali vhodná témata společná jednotlivým vzdělávacím oborům a posilovali nadpředmětový přístup ke vzdělávání.

Devět základních vzdělávacích oblastí (viz výše) je doplněno o doplňující vzdělávací obory, které nejsou povinnou součástí základního vzdělávání, jejich vzdělávací obsah pouze doplňuje a rozšiřuje (např. cizí jazyk, dramatická výchova atd.).

Součástí základního vzdělávání jsou průřezová témata, která jsou povinnou součástí základního vzdělávání (osobnostní a sociální výchova, výchova demokratického občana, výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, multikulturní výchova, environmentální výchova, mediální výchova). Témata jsou tvořena okruhy aktuálních problémů současného světa a vytvářejí příležitosti pro individuální uplatnění žáků i pro jejich vzájemnou spolupráci a pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot. Všechna průřezová témata mají jednotné zpracování (charakteristika průřezového tématu, vztah ke vzdělávacím oblastem, přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka, obsah rozpracovaný do tematických okruhů s nabídkou témat (činností, námětů) - výběr a způsob zpracování v učebních osnovách je v kompetenci školy).

Tematické okruhy průřezových témat procházejí napříč vzdělávacími oblastmi, čímž přispívají ke komplexnosti vzdělávání žáků a pozitivně ovlivňují proces utváření a rozvíjení klíčových kompetencí. Podmínkou účinnosti průřezových témat je jejich propojenost se vzdělávacím obsahem konkrétních vyučovacích předmětů a s obsahem dalších činností žáků realizovaných ve škole i mimo školu.

RVP obsahuje rámcový učební plán s povinnou minimální časovou dotací jednotlivých předmětů. Věnuje se také vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a vzdělávání mimořádně nadaných žáků (Jeřábek, Lisnerová, Smejkalová & Tupý et al., 2005).

5.2.2 Rámcový vzdělávací program pro gymnázia

Tento dokument respektuje současné moderní trendy efektivního vzdělávání. Je koncipován tak, aby vyvažoval množství poznatků, které se žáci ve škole naučí s jejich schopností tyto poznatky uplatnit, osvojené vědomosti prakticky využívat a rozvíjet potřebné dovednosti. Koncepce vzdělávání se odvíjí od klíčových kompetencí v oblasti učení, řešení problémů, komunikace, kompetence sociální, interpersonální a občanské. Osvojení těchto klíčových kompetencí má význam pro osobnostní rozvoj žáků a má jim pomoci k tomu, aby se dokázali

zapojit do společnosti a uplatnit v osobním i profesním životě. Důležitou změnou je stanovení výstupů úrovně vědomostí a dovedností, kterých by žáci měli dosáhnout na konci studia. Očekávané výstupy formulují, jaké operace je žák na základě učiva schopen provést a učivo specifikuje, jaké poznatky při dané operaci žák využívá.

Program je koncipován stejným způsobem jako RVP pro základní vzdělávání. Je rozdělen do osmi oblastí, které jsou dále členěny do obsahově blízkých vzdělávacích oborů. Tento přístup zdůrazňuje mezioborové přesahy. Stanovuje úroveň vzdělávání v jednotlivých oborech pro každého žáka gymnázia bez ohledu na to, zda v tom či onom oboru bude konat maturitní zkoušku. Nejedná se tedy ani o školní osnovy nebo evaluační dokument.

Vzdělávací oblasti:

1. Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura, Cizí jazyk),
2. Matematika a její aplikace (Matematika a její aplikace),
3. Člověk a příroda (Fyzika, Chemie, Biologie, Geografie, Geologie),
4. Člověk a společnost (Občanský a společenskovední základ, Dějepis, Geografie),
5. Člověk a svět práce (Člověk a svět práce),
6. Umění a kultura (Hudební obor, Výtvarný obor),
7. Člověk a zdraví (Výchova ke zdraví, Tělesná výchova),
8. Informatika a informační a komunikační technologie (Informatika a informační a komunikační technologie).

Každá vzdělávací oblast obsahuje charakteristiku vzdělávací oblasti, cílové zaměření vzdělávací oblasti a vzdělávací obsah. Vedle základních vzdělávacích oblastí taktéž obsahuje průřezová témata (Osobnostní a sociální výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Environmentální výchova a Mediální výchova).

Na rámcové programy navazují školní vzdělávací programy, které posilují autonomii samostatných škol. Prezentují konkrétní podmínky a zaměření každé školy a rozpracovávají příslušné rámcové vzdělávací programy do vlastních učebních plánů a vlastních učebních osnov. Školy mohou využít možnosti integrace vzdělávacích obsahů oborů a vlastní výraznější profilace.

Velkým pozitivem tohoto programu je snaha zredukovat mechanické osvojování poznatků a zvyšovat kompetence žáků.

Oblasti možné ovlivnit RVP pro ZV:

1. tvorba školních vzdělávacích programů,
2. pedagogická autonomie škol a tvořivost učitelů – vytváření vazeb mezi jednotlivými zadělávacími oblastmi a obory, rozhodování o podobě (integraci) vzdělávacích předmětů, vytváření vhodného klimatu pro učení a život školy,
3. kvalita vzdělávání a zodpovědnost za její výsledky, hledání nejvhodnějších způsobů jejich dosahování, směřování k jasně vytyčeným cílům,
4. podoba a kvalita vzdělávání učitelů,
5. realizace systému evaluace výsledků vzdělávání (systematická tvorba evaluačních nástrojů vycházejících z konkrétních úkolů škol a očekávaných kompetencí žáka)
6. užší propojenost základního vzdělávání s předškolním a středním vzděláváním - návaznost cílových, obsahových a výstupních požadavků (Jeřábek, Bučinová & Krčková et al., 2005).

6 CÍLE A VÝSLEDKY

H1: Návrh postupu při aplikaci programu Extended schools v českém vzdělávacím prostředí na základě analýzy stěžejních dokumentů, předcházející identifikace podmínek nutných pro zavedení a fungování programu Extended schools v anglickém prostředí a jejich následné srovnání a aplikace ve vzdělávacím prostředí České republiky.

D2: Analýza dokumentů Extended schools – Access to opportunities and services for all a Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (Bílá kniha). Následnou komparací zjištěných podmínek, na základě informací z těchto stěžejních dokumentů, definujeme základní rozdíly a z nich odvodíme možnosti fungování anglického programu v českém prostředí.

Úkoly vyplývající z hlavního cíle:

- zjistit všechny potřebné informace z dostupných anglických dokumentů týkající se programu Extended schools,
- zjistit potřebné informace týkající se vzdělávání a volnočasových aktivit v České republice srovnatelné s programem Extended schools,
- zajistit všechny nutné a potřebné informace o vzdělávacím systému v Anglii a v České republice,
- definovat podmínky v Anglii a České republice a následnou komparací na základě dokumentů Extended schools: Access to opportunities and services for all a Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice vyvodit doporučení pro aplikaci anglického programu v českém prostředí.

7 METODIKA

Základní údaje týkající se programu Extended school byly získány analýzou anglických dokumentů, nařízení a z doporučených webových stránek anglických ministerstev Department for Children, Schools and Families a Department for Education and Skills.

Doplňující a praktické informace byly získány prostřednictvím rozhovoru ze zkušeností manažera The Hurst Community College Boba Horne.

Po provedení analýzy a zjištění nutných podmínek pro zavedení daného programu byla provedena komparace vzdělávacích systémů obou zemí a komparace stěžejních dokumentů – Extended schools – Access to opportunities and services for all (Prospectus); Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (Bílá kniha). Na základě komparace byly zjištěny shody, rozdíly a podobnosti týkající se pojetí školy jako volnočasového centra místní společnosti a byly vyvozeny závěry navrhuující postup při aplikaci anglického programu v českém vzdělávacím prostředí.

Základními metodami byly metody kvalitativní - analýza, řízený rozhovor a komparace.

8 KOMPARACE NÁRODNÍHO PROGRAMU VZDĚLÁVÁNÍ A PROGRAMU EXTENDED SCHOOLS

Jak již bylo zmíněno, Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (Bílá kniha) je strategickým dokumentem „...systémovým projektem, formulující myšlenková východiska, obecné záměry a rozvojové programy, které mají být směrodatné pro vývoj vzdělávací soustavy ve střednědobém horizontu“. Vychází z nového pojetí vzdělávání – z koncepce celoživotního vzdělávání pro všechny. Tento dokument je závazný pro celou oblast vzdělávání a na něj navazují na státní úrovni rámcové vzdělávací programy týkající se jednotlivých sektorů vzdělávání a na školní úrovni školní vzdělávací programy, které jsou již plně v kompetenci jednotlivých škol.

Taktéž anglický dokument *Extended schools: Access to opportunities and services for all* je dokumentem národním - závazným pro všechny primární a sekundární školy a v některých částech se týkající také předškolního vzdělávání a dětských center. Existuje vedle mnoha dalších závazných dokumentů - programů (např. *Sure Start Children*, *Children's Trust*, *Every Child Matters*), které na sebe navazují a doplňují se a jejichž společným cílem je poskytnout kompletní péči dětem, mládeži a jejich rodinám bez ohledu na jejich ekonomickou situaci a další okolnosti.

Ke komparaci dokumentu *Extended schools: Access to opportunities and services for all* jsem zvolila Národní program rozvoje vzdělávání, jelikož oba dokumenty jsou závaznými národními dokumenty týkající se sekundárního vzdělávání i jiných problematik mimo výuky souvisejících se školou a vzděláváním. Rámcové vzdělávací programy, které jsem popsala podrobněji v předešlé kapitole, se týkají pouze výuky, vzdělávacích oblastí, učiva a kompetencí, kterých by žáci měli dosáhnout na konci daného období. Co týče problematik jiných služeb, je pouze v rámci tendencí základního vzdělávání zmíněno, že je třeba zdůraznit účinnou spolupráci s rodiči žáků a vytvářet širokou nabídku povinně volitelných předmětů pro rozvoj zájmů a individuálních předpokladů žáků. V dalším textu již není žádná zmínka o těchto tendencích a celý program se zabývá pouze tématem výuky.

Komparaci jsem rozdělila do čtyř oblastí: definice cílů a strategií, volnočasové aktivity a specializované služby, monitorování a evaluace a vnitřní proměna a otevřenost vzdělávacích institucí.

8.1 Definice strategií a cílů

Oba dokumenty jsou národní záležitostí. Základní rozdíl existuje již ve formulaci cílů (strategií). V Bílé knize je definováno šest strategických linií:

1. realizace celoživotního učení pro všechny,
2. přizpůsobování vzdělávacích a studijních programů potřebám života ve společnosti znalostí,
3. monitorování a hodnocení kvality a efektivity vzdělávání,
4. podpora vnitřní proměny a otevřenosti vzdělávacích institucí,
5. proměna role a profesní perspektivy pedagogických a akademických pracovníků,
6. přechod od centralizovaného řízení k odpovědnému spolurozhodování.

V programu Extended schools je stanovena základní nabídka služeb, kterou musí poskytovat všechny sekundární školy do konce roku 2010:

1. vysoce kvalitní péče o děti poskytovaná přímo školou nebo jinou agenturou prostřednictvím školy od 8:00 do 18:00 po celý rok,
2. pestrá škála aktivit – např. příprava domácích úkolů, studijní podpora (aktivity podporující žáky ve škole a v učení), sport (nejméně dvě hodiny týdně mimo školní vyučování), muzika, divadlo, umění a řemesla, speciální kluby např. šachy, první pomoc, návštěva muzeí a galerií, studium cizích jazyků, obchodní aktivity atd.,
3. rychlý a bezprostřední přístup ke specializovaným službám – např. logopedie, duševní hygiena dětí a dospívajících, rodinná podpora, intenzivní podpora chování a sexuální výchova pro mladé lidi,
4. širší a snadnější přístup společnosti ke sportovním a uměleckým aktivitám (učení, vzdělávání pro dospělé),
5. rodičovská podpora - informativní schůzky, rodinné vědomostní aktivity; školy chtějí spolupracovat s rodiči a přizpůsobit aktivity jejich potřebám nebo potřebám jejich dětí.

Stanovené cíle Extended schools jsou v porovnání se strategickými liniemi konkrétnější a mají určitý časový horizont. Cíle programu Extended schools musí splnit každá sekundární škola, zatímco v Bílé knize jsou naznačeny pouze směry, kterými by se měla vzdělávací soustava vyvíjet.

Bílá kniha je, dle mého názoru a stanovených základních strategií, obecnějším dokumentem týkající se všech sektorů vzdělávání, zatímco Extended schools se zaměřuje pouze na sekundární školy a tento dokument by mohl být programem navazujícím a konkretizujícím část zájmového vzdělávání a využívání volného času v rámci základního a středního školství

uvedeného v Bílé knize. Zde je důležité zmínit, že strategie uvedené v Bílé knize – např. monitorování a hodnocení kvality a efektivity vzdělávání, otevřenost vzdělávacích institucí - jsou v Anglii již fungující samozřejmostí.

8.2 Volnočasové aktivity a specializované služby

Program Extended schools také vychází z koncepce celoživotního učení a otevřenosti vzdělávacích institucí. Školy mají sloužit i ostatním členům místní komunity. Mají být volnočasovým centrem – nabízet pestrou škálu aktivit mimo vyučování a být otevřené denně od 8:00 do 18:00. To se vztahuje na všechny sekundární školy, ale není to povinné pro všechny primární školy. Ty musí pracovat s ostatními poskytovateli a nemusí dané služby zajišťovat samy, ale musí zajistit pro své žáky přístup k těmto rozmanitým aktivitám kombinovaných s péčí od 8:00 do 18:00 pět dní v týdnu a 48 týdnů v roce. Vše je založeno na spolupráci škol a ostatních institucí zabývajících se péčí o dítě, na monitorování okolí, aby nějaká služba nebyla poskytována vícekrát a vzájemně se některé služby nevyklučovaly a naopak, aby něčeho nebyl úplný nedostatek. Školy mají být dle Extended schools také snadným přístupem ke specializovaným službám jako je např. logopedie. Škola nemá být pouze školou, ale i jakýmsi poradenským a volnočasovým centrem, institucí pro rodiče žáků a celé rodiny. Tato tendence je totožná pro anglické i české prostředí.

V České republice v současné době stále přibývá ohrožených a problémových dětí, proto je snahou rozšířit konzultační a poradenskou činnost na školách a doplnit je postupným zaváděním psychologů do škol, čímž by se rozšířila jejich poradenská a konzultační činnost.

Bílá kniha také naznačuje, že síť volnočasových institucí v České republice je nedostatečná a školy by měly rozšířit své působení i do oblasti využívání volného času pro všechny věkové kategorie. Tato síť je tvořena uměleckými školami, sportovními kluby, občanskými sdruženími, církevními aktivitami, ale bohužel zde nikde není uveden základní požadavek na jejich vzájemnou spolupráci. Proto se často stává, že v některých oblastech se činnosti překrývají a je jich nadbytek, zatímco někde je úplný nedostatek. Jelikož škola se vyskytuje v každé obci, stává se nejpřirozenějším a nejdostupnějším místem pro všechny. Škola má být otevřenou institucí pro žáky, rodiče i celou obec. Hlavním cílem je vytvořit nabídku služeb a příležitostí pro děti, aby je lákala jinam než na ulici a působila tak pozitivně na jejich výchovu a socializaci a také jako prevence sociálně patologických jevů ve společnosti. Další důvod je

ekonomický. Provoz škol je už v současné době drahý a v budoucnu bude stále nákladnější, a proto je nutné a žádoucí, aby jejich prostory a vybavení byly využívány co nejefektivněji.

Dle dokumentu Extended Schools nabízené služby nejsou další povinností učitelů. Škola by tímto měla pověřit vhodnou osobu (koordinátora) a spolupracovat s ostatními poskytovateli, aby zkompletovala a podpořila přístup k již existujícím aktivitám ve společnosti, které mohou být poskytovány dobrovolníky, soukromými osobami, spolupracujícími školami nebo specializovanými složkami. Stejný požadavek na koordinátora se vyskytuje i v Bílé knize (viz citace níže).

Některé základní i střední školy fungují již dnes jako vzdělávací a kulturně výchovná centra obce pro děti, mládež i další občany. Poskytují jim podle jejich potřeb nabídku vzdělávacích služeb ve volném čase, slouží jako centra poradenské činnosti či přirozená zájmového života obyvatel v místě. Systém komunitních škol umožňuje využití širších lidských zdrojů obce pro vzdělávání i zájmovou činnost. Základ financování této rozšířené činnosti škol by měl položit stát účelovými nárokovými prostředky, vymezenými v rozpočtu, doplněnými vícezdrojovým financováním za účasti obce, místních firem a sponzorů, případně nadací. Tato činnost je významná zvláště v oblastech s vysokou nezaměstnaností, na sídlištích a v malých obcích. Nezbytnou podmínkou je ovšem zřízení funkce koordinátora (sociálního pedagoga) (Bílá kniha, 2001,55).

Z této části Bílé knihy vyplývá, že se shoduje s názory Extended schools – škola má sloužit jako volnočasové centrum, být komunitní školou dostupnou všem a sehrávající důležitou roli zejména v problémových oblastech. Bohužel v Bílé knize vypadáva požadavek spolupráce školy s ostatními institucemi i ze soukromého a dobrovolnického sektoru, který je základem pro fungování.

8.3 Monitorování a evaluace

Požadavek Bílé knihy dobudování systému celonárodního monitorování a hodnocení kvality a efektivity vyučování již v anglickém prostředí plně funguje. Existuje zde organizace Ofsted (The Office for Standards in Education, Children's Services and Skills), která by se dala přirovnat k České školní inspekci s tím rozdílem, že při hodnocení a kontrole škol, které se koná přibližně každé tři roky, se nezabývá pouze vyučováním, ale i ostatními aktivitami mimo vyučování (konkrétní příklad – viz příloha). Zabývá se otázkou spokojenosti žáků a jejich

rodin s nabízenými aktivitami, ptá se na jejich názory a požadavky apod. Stejně tak otevřenost škol pro celou komunitu, jak jsem již zmínila dříve, existuje a je plně využívána.

Jedním z opatření Bílé knihy spadající do linie monitorování je vytvoření systému diagnostického hodnocení žáků a rozšíření existujícího systému poradenství – na konci každého stupně bude hodnocen všestranný dosavadní rozvoj žáka a do školy bude zaváděna funkce psychologa. Zde můžeme znovu najít podobnost se základním požadavkem Extended school – rychlý a bezprostřední přístup ke specializovaným službám. Dalším opatřením spadajícím do této linie je realizace nové maturitní zkoušky, která by umožnila srovnatelnost výsledků mezi jednotlivými studenty a školami a postupně zjednoduší přechod do terciárního vzdělávání. Tento požadavek sice nesouvisí přímo s Extended schools, ale můžeme konstatovat, že celonárodní systém hodnocení je v Anglii již zaveden – žáci jsou hodnoceni v rámci státních zkoušek GCSE (General Certificate of Secondary Education) srovnatelný s naší maturitou a A-level (zkouška, jejíž složení opravňuje studenta ke vstupu na univerzitu).

8.4 Vnitřní proměna a otevřenost vzdělávacích institucí

Dále v souvislosti s otevřeností a vnitřní proměnou vzdělávacích institucí je uvedeno v trochu v rozporu s výše uvedenou nezbytností koordinátora, že na učitele, ředitele i na spolupráci celého pedagogického sboru budou kladeny nové a náročnější požadavky. Naopak v anglickém dokumentu je jasně řečeno, že všechny požadavky týkající se Extended schools neznamenají větší náročnost pro učitele, ale škola by měla najít nějakého koordinátora, manažera, který by byl za plnění zodpovědný.

Oba dokumenty se shodují, že školy musí spolupracovat s žáky a jejich rodiči a je nutné navázat těsné kontakty s ostatními školami. Z toho tedy vyplývá, že základem úspěchu je vždy spolupráce. V anglickém dokumentu je tato spolupráce rozšířena i na ostatní instituce ze soukromého a dobrovolnického sektoru a přímo požadována, v českém dokumentu je spolupráce škol zmíněna jako důležitá, ale spolupráce s jinými institucemi je zcela opomíjena.

Asi nejdůležitějším bodem v Bílé knize, kterým se dotýká problematiky volného času a zájmových činností, je opatření rozšířit funkce základních a středních škol: „Základní a střední školy budou podporovány rozvojovými programy v rozšiřování zájmové činnosti a aktivit ve volném čase i ve vytváření nabídky dalšího vzdělávání pro dospělé. Podle svých materiálních a personálních možností by se postupně měly stávat vzdělávacími středisky

obce. Významnou úlohu přitom získávají jejich knihovny, informační centra a internetové vazby.“

Mimo změny vnějšího postavení škol dochází i ke změně vnitřní – změna její funkce, prostředí a klimatu. Vyrůstá význam výchovné a socializační role školy, která je nyní chápána jako rovnoprávné společenství vzájemně se učících partnerů - učitelů, žáků a jejich rodičů. Nezbytné jsou i těsné vzájemné kontakty škol, které vedou k postupnému šíření a zapojení dalších škol.

S otevřeností institucí souvisí přenesení zodpovědnosti na nižší samosprávné celky (školy a jejich zřizovatele). Toto také zmiňuje Bílá kniha jako jeden ze základních bodů fungování decentralizovaného systému a konceptu celoživotního učení pro všechny.

Bílá kniha také zmiňuje v souvislosti s vyššími nároky na pedagogické pracovníky jejich kvalifikaci a postavení ve společnosti. Zdůrazňuje, že pedagogičtí pracovníci musí být dostatečně kvalitně připraveni a musí mít možnost si své vzdělání kdykoliv doplnit.

8.5 Závěr

Závěrem komparace těchto dokumentů lze říci, že tendence a názory na využití školy jako volnočasového centra jsou totožné. Stejně tak názory týkající se monitorování a evaluace a otevřenosti vzdělávacích institucí pro všechny, pouze s tou odlišností, že celonárodní systém hodnocení v Anglii již existuje. Z této komparace nevyplývají žádné zásadní rozpory, pouze Bílé knize se hovoří o zvyšujících se nárocích na učitele, což program Extended schools jednoznačně odmítá a zdůrazňuje roli koordinátora, který je zodpovědnou osobou.

9 VÝSLEDKY A DISKUZE

Komparací stěžejních dokumentů *Extended schools – Access to opportunities and services for all*) a Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice (Bílá kniha) jsem zjistila základní rozdíly, podobnosti a shody týkající se pojetí školy jako volnočasového centra místní společnosti.

Základní rozdíl těchto dvou dokumentů a celé problematiky je konkrétnost, která vyplývá již z definic strategií, cílů a časového horizontu. Program *Extended schools* ukládá všem sekundárním školám poskytovat do konce roku 2010 základní nabídku služeb, která má zajistit, že všechny děti a ostatní členové komunity budou mít přístup k minimu služeb odpovídajícím jejich potřebám. Národní program pouze určuje tendence a navrhuje opatření, která by měla být plněna, zabývá se především problematikou vzdělávání a volnočasovými aktivitami pouze okrajově. V českém prostředí chybí dokument, který by se zabýval službami a aktivitami nabízenými mimo vyučování. *Extended schools – Access to opportunities and services for all* by mohl být doplňujícím dokumentem Národního programu, který by konkretizoval tendence v oblasti volnočasových aktivit a služeb.

Na základě analýzy dokumentů týkající se této problematiky se domnívám, že daný program *Extended schools* by bylo možné aplikovat v českém prostředí. Vláda (pravděpodobně Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy) by však musela vyčlenit finance, které by umožnily nastartování programu a musel by být vydán podobný závazný dokument pro české střední a základní školy.

V důsledku neexistence takového programu u nás nedochází k využití nebo pouze malému využití škol mimo výuku i přesto, že jsme si vědomi toho, že školy jsou ideálním místem k naplňování potenciálu dětí, jsou umístěné v centru společenského dění, na bezpečném a každému z členů místní komunity dostupném místě. Není-li vztah školy a zřizovatele (obec) pouze formální, lze dosahovat úspěšněji cílů, které si škola klade, a na oplátku poskytovat služby místní komunitě. Komunitní škola je přirozeným společenským centrem a duchovním, kulturním i materiálním zázemím lokální komunity. Škola byla vždy komunitní záležitostí, v minulosti význam obce stoupal, pokud v ní existovala škola.

Nebyl a ani nebude identifikován přesný model *extended school*. Je nutné, aby všichni porozuměli, jaký je jejich úkol a cíl – *extended school* maximalizuje studijní plány žáků podporou jejich celkového vývoje a ujištěním, že rodiny a obec, ve kterých žijí, je podporují, jak je to jen možné.

Základním předpokladem je spolupráce školy s ostatními školami a institucemi zabývající se péčí o dítě, ať už v soukromém, dobrovolnickém nebo veřejném sektoru. V České republice existuje síť volnočasových center, dobrovolnických organizací a různých zájmových kroužků, která je však na některých místech nedostačující, ale často také dochází k tomu, že nabízené služby a aktivity se překrývají, je jich v dané lokalitě nadbytek nebo neodpovídají potřebám. To vše vyplývá z toho, že dané instituce nespolupracují, neexistuje žádná evidence aktivit, které jsou nabízené a chybějící a o které by byl zájem.

V poskytování aktivit sehrávají klíčovou roli školy, ale místní úřady mají důležitou roli umožňující školám rozvinout tyto služby – mohou podporovat školy, plánovat místní strategie, vytvářet sítě škol a úřadů, propojovat školy a společnost, poskytovat specialisty a rady, řídit finance a asistovat školám při hodnocení jejich práce. Úřady mohou buď jmenovat koordinátory, aby vedli tuto práci, nebo požádat úředníky, aby tuto práci převzali. Měly by pomáhat školám koordinovat práci učebních poradců a ostatního personálu, takže sekundární školy budou pokračovat v efektivní práci započaté primárními školami, které žáci navštěvovali. Jejich hlavním úkolem je tedy monitorovat služby a informovat školy o jejich výskytu. V jejich kompetenci je také získat dodatečné finanční zdroje, na které by jinak školy nemohli dosáhnout.

Další podmínkou by bylo rozdělení základních a středních školy do orientačních skupin (srovnatelné s „cluster“), aby školy spolupracovaly jednak mezi sebou, ale i s ostatními volnočasovými zařízeními v soukromém či dobrovolnickém sektoru a nezbytnou podmínkou je také spolupráce s místními úřady, které musí být informovány o tom, kde a jaká služba je nabízena, aby nedocházelo ke zdvojení nebo nedostatku služeb a aktivit. Není podstatné, aby škola sama poskytovala danou službu, ale aby ji zajistila. Mnoho anglických škol nabízí základní služby ve spolupráci s dobrovolnickým a soukromým sektorem a se školami, které danou službu již poskytují, nebo prostřednictvím cluster, např. školy se střídají v poskytování služeb během školních prázdnin.

Zmiňované skupiny by měly být vždy tvořeny školou sekundární (u nás 2.stupněm základní školy anebo gymnáziem), pod kterou by spadaly další primární, v případě České republiky 1. stupeň základní školy. Cílem není, že každá škola bude nabízet danou službu pro své žáky a ve všech školách budou dostupné stejné služby. Základem je komunikace a kooperace, tzn. že každá škola musí zvážit, co může nabídnout a s kým spolupracovat, aby uspokojila základní potřeby a přání žáků, jejich rodičů a ostatních členů místní komunity. Např. pokud bude ve vedlejší škole nabízena málo využívaná aktivita, o kterou by byl zájem i v místní škole, bude

asi snadnější i finančně výhodnější zajistit přístup k této nevytížené aktivitě ve vedlejší škole, než zřizovat danou službu podruhé v místní. Pravděpodobně by došlo k tomu, že ani v jedné ze škol by služba nebyla plně využita. Klíčem k řešení je myslet široce v rámci společnosti, kdo by byl ochoten poskytnout danou službu.

Školy jsou ideálním místem k tomu, aby byly po vyučování využívány i k jiným aktivitám, jsou snadno dostupné a tím, že budou nabízet pestrou škálu aktivit odpovídající potřebám a přání žáků, hrají důležitou roli v oblasti prevence. Žáci budou mít kam jít, kde se bavit a rozvíjet své doposud získané dovednosti a vědomosti, nebudou trávit svůj volný čas na ulici, ale budou jej aktivně využívat a v důsledku toho může dojít k poklesu sociálně patologických jevů ve společnosti. Hra je důležitou součástí dětského života, prostřednictvím her objevují okolní svět a socializují se, proto je velmi důležité, zda děti mají po škole prostor, kde mohou trávit svůj volný čas, hrát si, rozvíjet to, co se doposud naučily ve škole, učit se něčemu novému nebo se jen bavit. Školy by měly poskytovat služby a aktivity nejen svým žákům, ale také ostatním členům komunity.

Důležité je, aby nabízené služby a aktivity odpovídaly přání a potřebám žáků a ostatních členů komunity, aby je uspokojovaly. Je proto nezbytné, aby všichni, pro které jsou služby určeny, byly také zapojeny do jejich plánování, čímž se zaručí jejich využitelnost. Je také všeobecně známé a platné, že když je člověk zapojen do plánování, má i větší zájem se na daném později podílet a účastnit.

Školní personál by se musel naučit uvažovat trochu odlišně a přizpůsobit se požadavkům dalších profesionálů. Školy jsou zvyklé kontrolovat, co se odehrává v jejich prostorách, a udržují si odstup od ostatních. Nyní by však museli spolupracovat s ostatními, aby dosáhly standardů a služeb. S rozvojem rozšiřujících služeb by se učitelé mohli více soustředit na plánování a přípravu osnov a za služby by byli zodpovědní jiní ustanovení pracovníci. Učitelé by se samozřejmě mohli účastnit, pokud by měli zájem. Přesné monitorování a sledování průběhu a pokroku umožní, aby podpora přímo odpovídala daným potřebám. To vyžaduje ustanovení koordinátora, který by byl zodpovědný za nabídku služeb a také „site managera“, který zajišťuje bezpečnost a přístup do dané školy.

České školství si musí uvědomit, že vzdělávání v kombinaci s kvalitní péčí o děti mimo školní vyučování, kde děti a mládež mají možnost bavit se, hrát si, rozvíjet své dovednosti, zvyšuje úspěšnost a šance dětí. Aktivity po výuce mají dopad na sociální prostředí celé rodiny, protože umožní rodičům se vrátit do práce a tím se mnoho z nich dostává z nouze a

chudoby. Školy musí kooperovat i s rodiči. V Anglii byla provozní doba od 8:00 do 18:00 stanovena na základě pracovního schématu většiny zaměstnanců.

Nabízené služby a aktivity by byly za určitý poplatek, který by byl stanoven tak, aby si je mohli dovolit téměř všichni a děti z problémových rodin a z rodin s nízkými příjmy musí mít zajištěny přístup prostřednictvím určitých dávek k minimu služeb. Taktéž služby musí být dostupné žákům se speciálními potřebami učení a žákům postiženým.

Bylo prokázáno, že Extended schools mají pozitivní efekt a představují určitou návratnost relativně nízkých dodatečných investic pod podmínkou existující dlouhodobé strategie.

10 ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ

Došla jsem k závěru, že daný program Extended school by mohl být navazujícím, doplňujícím a konkretizujícím dokumentem Bílé knihy, protože názory týkající se využití škol i mimo výuku jsou totožné a v českém prostředí žádný takový dokument neexistuje.

Na základě analýzy materiálů se domnívám, že daný program by mohl v prostředí České republiky fungovat pod podmínkou, že by byl schválen vládou (Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy) a ze státního rozpočtu byly vyčleněny finance na nastartování tohoto programu. Tyto finance by se postupem času snižovaly, protože služby by se staly udržitelnými z např. ze vstupních poplatků.

Je nutné vybudovat přesnou strukturu vedení. Extended školy přispívají k posílení spolupráce mezi vzdělávacími a dalšími úřady (kanceláři) - klíč k rozvoji partnerství je v pochopení cílů, priorit a pracovních metod.

Na závěr bych formulovala návrh (postup) pro aplikaci daného programu v České republice:

1. schválení dokumentu týkající se využití škol jako volnočasového centra,
2. vyčlenění financí ze státního rozpočtu,
3. rozdělení škol do pracovních skupin,
4. určení koordinátora v rámci skupiny a na úrovni každé školy,
5. ustanovení řídicího výboru zodpovědného za nabídku základních služeb,
6. poznání potřeb žáků, jejich rodičů a ostatních členů místní komunity,
7. prověření již existujících služeb,
8. zjištění možností spolupráce s ostatními poskytovateli služeb v soukromém, veřejném i dobrovolnickém sektoru,
9. zajištění spolupráce s místními úřady, které musí mít zmapovanou situaci nabízených služeb,
10. podpora od místních úřadů při realizaci a možnosti získání dodatečných financí,
11. zapojení rodičů a ostatních členů místní komunity,
12. zvážení možnosti spolupráce s ostatními skupinami,
13. prověření současného stavu a možností využití,
14. zvážení, co může místní komunita nabídnout,
15. zapojení školního personálu a pomocných pedagogických pracovníků, kteří mají zájem se podílet,
16. rozhodnutí, co škola může nabídnout, co je žádané a co reálné,

17. odsouhlasení vize – plán služeb uspokojující žáky, jejich rodiče i místní komunitu,
18. uskutečnění a provoz služeb,
19. nepřetržité získávání zpětné vazby.

Je zvláště žádoucí, aby školy nereprezentovaly pouze profesionální pohledy, co je třeba udělat. Opravdová konzultace, participace a spolupráce je nutná, protože dosažení cílů je obtížné a jak již bylo řečeno, základem je myslet široce v rámci společnosti.

11 SOUHRN

Práce je zaměřena na zjištění podmínek nutných pro zavedení a další fungování programu Extended schools v anglickém prostředí a jejich komparaci a aplikaci v prostředí českém.

Aby mohly být vyvozeny závěry a doporučení pro aplikaci daného programu u nás, musela být nejprve proveden analýza dokumentů týkajících se daného programu a zjištěny podmínky nutné pro zavedení a fungování v Anglii, poté podrobná analýza a komparace stěžejních dokumentů a vzdělávacích systémů. Tyto teoretické poznatky byly doplněny praktickými radami a zkušenostmi Boba Horne manažera sekundární školy The Hurst Community College, která je názorným příkladem fungující Extended school. Její popis a nabídka programů je uvedena v příloze.

Pro získání nezbytných informací byly použity následující metody práce: řízený rozhovor, analýza a komparace textů.

V současné době je v Anglii asi 80 % škol školami s rozšiřujícími službami a do konce roku 2010 by to měly splňovat všechny školy, protože z mnoha provedených výzkumů vyplývá, že tyto školy mají pozitivní vliv nejen na jejich žáky, ale také na ostatní občany, které využívají jejich služeb.

12 SUMMARY

The degree work is aimed at the identification of programme Extended schools and its necessary conditions to be launched and working in English educational system and their comparison and application in the Czech Republic.

In order to conclusions and recommendation for application could be deduced, firstly analysis of documents regarding this programme had to be done and found the necessary conditions for launching and working in England, then detailed analysis of the principal documents and comparison of educational systems. This theoretical knowledge was completed by practical advises and experience of Bob Horne – manager of secondary school The Hurst Community College which is case in point of working extended school. Its description and activities are in the supplement.

For acquisition of necessary information following methods were used: the guided interview, analysis and comparison of texts.

The programme Extended schools has currently been established in over than 80% of English secondary schools and by the end of year 2010 all schools should be providing core services and activities, because from many surveys it's proved that it has positive influence not only on children and students attending those schools, but also on inhabitants using that service from the programme.

13 REFERENČNÍ SEZNAM

- Consultation*. (2006). Retrieved 23.4.2010 from the World Wide Web: <http://www.teachernet.gov.uk/doc/9352/Consultation.pdf>
- Dickinson, P. & Fordham, I. (2007). *Every Special School Matters*. Hampshire: Big Picture.
- Dohnal, T. (2002). *Koncepce a metodika systému komunální rekreace na úrovni obce*. Olomouc: Univerzita Palackého, Fakulta tělesné kultury.
- Dohnal, T. & Hodaň, B. (2005). *Rekreologie*. Olomouc: Hanex.
- Education Act*. [Abstract]. (2002). Retrieved 10.5.2010 from the World Wide Web: <http://www.teachernet.gov.uk/educationoverview/educationact/summary/>
- Evaluation of extended schools pathfinder projects*. (2004). London: Department of Education and Skills.
- Every Child Matters – Change for Life*. (2004). Retrieved 25.8.2010 from the World Wide Web: <http://www.dcsf.gov.uk/everychildmatters/about/background/background/>
- Extended schools: Access to opportunities and services for all (A prospectus)*. (2005). Annesley Nottingham: Department for Children, Schools and Families.
- Extended schools: Access to opportunities and services for all (A prospectus)*. (2005). Retrieved 30.11.2009 from the World Wide Web: <http://www3.hants.gov.uk/education/extended-schools>
- Extended Schools - A Guide for Governors I*. (2006). Retrieved 11.12. 2009 from the World Wide Web: <http://www.dcsf.gov.uk/everychildmatters/ete/schools/extendedschools/>
- Extended schools: Building on Experience*. (2007). Annesley Nottingham: Department for Children, Schools and Families.
- Extended schools - overview*. Retrieved 30.11. 2009 from the World Wide Web : <http://www3.hants.gov.uk/education/extended-schools>
- Extended services – Extra support for you and your children*. (2008). Annesley Nottingham: DCSF. (http://www.teachernet.gov.uk/doc/13041/7723_ES%20Leaflet.pdf)
- Funding Extended Services - DCSF guidance for local Authorities and schools, including academie 2008-2011*. (updated 2009). Retrieved 10.12.2009 from the World Wide Web: <http://www.teachernet.gov.uk/doc/12859/ACF1B13.pdf>
- Good practice in extended schools*. (2009). London: The Office for Standards in Education, Children's Services and Skills. Retrieved from the World Wide Web: <http://www.ofsted.gov.uk/Ofsted-home/Publications-and-research/Browse-all-by/Documents-by-type/Thematic-reports/Good-practice-in-extended-schools>
- Hodaň, B. (2000). *Tělesná kultura – sociokulturní fenomén: východiska a vztahy*. Olomouc: UP.
- How well are we doing?* (2008). London: The Office for Standards in Education, Children's Services and Skills.
- Children's Plan*. (2009). Retrieved 16.5. 2010 from the World Wide Web: <http://www.dcsf.gov.uk/everychildmatters/about/childrensplan/childrensplan/>
- Children's Trust*. (2010). Retrieved 20.5. 2010 from the World Wide Web: <http://www.dcsf.gov.uk/everychildmatters/about/aims/childrenstrusts/childrenstrusts/>

- Choice for Parents, the Best Start for Children: A Ten Year Strategy for Childcare.* (2004). Retrieved 20.5.210 from the World Wide Web: <http://www.dcsf.gov.uk/everychildmatters/ete/schools/extendedschools/extendedschools/>
- Jeřábek, J., Lisnerová, R., Smejkalová, A., Tupý, J. et al (2005). *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.* Praha: Výzkumný ústav pedagogický.
- Jeřábek, J., Bučinová, L., Krčková, S. et al. (2005). *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia.* Praha: Výzkumný ústav pedagogický.
- Jůva, V. (2001). *Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium.* Brno: Paido.
- Kraus, B., Poláčková, V., Lorenzová, J., Spousta, V., Stašová, L., & Žumárová, M. (2001). *Člověk – prostředí – výchova. K otázkám sociální pedagogiky.* Brno: Paido.
- Mareš, J., Průcha, J., & Walterová, E. (2003). *Pedagogický slovník.* Praha: Portál.
- New Start Information Pack - The Hurst Community College, Leisure and Learning Centre.* (2009). Tadley – Baughurst.
- Planning and Funding Extended Schools: A Guide for Schools, Local Authorities and Their Partner Organisations.* (2006). Retrieved 2.12.2009 from the World Wide Web: <http://www.dcsf.gov.uk/everychildmatters/ete/schools/extendedschools/extendedschools/>
- Průcha, J. (1999). *Vzdělávání a školství ve světě.* Praha: Portál.
- Průcha, J. (2005). *Česko-anglický pedagogický slovník.* Praha: Arsci.
- Průcha, J. (2005). *Moderní pedagogika* (3rd ed.). Praha: Portál.
- Průcha, J. (2006). *Přehled pedagogiky* (2nd ed.). Praha: Portál.
- Publicing your Extended Services - A toolkit for schools, local authorities and their partners.* (2008). Nottingham Annesley: DCSF.
- Publicing your Extended Services - A toolkit for schools, local authorities and their partners.* (2008). Retrieved 5.7. 2010 from the World Wide Web: http://www.teachernet.gov.uk/_doc/13099/extendedtoolkit.pdf
- Report of the Director of Children's Sevices – Extended Schools Funding 2008/09 to 2010/11.* (2008). Hampshire County Council. Retrieved 7.4.2010 from the World Wide Web: <http://www3.hants.gov.uk/item9-5.doc>
- Setting up extended services.* (2007). Retrieved 20.5. 2010 from the World Wide Web: <http://www.teachernet.gov.uk/wholeschool/extendedschools/practicalknowhow/stepbystepguide/>
- Sladká, D. (2009). *Škola a její pozice ve společnosti.* Bakalářská práce, Jihočeská Univerzita, Pedagogická fakulta, České Budějovice.
- Smith, M. K. (2004). Extended schooling - some issues for informal and community education - the encyclopedia of informal education. *Extended schools – the theory, practice and issues.* Retrieved 10.11. 2009 from the World Wide Web: http://www.infed.org/schooling/extended_schooling.htm
- Stejskal, P. (2004). *Proč a jak se zdravě hýbat.* Břeclav: Presstempus.
- Struktury systémů vzdělávání, profesní přípravy, a vzdělávání dospělých, v Evropě – Spojené království.* (2003). Retrieved 27.7.2010 from the World Wide Web: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/national_summary_sheets/047_UN_EN.pdf

- Struktury systémů vzdělávání a odborné přípravy, v Evropě – Česká republika.* (2009). Retrieved 27.7.2010 from the World Wide Web: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/structures/041_CZ_CS.pdf
- The Hurst Community College - Inspection Report.* (2007). Retrieved 16.8.2010 from the World Wide Web: [http://www.ofsted.gov.uk/oxedu_reports/display/\(id\)/122002](http://www.ofsted.gov.uk/oxedu_reports/display/(id)/122002)
- The Hurst Community College - Leisure and Learning Centre - Service Plan.* (2008-2009).
- The Hurst Community College - Leisure and Learning Centre – Draft.* (2010-2011). Hampshire County Council.
- The Hurst Community College Profile* (2008). Retrieved 20.6.2010 from the World Wide Web: <http://schoolsfinder.direct.gov.uk/profiles/pdf/8504144.pdf>
- The Children's Plan.* Retrieved 25.8. 2010 from the World Wide Web: <http://www.dcsf.gov.uk/childrensplan/>
- The Children's Plan: Two years on.* (2010). Retrieved from the World Wide Web: <http://www.teachernet.gov.uk/educationoverview/currentstrategy/childrensplan/>

14 PŘÍLOHY - PŘÍKLAD EXTENDED SCHOOL – THE HURST COMMUNITY COLLEGE

14.1 The Hurst Community College

Příkladem extended school – „škola s rozšiřujícími službami“ je The Hurst Community College. Jedná se o sekundární školu (žáci 11-16let), kterou navštěvuje zhruba 1000 žáků, se speciálním vědeckým statutem (With Specialist Science Status) v hrabství Hampshire přibližně 10km od města Basingstoke. Ředitelem této školy je Malcolm Christian a manažerem Bob Horne, od kterého jsem získala většinu potřebných informací, rad a dokumentů všeobecně se zabývajících programem Extended schools - extended service, ale také přímo The Hurst Community College with Specialist Science Status (Brimpton Road, Baughurst, Tadley, RG26 5NL, Hampshire, England).

Jak již bylo dříve zmíněno, školy mohou spolupracovat v rámci cluster – shromáždění a právě zde uvádím příklady jednotlivých cluster a jejich skladbu v oblasti kolem města Basingstoke.

The Hurst Cluster je tvořena 7 školami s vedoucím postavením sekundární školy The Hurst Community College (Bishopswood Infant, Bishopswood Junior, Burnham Copse Primary, Silchester, Tadley, The Priory a Hurst Community College). Vedle The Hurst Cluster existuje ještě The Testerbourne cluster (Barton Stacey Longparish, Overton, St Mary Bourne, Testbourne Community School, Whitchurch) a The Clere Cluster (Ashford Hill, Burghclere, Ecchinswell, Hurstbourne Tarrant, Kingsclere, St Martins East Woodhay, St Thomas CE Infant, The Clere, Vernham Dean, Woolton Hill Junior).

Každá z cluster je tvořena několika školami a jedna z nich zaujímá vedoucí postavení, většinou jde o školu sekundární, a příkladem vedoucí školy je právě The Hurst Community College. Žáci ze všech uvedených škol patřící do The Hurst Cluster jsou téměř denně přepravováni do The Hurst Community College, aby se účastnili nabízených mimoškolních aktivit, o které mají zájem (The Hurst Community College Profile, 2008).

14.2 The Hurst Leisure and Learning Centre (volnočasové centrum)

Základem The Hurst Centre je již zmiňovaná The Hurst Community College (extended school). V souvislosti s poskytovanými aktivitami mimo školní výuku pro žáky a pro dospělé je spíše používaný název The Hurst Centre, přesně The Hurst Leisure and Learning Centre.

Program aktivit a služeb The Hurst Centre byl plánován a vznikl v souladu s cíli a záměry The Hurst Community College, Hampshire County Council's a Basingstoke & Deane Borough Council's - tedy v souladu s cíli školy, okresního a krajského úřadu - na základě domluvy a spolupráce. Následující tabulka ukazuje společné priority jednotlivých subjektů (Tabulka 2).

Tabulka 2. Společné priority jednotlivých subjektů

Společné priority jednotlivých subjektů		
Hampshire County Council	Basingstoke & Deane Borough Council	Every Child Matters
vybudovat silné a bezpečné obce (společnost)	bezpečná obec	bezpečnost
maximalizovat životní příležitosti	zdravá obec	zdraví
zlepšení služeb a vzdělávání personálu	učící se a tvořící okres se zdravými obcemi	zábava a úspěšnost
dosažení ekonomické prosperity	ekonomicky prosperující obec	ekonomický blahobyt
správa životního prostředí	prostředí vhodné pro život	pozitivní příspěvek společnosti

(The Hurst Community College - Leisure and Learning Centre - Service Plan, 2008-2009).

14.2.1 Vedení a řízení v The Hurst Centre

Existuje právní dohoda mezi The Hurst Community College Governing Body (představenstvem), Hampshire County Council (krajskou radou, úřadem) a Basingstoke and Deane Borough Council (okresním úřadem, radou), což je základ pro zajištění rozšiřujícího programu aktivit. Představenstvo školy dostává pravidelné zprávy od řídicího výboru a předseda řídicího výboru je plnoprávným členem představenstva. Výbor je zodpovědný představenstvu za provozování a poskytování služeb v souladu s podmínkami smlouvy z roku 1991 mezi HCC, BDBC a The Hurst. Tento program se skládá ze vzdělání mládeže, volnočasových aktivit, umění, společenských a sportovních aktivit.

Řídící výbor školy se skládá z 9 členů (3 členové z okresního úřadu, 3 členové představenstva, 1 člen z krajského úřadu - pokud možno, aby byl z dané oblasti, 2 členové reprezentující zájmy uživatelů); předsedající tohoto výboru je volen. Cílem výboru je reagovat na požadavky obce a poskytovat vyvážený program aktivit pro všechny věkové skupiny.

- práva a povinnosti řídicího výboru:
 1. rozvíjet každoroční plán služeb ve spolupráci s personálem a danou obcí,
 2. monitorovat běh programů,

3. identifikovat a monitorovat nové podněty doplňující stávající programy,
4. schvalovat a hodnotit rozpočet služeb a aktivit,
5. pomáhat finančnímu výboru s problematikou výdajů,
6. poskytovat roční zprávy představenstvu školy,
7. zajímat se o rozvoj a podporu personálu,
8. dodržovat dohody s HCC vedením.

14.2.2 Hlavní záměry, cíle a služby centra

Hlavními záměry centra jsou:

1. nabídnout místní společnosti (i občanům se speciálními potřebami) účastnit se vzdělávacích, rekreačních a společenských aktivit,
2. rozvíjet programy, které odpovídají místním potřebám a které nabízí možnost pokroku,
3. najít a využít prostředky zajišťující samostatnost a udržitelnost jednotlivých skupin a organizací,
4. rozvíjet partnerský koncept spolupráce na všech úrovních v přesvědčení, že dosažené výsledky jsou tím nejlepším pro místní společnost,
5. podporovat příležitosti pro místní obyvatele (především pro mladé, seniory a ty, které se většinou takovýchto aktivit a příležitostí neúčastní) zapojit se do sportu, umění a jiných aktivit,
6. zajistit skutečnou rovnost možností zapojit se do všech aktivit centra.

Stanovené cíle:

1. maximalizovat využití vybavení školy i o víkendech a školních prázdninách zvláště mládeží, seniory, lidmi s nízkými příjmy, s postižením a ostatními specifickými skupinami,
2. dosáhnout vyváženého programu aktivit obsahující vzdělávání pro dospělé a mladé, sport, umění, společenské služby a péči o děti,
3. podporovat a provozovat strukturované sportovní programy poskytující příležitost začátečníkům a ostatním lidem s přáním zlepšit své sportovní dovednosti prostřednictvím trénování a soutěží,
4. podporovat spolupráci mezi uživateli a školou, díky které mohou být aktivity dále doplňovány (New Start Information Pack, The Hurst Community College, Leisure and Learning Centre, 2009).

Typy služeb nabízených v The Hurst Centre:

- rekreace pro místní společnost (komunitu),
- učení (vzdělávání) pro dospělé,
- aktivity pro mladé,
- aktivity pro starší,
- denní péče,
- služby, aktivity během prázdnin,
- pronájem,
- služby komunitě (společnosti),
- události a akce.

14.3 Vybavení dostupné v centru

a) vnitřní

- sportovní hala (plocha – 4 hřiště na badminton) – využívaná na fotbal, volejbal, badminton a je také dějištěm dalších větších akcí, na konci semestru slouží škole jako místnost pro psaní zkoušek,
- projectile – sportovní hala (využívaná k hraní kuželek, lukostřelbě a trénování golfu a k dalším pohybovým aktivitám – např. pilates, kruhový trénink),
- squashový kurt (2x),
- školní tělocvična,
- posilovna (pro všechny věkové kategorie od teenagerů po seniory),
- počítačová místnost, knihovna (využívány IT kurzy ve večerních hodinách a o víkendech pracovními semináři),
- posezení u kulečnicků s nápojovými a občerstvovacími automaty (3 velké a 1 malý kulečnickový stůl, bar, pohovky),
- solárium,
- místnost pro různé schůzky a semináře,
- Miss Polly's Kindergarden – mateřská škola (nabízející péči o děti a tím podporu všem pracujícím rodičům),
- dramatická a muzikální místnost a další třídy (využívány kurzy vzdělávání pro dospělé a širší společnost),

- hlavní školní hala (konání velkých schůzí, výstav, sportovních aktivit, tance, amatérských divadelních vystoupení, konferencí, privátní akcí, veřejných schůzí, obecních zábavných večerů a koncertů),
- kuželna (využívána i pro jiné aktivity – klub pro mládež, postižené, pro starší padesát let, rodinné učení apod.),
- tmavá fotografická místnost,
- hrací plocha (využívána k dětským oslavám),
- kosmetika a masáže,
- studio (aerobik a jiné skupinové lekce),
- Tall Trees - dětské centrum – využíváno v době prázdnin i během roku k různým aktivitám mimo školní vyučování.

b) venkovní

- hrací plocha pro „netball“,
- tenisové kurty,
- víceúčelová plocha (hřiště),
- sportovní hřiště (The Hurst Community College - Leisure and Learning Centre - Service Plan, 2008-2009).

14.4 Tým vedení v The Hurst Centre

Community Leadership Team neboli tým vedoucích pracovníků byl vytvořen na podzim roku 2006 a nyní plně zajišťuje fungování základní nabídky služeb a aktivit, čímž naplňuje cíle programu Extended Schools.

Vedoucí týmů, jejich role a povinnosti:

- Bob Horne – manažer – vedení rozšiřujících služeb, plány a denní zprávy, jednání o poskytnutí služeb, člen výboru,
- Sian Sloane – asistentka manažera - dohled nad každodenním provozem volnočasového centra, podpora manažera,
- Marie Rodwell – manažer vzdělávacích programů – vzdělávací programy pro dospělé, finance, placení, personál, ochrana,
- Debbie Thane – vedoucí mimoškolních aktivit – mimoškolní aktivity, jesle (hlídání dětí), aktivity pro mládež,
- Jackie Cassidy – manažer mateřské školy – dohled nad fungováním mateřské školy

- Maureen Gifford – manažer volnočasových aktivit – konání zábavných akcí
- Brenda Watson – aktivity pro děti a mládež (The Hurst Community College - Leisure and Learning Centre – Draft, 2010-2011).

The Hurst Community College je obecní školou s rozšiřujícím službami, což znamená, že nabízí širokou škálu aktivit i širší společnosti, je také vedoucí školou shromáždění místních škol (cluster) i širšího sdružení zahrnující další partnerské organizace. Toto propojení je nutné, pokud má být realizován plný potenciál základní nabídky rozšiřujících služeb.

14.5 Zajištění spolupráce a provozu The Hurst Leisure Centre

V The Hurst Community College v současné době existuje dobré propojení mezi vedením školy, vedoucími jednotlivých týmů a shromážděním škol, což je základem pro soudržnost, spolupráci a rozvoj plánů. Důkazem toho je, že plány celého centra jsou obsaženy v plánech školy a naopak. Manažer The Hurst Community College je také členem školního výboru. Existující webové stránky posilují propojení mezi sekundární školou a širší společností.

Každým rokem je získávána zpětná vazba v rámci centra prostřednictvím Planning Day - „plánovací den“. Minulý rok se ho zúčastnilo 20 členů personálu a ředitel školy. Jednali o specifických cílech pro zajištění daných služeb a jejich zakomponování do celkového plánu školy. Příštího plánovacího dne by se měli zúčastnit všichni členové personálu.

Co se týče provozu a administrativy centra, administrativa je prováděna přímo v místě školy a recepce funguje formou rotačních směn pokrývající především denní hodiny. Bezpečnost a využití vybavení ve večerních hodinách a o víkendech zajišťuje správce místa (site manager). Vyvážený program je stále rozvíjen prostřednictvím pečlivého sledování veškerého vybavení a s ujištěním, že všechny skupiny společnosti k němu mají přístup. Jsou realizovány průzkumy, které zjišťují a kontrolují složení skupin uživatelů. Průzkumy a konzultace jsou realizovány s cílem identifikovat přesné skupiny a zaměřit se na jejich podporu využívání (The Hurst Community College - Leisure and Learning Centre – Draft, 2010-2011).

14.6 Hodnocení The Hurst Community College

Organizace Ofsted (The Office for Standards in Education, Children’s Services and Skills) pravidelně zhruba každé tři roky provádí inspekci extended schools a dbá na to, aby bylo dosaženo maxima, co se vzdělání a péče o děti a mládež týče. Poslední inspekce v The Hurst

Community College proběhla 29. - 30. 11. 2007. Inspektoři hodnotili 5 konkrétních oblastí – celková efektivita školy, úspěšnost a standardy, osobnostní rozvoj a blahobyt dětí, kvalita nabízených služeb, řízení a management. Některé z těchto oblastí byly ještě specifikovány na problematiku dílčí a každá z nich byla ohodnocena stupněm 1-4. Stupeň 1 je nejlepším hodnocením, znamená vynikající, stupeň 2 dobrý, stupeň 3 uspokojující a stupeň 4 neadekvátní.

V oblasti efektivitě školy byla The Hurst Community College ohodnocena stupněm 3 – byla označena za školu, ve které se děti cítí bezpečně a péče poskytována postiženým dětem byla označena za vynikající. Bohužel během posledních tří let se nepodařilo dosáhnout nějakých výrazných úspěchů a dosahování stanovených standardů probíhalo nesourodě, a proto bylo celkové hodnocení pouze uspokojující. Škola by si měla stanovit přesné cíle vedoucí ke zlepšení a dosažení konkrétních výsledků.

Co se týče úspěšnosti v rámci zkoušek GCSE, žáci této školy jsou z dlouhodobého hlediska nad celonárodním průměrem, ale opět během posledních tří let, byla tato úspěšnost nejednotná a bez nějakého výrazného úspěchu, a proto je také hodnocena stupněm 3 uspokojující.

V oblasti osobnostního rozvoje a blahobytu byla škola oceněna stupněm 2 dobrý, což vypovídá o dobré péči a vztazích mezi učiteli a žáky. Žáci jsou pyšní na to, že se mohou účastnit klíčových rozhodnutí. Oceňují podporu, které se jim dostává od učitelů, a možnost konzultace. Jejich sociální, morální i kulturní rozvoj je dobrý. Rádi se zapojují do nabízených sportovních aktivit a uvědomují si důležitost zdravého životního stylu. Díky mnoha zahraničním návštěvám a pobytům mají možnost nahlédnout do ostatních kultur a jejich zvyků.

Hodnocení kvality služeb bylo rozděleno na dílčí části – vyučování a studium (stupeň 3), curriculum a další aktivity (stupeň 2), péče a podpora (stupeň 2). Rozvoj žáků ve vyučovacích hodinách byl hodnocen jako uspokojující, ale nevedoucí ke stálému zlepšení a úspěchu. Pozitivní je dobrý přístup žáků ke studiu a snaha učit se a vzdělávat. Negativem je nestanovení konkrétních cílů učiteli, kterých by žáci měli dosáhnout, a pro žáky tedy není zřetelné, co je od nich přesně očekáváno se naučit. Služby, které jsou nabízeny, odpovídají potřebám a požadavkům žáků a přispívají k jejich celkovému rozvoji. Velkým přínosem pro žáky je široká nabídka aktivit mimo školní výuku, ve kterých mohou dále rozvíjet své dovednosti a vědomosti, učit se zcela novým věcem, nebo se jen bavit a odpočinout si. Podpora a péče o děti je vynikající a žáky oceňována. Škola je zastáncem netolerance

jakéhokoli narušujícího chování a jednání, prostřednictvím externích agentur se snaží pomoci dětem s emocionálními problémy a s problémy v chování.

Poslední hodnocenou oblastí bylo vedení a management. Při hodnocení této oblasti bylo zjištěno, že celkové vedení a péče o děti je dobrá, ale zaměření se na akademický progres není takový, jaký by měl být. Cíle nejsou stanoveny dostatečně konkrétně a získané informace nejsou využívány, tak jak by mohly být, a proto žáci nedosahují svého maxima a mohli by být i úspěšnější. Školní plán je detailní, ale nedostatečně se věnuje úspěšnosti žáků a nestanovuje, jak budou dosažené výsledky měřeny.

Celkově byla tedy škola hodnocena mezi stupněm 2 a 3, což znamená dobrý až uspokojující. Většina hodnocení byla pozitivních, ale pořád jsou zde nedostatky, které by mohly být odstraněny a to především na základě přesného stanovení cílů a jejich měření.

Na tomto příkladě jsem chtěla ukázat příklad hodnocení školy. Inspekce se nezabývá pouze vyučoványi předměty, ale také aktivitami mimo školu, úspěšností a spokojeností žáků.

Na základě této inspekce byly vyvozeny silné stránky školy a slabé stránky a rizika, které by mohly být zlepšeny a na kterých by škola měla zapracovat.

Silné stránky:

- péče o žáky,
- výběr předmětů a široká nabídka mimoškolních aktivit,
- zapojení žáků do širšího společenského dění a jejich účast a pomoc při charitativních sbírkách,
- chování žáků,
- vztah žáků s učiteli a chuť žáků chodit do školy.

Slabé stránky a možnosti zlepšení:

- progres v oblasti vědy (může a měl by být zlepšen),
- všichni učitelé na této škole jsou schopni učit jako ti nejlepší učitelé – potřeba zlepšení ve všech předmětech a hodinách,
- výsledky GCSE - v současnosti jsou nad národním průměrem, ale mohly by být i lepší (The Hurst Community College - Inspection Report, 2007).

14.7 Finance z Hampshire County Council (krajský úřad, hrabství)

Ve školním roce 2005/06 až 2007/08 obdržel Hampshire County Council roční grant – Standards Fund Grant (SFG – „Grant na udržení národních standardů“) na podporu rozvoje rozšiřujících služeb a aktivit na školách v hrabství Hampshire. Většina těchto zdrojů byla použita na zajištění kapacity, koordinace a vytvoření místní spolupráce. Tyto zdroje umožnily dosáhnout stanového vládního cíle – 30% škol bude poskytovat základní nabídku služeb do září roku 2007.

Od školního roku 2008/09 Department For Children, Schools and Families (DCFS - „Ministerstvo pro děti, školy a rodiny“) poskytuje další finance na rozvoj rozšiřujících služeb. Tyto finance jsou však určeny k zajištění udržitelnosti stávajících aktivit, k založení nových a k zajištění potřebné kapacity a koordinace s ujištěním, že všechny školy budou poskytovat rozšiřující nabídku služeb nejpozději do konce roku 2010. Pro hrabství Hampshire to znamenalo dosáhnout dalších 25% do září 2008 a zbývajících 35% splnit do září maximálně do konce roku 2010, čímž budou splněny klíčové cíle Children’s Plan.

Finance jsou rozděleny do 3 základních proudů (směrů) dle vládního dokumentu The Standards Fund 2008-2011 (Tabulka 3).

Tabulka 3. Finance dostupné pro Hampshire County Council

Extended schools - finance pro Hampshire County Council			
Druh financí	2008/2009	2009/2010	2010/2011
SSEYCG	1001896		
ABG-založení	1831630	2960835	1217621
SF-udržitelnost	1630004	2982797	4202528
SF-Standards Grant	4463530	5943632	5420149

(Report of the Director of Children’s Services, Extended Schools Funding 2008/09 to 2010/11, 2008).

- SSEYCG – Sure Start Early Years & Childcare Grant – grant určený na podporu péče o děti v raném věku; podporuje zejména zakládání nových aktivit a od roku 2009 je zahrnut v ABG,
- ABG – Area Based Grant – grant dle územního rozdělení (založení) - podporuje založení a rozvoj nových aktivit podobně jako SSEYCG,
- SF - Standards Grant (udržitelnost) - zaměřuje se na udržitelný rozvoj daných aktivit a služeb.

14.7.1 Jednotlivé finanční zdroje

SSEYCG a ABG jsou zaměřeny na podporu strategie rozšiřujících škol – rozvoj udržitelných služeb pro děti, překonání bariér zabraňujících školám poskytovat potřebné a žádané služby, rozvoj spolupráce a konzultace s hlavními investory.

SF je zaměřen na udržitelnost - koordinaci škol v rámci shromáždění, vybudování potřebné infrastruktury, spojení s místními agenturami (kanceláři), vzdělávacími institucemi a dalšími podniky. Je určen také pro „poradce rodičů“ – práce s rodiči za účelem zlepšení chování a docházky žáků, překonání bariér učení a zahrnutí rodičů do studia svých dětí a přístupu k dalším specializovaným službám.

Školy jsou očekávány, že se stanou samostatnými a udržitelnými prostřednictvím vybírání poplatků za služby, rozpočtů škol a finančních zdrojů Children's Trust.

V období 2008/2009 bylo cílem dosáhnout hranice 55% škol poskytujících rozšiřující služby, identifikovat bariéry, které tomuto brání a zaměřit se na nejvíce možné zranitelné skupiny, demonstrovat výsledky dosažené v rámci programu Every Child Matters, zvyšovat kvalitu služeb a rozšířit podporu rodičům. Následující tabulky znázorňují naplánované využití dostupných financí a jejich rozdělení na jednotlivé oblasti vyjádřené v procentech z celkového objemu.

SSEYCG – podpora nových aktivit zaměřených na nejvíce zranitelné skupiny a pomoc školám a partnerům s odstraněním bariér bránících tomuto rozvoji.

Tabulka 4. Předpokládané využití financí SSEYCG

Předpokládané využití financí SSEYCG 2008/2009	
Účel	Podíl (%)
Rodinné a rodičovské učení	20
Nabídka (menu) aktivit	20
Přístup komunitě	20
Péče o děti	20
Speciální školy	6
Partneři škol	5
Centrální koordinace	9

(Report of the Director of Children's Services, Extended Schools Funding 2008/09 to 2010/11, 2008).

Předpokládané využití ABG (založení) – zlepšení kvality, rozmanitost a rovnost.

Tabulka 5. Předpokládané využití financí ABG

Předpokládané využití financí ABG 2008/09	
Účel	Podíl (%)
Pokračování plánů z roku 2007/08	75
Centrální podpora rodičům	14
Projekt mladých pečovatelů	2
Centrální koordinace	9

(Report of the Director of Children's Services, Extended Schools Funding 2008/09 to 2010/11, 2008).

Využití SF (udržitelnost) – pomoc školám dále rozvíjet nutnou infrastrukturu k poskytování základní nabídky služeb a budování efektivních vztahů v rámci komunity

Tabulka 6. Předpokládané využití SF

Předpokládané využití financí SF 2008/09	
Účel	Podíl (%)
Pokračování a rozvíjení koordinace	48
Ustanovení 20 koordinátorů podpory rodičů	43
Centrální koordinace	9

(Report of the Director of Children's Services, Extended Schools Funding 2008/09 to 2010/11, 2008).

Tabulka 7. Využití financí z Hampshire County Council

Rozdělení financí dle subjektů	
Účel	Podíl (%)
Školy - spolupráce a služby	85
Partneři	6
Centrální koordinace	9

(Report of the Director of Children's Services, Extended Schools Funding 2008/09 to 2010/11, 2008).

Z předešlých tabulek je zřejmé, že vždy největší objem z dostupných financí byl věnován na školní spolupráci a služby samotné (95%) a v následujícím období se vždy nejvíce investovalo na projekty již běžící a na jejich pokračování, aby byla dodržena kontinuita a aby již rozběhnuté projekty dosáhly stanovených cílů. Zhruba kolem 9% se věnovalo na centrální

koordinaci, protože ani bez ní to není možné a je důležité, aby byl sjednocen celkový postup a cíle.

14.7.2 Využití financí v letech 2009/10 a 2010/11

V období 2009/2010 je cílem ujistit se, že všechny školy mají potřebnou kapacitu a přístup k základní nabídce služeb a demonstrovat, že tyto služby přispívají k dosažení cílů Every Child Matters – „Každá dětská záležitost“, jsou napojeny na National Performance Indicators - „Národní indikátory“ (prospěch, úspěšnost, docházka) a Children and Young Person's Plans (CYPP) – „plány dětí a mládeže“ a mají vliv na zlepšení škol.

Období 2010/11 je poslední možností ujistit se, že služby jsou v souladu s CYPP, zapadají do místní strategie, jsou vysoce kvalitní a udržitelné, mají měřitelné důsledky na zranitelné děti, mládež a rodiny v každé komunitě, jsou vytvořeny na pevných vztazích mezi školami a jejich partnery (Report of the Director of Children's Services, Extended Schools Funding 2008/09 to 2010/11, 2008).

14.8 Současný program v The Hurst Leisure Centre (The Hurst Community College)

1. „Miss Polly's Kindergarten“ (mateřská škola),

- nabízí excelentní celodenní péči a vzdělání pro malé děti,
- personál pracuje pod vedením manažera (Jackie Cassidy),
- během posledních let se však objevily problémy týkající se udržitelnosti této služby; od roku 2004 se zde vyskytoval stále vzrůstající deficit, ale The Hurst Community College chtěla tuto službu udržet a hledala řešení problému, které by snížilo náklady a stále zajišťovalo vysoce kvalitní péči; výsledkem byla restrukturalizace – vedení zrušilo dvě místo (zástupce a asistent zástupce) a povinnosti převedlo na manažera, tři zaměstnanci zůstali a naplňují národní standardy Ofsted (The Office for Standards in Education, Children's Services and Skills).

2. Merry Berries Creche (jesle)

- za jejich činnost zodpovídá manažer pro mimoškolní aktivity (Debbie Thane),
- nabízejí excelentní péči, která podporuje cvičební skupinové lekce a staly se také pomocnými při zavádění kurzu Newborn to parenting - „od narození k rodičovství“.

3. Tall Trees Out Of School Club (mimoškolní aktivity)

- v současné době nabízí 30 hodin aktivit denně,

- společně s Merry Berries Creche spadají pod One Out Of School Club,
- nyní je zde jeden klub (kroužek) zajišťující péči v době prázdnin, poskytující také stravování pro děti od raného věku až do 14 let.

4. Youth and Junior Activities (aktivity pro mladé)

- nabízí i klub pro děti se speciálními potřebami nebo tělesným postižením – Hurst Multi-Sport Club, který byl zprovozněn díky financím ze společnosti Award for All a díky spolupráci s The Lodden Valley Lions,
- Gifted and Talented Programme – nabízí příležitost pro děti v 5., 6. a 7. třídě
- Youth Provision to over 13's and Connexions.

5. Vzdělávání pro dospělé a širší společnost

- kurzy – první kroky, dovednosti pro nezávislé žití – zaměřené na lidi, kteří se zotavují z mentálních onemocnění,
- kreativní psaní.

6. Rodinné vzdělávání

- Tadley Families Day – rodinný den, program se skládá z devíti tříhodinových seminářů (dílů),
- událost je široce reklamována a publikována, aby byly přilákány i ty rodiny, které se dosud neúčastnily,
- tato akce umožnila navázat kontakty s místními školami, lékaři a dalšími dobrovolnickými organizacemi v regionu,
- minulý rok se účastnilo 75 rodin, pro které bylo zábavou učit se novým věcem společně,
- v současné době se The Hurst Centre snaží o zavedení programů podporující spolupráci rodičů s dětmi, tedy celé rodiny (Rodičovství, Jak udržet kontakt s dětmi apod.).

7. Služby pro starší občany

- byla zde vytvořena Over 50's recreation group, tedy skupina pro starší padesáti let,
- nedávno byl žáky, učiteli a ostatním personálem zorganizován vánoční koncert zábavnou formou s následným posezením u šálku čaje; The Hurst vyslal minibus, který umožnil vyzvednout a dovézt ty, kteří se nemohli sami dopravit,
- žáci různého věku a různých schopností jsou zapojeny do těchto akcí,

- byla to akce, které se účastnily všechny věkové skupiny (The Hurst Community College - Leisure and Learning Centre – Draft, 2010-2011).

Na základě různých zkoumání, anket a jednání byly identifikovány výzvy a příležitosti The Hurst Centra, kterých by chtělo dosáhnout.

Výzvy a příležitosti The Hurst Centre:

- identifikovat místní potřeby popř. jejich změny,
- vybudovat a udržovat efektivní partnerská spojení,
- rozvíjet soudržný přístup k provozu školy a centra,
- budovat vysoce kvalitní, plně udržitelné služby.

Tyto výzvy jsou spojeny se zlepšením komunikace, se zlepšením vybavení, se zlepšením chování a s rozvojem nezávislého učení.

14.9 Existující vazby The Hurst Community College a Leisure Centre

- školy patřící do místního shromáždění škol: primární – Silchester, The Priory, Ashford Hill, Tadley, Bishopswood, sekundární – The Clere, Testbourne,
- speciální školní partneři – Maple Ridge,
- vzdělávání pro dospělé a celou obec – Members of the Basingstoke Community Education Partnership, The Shaw Trust, Padworth College, Basingstoke and Deane Consortium Training Group,
- péče o dítě a výchova v raném věku – Local Pre-school/Nursery Provision, Hampshire Children and Families Forum, Basingstoke Out of School Care Network, Hampshire Nursery Network, Hampshire Play Network, Hampshire under 8's advisory Group,
- služby pro mládež: Youth Options, Hampshire Youth Service,
- podpora dětem a rodinám: Local Doctors Surgeries, Local parent and Toddler Groups,
- podpora seniorům: Basingstoke and Tadley Age Concern,
- obec: The Probation Service-Community Service Programme, Basingstoke Community Forum, Tadley Community Centre, Local Groups, Parish and Tlen Councils, Tadley Pub watch schneeme, Local Police,
- Obchod: Tadley Chamber of Trade.

14.10 Současní finanční partneři podporující programy

- Hampshire County Council,
- Basingstoke and Deane Borough Council,
- The Learning and Skills Council,
- Tadley Tlen Council,
- Award for All,
- Inclusive Fitness Initiative,
- Loddon Halley Lions,
- Children's Service,
- Extended Remodelling Team,
- Adult & Community Learning Unit,
- Leisure Services,
- Queen Mary's College Francoise.

14.11 Provozní doba The Hurst Leisure Centre

Během pracovních dnů tedy od pondělí do pátku je všechno vybavení a prostory k obecnímu využití po 17:00. Příležitostně může být vyjednáno využití vybavení i před 17:00. Během školních prázdnin je možnost využití 7:30 - 22:30. O sobotách je otevřeno 8:45 - 18:00 a o nedělích 8:30 - 12:30.

Provozní doba Miss Polly's mateřské školy je celoročně od 8:00 do 18:00, zavřeno pouze ve státní svátky. Tall Trees dětské centrum je otevřeno během školních dnů 15:00-18:00 a během prázdnin 7:30-18:00. Učení a aktivity pro žáky z okolních škol – pondělí až čtvrtek 15:30 až 18:00. Woodland posilovna je otevřena pondělí – čtvrtek 7:00-22:00, pátek 7:00-21:00, sobota 9:00-18:00 a neděle 8:30-12:30.

14.12 Tříletý výhledový plán

1. volnočasové a fitness aktivity

- pokračovat v podpoře školy jako vědeckého statusu nabízením péče o děti, službami zaměřenými na zdravé návyky apod.,
- pokračovat v rozvoji vybavení a aktivit sportovního programu.

2. vzdělávání pro dospělé

- nadále rozvíjet dlouhodobý vzdělávací program,

- založit učební příležitosti pro děti mimo tradiční školní hodiny prostřednictvím obce, zvláště prostřednictvím rodinného učení,
- nabídnout možnost vzdělávání a tréninku pro všechny členy placeného i dobrovolnického personálu, které jim dám vysoce ceněné zkušenosti a které zvýší jejich výkon,
- udržovat a zlepšovat vztahy s investory.

3. obecní rozvoj

- pokračovat v rozvoji vztahů mezi školou, shromážděním škol, místními a dobrovolnickými organizacemi,
- reagovat na dosaženou práci během tohoto roku a zakomponovat ji do servisního plánu,
- snažit se zvýšit současnou výši financí a najít nové potencionální zdroje financování těch oblastí jako je rodinné učení, základní schopnosti a péče o dítě (The Hurst Community College - Leisure and Learning Centre – Draft, 2010-2011).

14.13 SWOT analýza

Tato SWOT analýza byla zaměřena na sportovní a volnočasové centrum a konkrétně byla rozdělena do čtyřech oblastí – recepce, jesle a předškolní aktivity, posilovna, sportovní klub zahrnující i pronájemy prostor. U každé z těchto oblastí byly identifikovány silné a slabé stránky, rizika a příležitosti, dále součástí analýzy byla identifikace záměrů a cílů, bariér, které brání jejich dosažení, a byly stanoveny základní body plánů a nutné vědomosti a dovednosti podmiňující dosažení stanovených cílů.

1. recepce

- a) silné stránky – přátelský personál, dobrá znalost zákazníků, nové nápady.
- b) slabé stránky – nedostatek prostoru, pomalý systém, žádná dekorace, nedostatek komunikace, webové stránky, předávání informací, komunikace.
- c) rizika – nedostatek zákazníků, neplatící klienti a kolabující systém, staré zvyky - časté přestávky, špatný příklad novým zaměstnancům, samolibost.
- d) příležitosti – používání emailů, zavedení nových postupů, nový mladý personál otevřený změnám a rozpoznávající potřeby a přání zákazníků.
- e) cíle - zlepšení informačního systému, lepší servis pro klienty, výkonnější personál, bližší spolupráce mezi jednotlivými odděleními, informace prostřednictvím emailů.
- f) bariéry – peníze, nedostatek času, zlomení starých návyků.

- g) základní body plánů – zlepšení vzhledu recepce, vyčlenit si čas a zdroje, pravidelné schůze s ostatními odděleními.
- h) vědomosti a dovednosti – počítačové, komunikační, základní znalosti fitness, obsluha zákazníka.

2. jesle a předškolní aktivity

- a) silné stránky – jednotný přátelský personál poskytující cenově dostupnou kvalitní denní péči, dobré vybavení.
- b) slabé stránky – nedostatečně dlouhé provozní hodiny, nepokrývají všechny potřebné kurzy pro dospělé, ale zároveň i nedostatečná návštěvnost; nedostatek prostoru, webové stránky, nespolupracují s programy rodinného učení.
- c) rizika – ostatní skupiny nabízející téměř totožnou službu, finance.
- d) příležitosti – delší otvírací hodiny.
- e) cíle – dobrá a kvalitní péče, profesionální personál, delší otvírací hodiny, přilákání nových klientů.
- f) bariéry – prostor (využíván i pro jiné aktivity), peníze a personál, nedostatečná poptávka.
- g) základní body – nové vybavení, profesionální a trénovaný personál, reklama, zpětná vazba od klientů.
- h) vědomosti a dovednosti – vzdělání a odbornost, bezpečnost, první pomoc.

3. posilovna

- a) silné stránky – plně vybavená místní posilovna s dozorem, provozní hodiny odpovídají poptávce, kvalitní a pestrý program, populární a otevřená komunikace, velmi oblíbené a navštěvované skupinové lekce.
- b) slabé stránky – nutná údržba a modernizace, příliš rušná a přeplněná v určitých večerních hodinách, samolibost a nejednost v postupu, jak pokračovat a co dělat dál, nedostatek parkovacích míst, žádný bazén nebo lázeňské služby, personál (instruktoři) musí dělat i jinou práci, a proto nejsou často viděni návštěvníky a často je nemožné je zastihnout.
- c) rizika – ostatní posilovny, není nejmodernější, zavřeno v neděli odpoledne, levnější bazén v Tadley, finanční krize.

- d) příležitosti – zvýšení návštěvnosti mimo špičku, v klidnějších periodách dne a o víkendech, přístupnost všem, nové nářadí a zrcadla, lepší marketing a propagace, jednotnost členství, nová budova ve výstavbě (nové studio).
- e) cíle – modernizace, lepší nabídka členům, podpořit a rozšířit členství, více skupinových lekcí.
- f) bariéry – snižující se příjem, udržitelnost, extra náklady na mzdy personálu v případě prodloužených otvíracích hodin, lepší přístup personálu k členům.
- g) základní body – potřeba více peněz, reklama, zpětná vazba.
- h) vědomosti a dovednosti – servis zákazníkům, marketing, stále se vzdělávat.

4. sportovní klub a pronájem

- a) silné stránky – nový zaměstnanec mající na starost pouze pronájmy a z nich plynoucí příjmy, místní, dostupné a dobré ceny, mnoho akcí a dění v prostorách školy a centra (list zájemců čekající na pronájem), pravidelné pronajímání sportovním klubům a organizacím.
- b) slabé stránky – nedostatek místa, rušení rezervací na poslední chvíli, kolize programů se školními aktivitami, nejednotnost a nezacílenost reklamy, marketingu, webové stránky.
- c) rizika – nedostatek prostoru, nové vybavení v sousední škole, fotbalové hřiště v Tadley.
- d) příležitosti – zavedení jiného (nového) počítačového systému, nové studio umožňující širší program, zvýšení povědomosti u veřejnosti.
- e) cíle – lepší systém a komunikace, podporovat a udržovat současné kluby a organizace, přilákat další, zlepšit a inovovat vybavení.
- f) bariéry – neexistující počítačový systém, žádná reklama, čas, peníze a prostor, komunikace mezi personálem centra a školy.
- g) základní body – nový počítačový systém, lepší komunikace mezi centrem a samotnou školou, reklama, zlepšení využití stávajícího prostoru, akce, návaznost, důsledky a výdaje.
- h) vědomosti a dovednosti – vztah mezi zákazníkem a personálem, pochopení významu pronájmů, školení týkající se nového rezervačního systému (The Hurst Community College - Leisure and Learning Centre – Draft, 2010-2011).

14.14 Závěr

The Hurst Community College (The Hurst Leisure and Learning Centre) je názorným příkladem fungující sekundární extended školy. Na tomto příkladu můžeme vidět, jaké konkrétní služby a aktivity jsou nabízeny, jakým způsobem je celé centrum financováno, s jakými partnery spolupracuje.